

TOOLKIT VOOR
LOKALE VRIJWILLIGERSORGANISATIES
DIE MENSEN OP DE VLUCHT
ONDERSTEUNEN IN
VLAANDEREN EN BRUSSEL

GASTVRIJ
NETWERK

Vrijwilligers voor mensen op de vlucht

GASTVRIJ NETWERK

Vrijwilligers voor mensen op de vlucht

Deze uitgave (2018) is de tweede en herwerkte uitgave van de 'Toolkit voor de begeleiding en ondersteuning van erkende vluchtelingen en subsidiair beschermden door lokale vrijwilligersorganisaties in Vlaanderen en Brussel' (2016).

Het is een modulair document waaruit vrijwilligersgroepen het onderdeel dat ze nodig hebben vlot apart kunnen raadplegen.

Redactie: Josée Goethals, Tetty Rooze en steun van vele helpers

Vormgeving: Francis Goethals

Met steun van Gastvrij Fonds, Vluchtelingenwerk Vlaanderen

Publicatie: november 2018

De toolkit wordt gepubliceerd op de website van Vluchtelingenwerk Vlaanderen

www.vluchtelingenwerk.be/gastvrij-netwerk

De gebruiker kan deze gratis downloaden. Citeren met bronvermelding

V.U.: Josée Goethals, voorzitter van vzw Gastvrij Netwerk,
p/a Kruidtuinstraat 75, 1210 Brussel.

WOORD VOORAF BIJ DE TWEDE EDITIE VAN DE TOOLKIT VOOR VRIJWILLIGERSORGANISATIES

De vzw Gastvrij Netwerk is in 2015 opgericht door een aantal vrijwilligersorganisaties die behoefte hadden aan onderlinge uitwisseling van ervaringen en ideeën voor hun inzet t.a.v. mensen op de vlucht. Dit netwerk van burgerinitiatieven bestaat op het moment van deze tweede editie (2018) uit 38 lokale vrijwilligersverenigingen die actief zijn in Vlaanderen en Brussel. Samen streven ze naar een open en solidaire samenleving die vluchtelingen verwelkomt en op weg helpt.

De vzw sluit met haar visie en missie aan bij Vluchtelingenwerk Vlaanderen: een waardig bestaan voor ieder mens, ongeacht diens juridisch verblijfsstatuut, staat steeds voorop. Afhankelijk van de concrete noden, kan de hulp die de leden van het Netwerk aan mensen op de vlucht aanbieden zowel materieel, ondersteunend als maatschappelijk van aard zijn.

Een projectsubsidie van de Koning Boudewijn Stichting in 2016 was destijds een stimulant om de ervaring van de verschillende vrijwilligersgroepen in een 'handleiding' te gieten. De eerste editie van 2016 kwam op het goede moment toen de verhoogde instroom van asielzoekers in 2015-16 ook een verhoogde aanmelding van vrijwilligers meebracht.

Omdat een en ander in de tijd verandert of evolueert, werden veranderingen regelmatig bij de teksten genoteerd. Ieder lid van Gastvrij Netwerk werd uitgenodigd om goede praktijken, informatie en suggesties mee te delen zodat ze toegevoegd konden worden. Medewerkers van professionele diensten gaven feedback en goede raad. Zo werden de ervaringen van oude groepen en de vernieuwende inbreng van nieuwe groepen omgezet naar een duurzaam verhaal.

De resultaten van aanvulling, uitwisseling, feedback en reflectie zijn in deze grondig vernieuwde tweede editie van de toolkit verwerkt.

Hoofdstukken 1 en 2 van de toolkit zijn gericht naar vrijwilligers die zich op het breed spectrum van mensen-op-de-vlucht richten.

- Hoofdstuk 1 gaat nader in op de centrale plaats van vluchtelingen in ons soort vrijwilligerswerk, de plaats en relatie van de vrijwilligersverenigingen ten opzichte van de overheidsdiensten, de aard van de hulpverlening, de werving en binding van vrijwilligers in een vereniging.
- Hoofdstuk 2 gaat over de wisselwerking van overheid, brede samenleving en vluchtelingen en de maatschappelijke rol die de vrijwilligersorganisaties opnemen. Een selectie van praktijkvoorbeelden illustreert hoe zij gemeenschapsvormend, cultureel, lerend, maatschappelijk veranderend én politiek signalerend actief zijn. De huidige politieke en maatschappelijke tendensen rond migratie zijn nieuwe uitdagingen voor ons vrijwilligerswerk.

Hoofdstuk 3 kreeg de titel 'huiswerk voor vluchtelingen en vrijwilliger'.

Hier gaat het over vluchtelingen die internationale bescherming kregen, met (na 5 jaar) perspectief op langdurig verblijf en burgerschap in onze maatschappij. Ze zijn de

'gelukkigen' in het huidige migratieverhaal. Ze krijgen toegang tot rechten maar botsen ook op vele onverwachte hindernissen. Het hoofdstuk bevat een checklist en 11 thema's uit het dagelijks leven: recht op maatschappelijke integratie, wonen, integratie en inburgering, gezondheidszorg, gezinshereniging, kinderbijslag, schoolkosten en -toelage, school en zorg voor het kind, budgetbeheer, reizen en mobiliteit.

Bij ieder thema zijn specifieke hindernissen voor nieuwkomers met vluchtachtergrond genoteerd en tips van en voor vrijwilligers om te helpen.

Na de eerste editie ondervonden we dat de toolkit gewaardeerd wordt door vrijwilligersgroepen en ook door professionelen die met vrijwilligers werken. De verdienste is immers meer duidelijkheid over de activiteiten van de lokale autonome vrijwilligerswerkingen voor vluchtelingen, de maatschappelijke en individuele noden waaraan ze willen beantwoorden, de manier van werken en de vele praktische tips.

In deze tweede editie is duidelijk dat de uitwisseling en reflectie van Gastvrij Netwerk vruchten afwerpt. Er is veel meer inbreng van de lidorganisaties en van medewerkers uit het brede werkveld rond vluchtelingen. Het resultaat is meer herkenbaarheid en meer nuttige raad en tips voor vrijwilligers.

Vele hyperlinks wijzen door naar aanvullende informatie van andere bronnen. Dergelijk werk is immers nooit volledig en nooit af.

De toolkit verschijnt digitaal op de website van Vluchtelingenwerk Vlaanderen. Uit een gereedschapskist haalt de gebruiker wat hij nodig heeft. Uit de toolkit kan de gebruiker ieder hoofdstuk en ieder thema van het derde hoofdstuk afzonderlijk aanklikken.

INHOUD

Woord vooraf bij de tweede editie van de toolkit voor vrijwilligersorganisaties	3
Hoofdstuk 1 achtergrond	7
1. Doelgroep van de toolkit	7
2. De vluchteling staat centraal	8
2.1. Terminologie	8
2.2. Startpositie van internationaal beschermde vluchtelingen	9
2.3. Acculturatiecurve van Hofstede	11
3. Wisselwerking	13
3.1. Wat doet de overheid?	13
3.2. Wat doen vrijwilligersorganisaties?	15
3.3. Het coda-model	16
4. Handvaten voor een vlotte inzet van vrijwilligers	19
4.1. Organisatiestructuren	19
4.2. Vrijwilligers vinden en binden	20
Hoofdstuk 2 maatschappelijke rol van de vrijwilligersorganisaties	24
1. Inleiding	24
2. Integratie = een opgave voor drie kanten	25
3. Werken rond samen leven	28
3.1. Activiteiten met een gemeenschapsvormende functie	28
3.2. Activiteiten met een cultuurfunctie	30
3.3. Activiteiten met een leerfunctie	31
3.4. Activiteiten gericht op brede maatschappelijke verandering	33
3.5. Activiteiten met een signaalfunctie en voor beleidsbeïnvloeding	34
4. Actuele uitdagingen voor lokale vrijwilligersorganisaties	37
5. Tips van en voor vrijwilligers	39
5.1. Vorming en ondersteuning	39
5.2. Extra tips en werkpunten	40
Hoofdstuk 3 huiswerk voor vluchteling en vrijwilliger	44
1. Inleiding	44
2. Checklist van het 'huiswerk' na erkenning	47
3. Recht op maatschappelijke integratie (ocmw-steun)	50
3.1. Inleiding	50
3.2. Problemen	51
3.3. Tips van en voor vrijwilligers	52
4. Wonen. Op zoek naar een eigen adres	55
4.1. Inleiding	55
4.2. Problemen	55
4.3. Tips	56
4.4. Contacten met leden Gastvrij Netwerk	61

5. Inburgering en integratie	62
5.1. Inleiding	62
5.2. Problemen	63
5.3. Tips van en voor vrijwilligers	64
5.4. Praktijkvoorbeelden van leden van Gastvrij Netwerk	66
6. Gezondheidszorg	67
6.1. Inleiding	67
6.2. Problemen	68
6.3. Tips van en voor vrijwilligers	69
6.4. Adviezen van de vrijwilligersvereniging SIAL (Lubbeek)	72
6.5. Wat te doen bij een overlijden?	72
7. Recht op gezinshereniging	74
7.1. Inleiding	74
7.2. Problemen	74
7.3. Tips van en voor vrijwilligers	76
8. Kinderbijslag	79
8.1. Inleiding	79
8.2. Problemen	80
8.3. Tips van en voor vrijwilligers	80
9. Schoolkosten & school- en studietoelage	82
9.1. Schoolkosten	82
9.2. Schooltoelage / studietoelage	83
9.3. Problemen	84
9.4. Tips van en voor vrijwilligers	85
9.5. Praktijkvoorbeelden van leden van Gastvrij Netwerk	86
10. School en zorg voor het kind	87
10.1. Inleiding	87
10.2. Problemen	88
10.3. Tips van en voor vrijwilligers	89
10.4. Praktijkvoorbeelden van leden van Gastvrij Netwerk	92
11. Werk	94
11.1. Inleiding	94
11.2. Problemen	95
11.3. Tips van en voor vrijwilligers	96
11.4. Praktijkvoorbeelden van leden van Gastvrij Netwerk	98
12. Budgetbeheer en vaste kosten	100
12.1. Inleiding	100
12.2. Problemen	101
12.3. Tips van en voor vrijwilligers	101
13. Reizen en mobiliteit	104
13.1. Inleiding	104
13.2. Problemen	104
13.3. Tips van en voor vrijwilligers	105

HOOFDSTUK 1

ACHTERGROND

---

1. DOELGROEP VAN DE TOOLKIT

De verhoogde aankomst van asielzoekers in 2015 en het percentage erkenningen als vluchteling in de jaren erna, gaven aanleiding tot nieuwe vrijwilligers(groepen). Zij wilden mee instaan voor allerlei hulpverlening en ondersteuning bij de integratie.

Vzw Gastvrij Netwerk kreeg vooral met autonome lokale vrijwilligersgroepen te maken die met hun vragen o.a. via Vluchtelingenwerk Vlaanderen bij Gastvrij netwerk terecht kwamen. Er kwam een zinvolle uitwisseling tot stand tussen nieuwe groepen en reeds bestaande vrijwilligersgroepen met de nodige ervaring. Om deze te bevorderen groeide het idee van een 'toolkit' om inzichten en ervaringen herbruikbaar en inspirerend te delen met mekaar.

De toolkit is in de eerste plaats bestemd voor vrijwilligers en vrijwilligersgroepen die zich voor vluchtelingen inzetten. We hebben na de eerste editie (2016) gemerkt dat de toolkit in de praktijk ook heel bruikbaar is voor medewerkers van professionele organisaties die al of niet met vrijwilligers werken.

Indirect vormen vluchtelingen natuurlijk ook een deel van de doelgroep. Als zij kunnen aangesproken worden op hun competenties, kunnen ze zelf als volwaardig vrijwilliger meewerken op verschillende vlakken.

Het blijft een uitdaging voor Gastvrij Netwerk en de vrijwilligersgroepen om samen met de vluchtelingen in te gaan op de vragen die zich bij de integratie van nieuwkomers stellen.

Het is hoe dan ook belangrijk dat vluchtelingen hun eigen verhaal en kracht niet vergeten. Actieve betrokkenheid is voor beide partijen de beste motor voor integratie. Voor succesvolle integratie is maatwerk nodig, afgestemd op de mogelijkheden en belemmeringen van vluchtelingen en vrijwilligers in samenwerking met de professionele sector.

Daartoe moeten we niet alleen mooie verhalen met elkaar delen, maar ook tegenslagen en structurele beperkingen van duurzame integratie in de samenleving bespreken. Alleen dan kunnen we een aanbod qua ontmoetingen en infrastructuur uitbouwen die de complexiteit van het integratietraject van vluchtelingen zichtbaar maakt en invult.

2. DE VLUCHTELING STAAT CENTRAAL

2.1. TERMINOLOGIE

Voor (nieuwe) vrijwilligers is het goed om een aantal termen te kunnen plaatsen die zij lezen of horen als ze zich inzetten voor vluchtelingen.

Asiel is een vorm van internationale bescherming. Een aanvraag tot internationale bescherming wordt ingediend bij de Dienst Vreemdelingenzaken (DVZ). De aanvrager wordt daar geregistreerd als een asielzoeker.

In de huidige terminologie¹ wordt officieel niet langer gesproken over een ‘asielzoeker’ en een ‘erkend vluchteling’ maar over iemand die een aanvraag tot internationale bescherming heeft ingediend en iemand aan wie internationale bescherming is toegekend. Dat kan op basis van de Conventie van Genève of volgens de Europese regelgeving rond Subsidiaire Bescherming.²

Het [Commissariaat-generaal voor Vluchtelingen en Staatlozen \(CGVS\)](#) beslist of de internationale bescherming al of niet wordt toegekend.

Op basis van de **Conventie van Genève** (1951 en uitgebreid in 1967) kan iedereen die individueel gevaar loopt in eigen land, bescherming aanvragen in een ander land. Het CGVS kan internationale bescherming toekennen als de aanvrager:

- gevlucht is uit zijn/haar woonplaats, en zich buiten de grenzen van zijn/haar land bevindt;
- een terechte vrees heeft om vervolgd te worden omwille van etnische groep, godsdienst, nationaliteit, politieke overtuiging, geslacht of geaardheid; en
- geen bescherming kan of wil aanvragen in zijn/haar eigen land;
- of geen nationaliteit bezit en niet kan of wil terugkeren naar het land waar hij vroeger zijn gewone verblijfplaats had.

Na de toekenning van deze internationale bescherming krijgt de ‘erkende vluchteling’ een elektronische identiteitskaart A die een jaar geldig is. Na 5 jaar kan een erkend vluchteling aanspraak maken op een verblijfsrecht van onbepaalde duur, tenzij de overheid daar anders over beslist.

Het CGVS kan ook internationale bescherming toekennen op basis van de **EU-Richtlijnen over Subsidiaire Bescherming**. Deze beschermde heeft ongeveer dezelfde rechten als de eerste categorie. Hij/zij heeft geen individuele vrees voor vervolging bewezen, maar krijgt een (tijdelijke) verblijfsvergunning omdat er een ernstige risico is bij terugkeer. Dat kan gaan over:

- de doodstraf of executie;
- of foltering of onmenselijke of vernederende behandeling;

---

1 <http://www.agii.be/nieuws/wetswijzigingen-in-de-asielprocedure-en-opvang-van-asielzoekers>

2 <https://www.cgvs.be/nl/over-cgvs>

- of ernstige en individuele bedreiging van het leven door willekeurig geweld in een internationaal of binnenlands gewapend conflict (de zogenaamde ‘oorlogsvluchtelingen’).

Zolang dit gevaar nog reëel is bij terugkeer, wordt de tijdelijke verblijfskaart telkens voor een jaar verlengd. Na 5 jaar bekijkt de Dienst vreemdelingenzaken de situatie opnieuw en wordt er eventueel een onbeperkt verblijfsrecht toegekend.

De voorwaardelijkheid van verblijf brengt de nodige onzekerheid met zich mee als mensen elk jaar opnieuw een verlenging moeten vragen. Dit is niet zeer bevorderlijk voor de integratie.

Naast de mensen met internationale bescherming krijgen vrijwilligers(groepen) vaak te maken met mensen die geen recht op verblijf (meer) hebben.

Deze mensen zonder wettige papieren kennen heel verschillende geschiedenissen en oorzaken van de situatie waarin ze terecht gekomen zijn. Het gaat om transmigranten, uitgeprocedeerde asielzoekers, mensen met een mislukte gezinsherenigingsprocedure of studenten die langer zijn gebleven dan hun visum toeliet.... Hen ondersteunen vraagt veel creativiteit, goed kunnen luisteren en zoeken op welke wijze zij gebruik kunnen maken van het recht op onderwijs, gezondheidszorg en soms ook opvang.

2.2. STARTPOSITIE VAN INTERNATIONAAL BESCHERMDE VLUCHTELINGEN

Gastvrij Netwerk stelt vast dat veel erkende vluchtelingen en subsidiair beschermden starten in armoede. Ze hebben hun bezittingen achtergelaten in het thuisland en besteedden veel geld om te kunnen vluchten. Ze moeten in het nieuwe land van nul af aan herbeginnen en dikwijls ook nog schulden afbetalen.

Janssens & Craenen (2012) stellen dat de **sociaaleconomische positie** van vluchtelingen voor een groot deel bepaald wordt door wat ze meemaakten voor ze een verblijfsvergunning kregen, tijdens hun vlucht en hun situatie in het herkomstland.³

Armoede gaat over meer dan een gebrek aan financiële middelen. Het gaat ook over verminderde kansen en meer uitsluiting. Vluchtelingen krijgen vaak te maken met knelpunten en hindernissen die ook voor Belgische mensen in armoede gelden, maar worden daarnaast geconfronteerd met enkele **specifieke moeilijkheden** zoals:

- een beperkte kennis van het Nederlands en de Belgische maatschappij;
- onzekerheid over toekomstmogelijkheden;
- een beperkt sociaal netwerk;
- vooroordelen en discriminatie tijdens het integratietraject;
- kans op psychosociale problemen door een traumatisch verleden.

Veel professionals en vrijwilligers worden in hun werk dagelijks geconfronteerd met de psychische kwetsbaarheid van deze nieuwkomers.

³ <https://www.oikos.be/tijdschrift/archief/jaargang-2012/oikos-61-2-2012/810-61-03-janssens-en-craenen-een-plaats-voor-vluchtelingen/file>

Bijna dagelijks zit de vrijwilligster met nieuwkomers aan tafel. Ze kent de verscheidenheid van de mensen die ze als vrijwilliger ontmoet, maar al te goed:

“Ik realiseer me vandaag weer dat ik toch veel kan doen, juist door mensen te stimuleren actief te blijven. Daarin voel ik me echt gesterkt. De achtergronden van de mensen zijn zo divers, ik denk dat het vooral heel belangrijk is om echt te luisteren, tijd te nemen.” (getuigenis van het Protestants Sociaal Centrum)

Natuurlijk zijn er mensen die gespecialiseerde zorg nodig hebben, maar dat geldt niet voor alle vluchtelingen. Natuurlijk moet je oog hebben voor trauma's, de kwetsbaarheid, maar je mag de veerkracht niet uit het oog verliezen.

Een huisarts laat noteren:

“Mensen die niet werken, kampen met veel meer psychische problemen en stress wat ook tot andere ziektes zoals bijvoorbeeld suikerziekte kan leiden. Nieuwkomers vragen me wel eens een briefje te schrijven dat ze niet naar werk of school kunnen. Dat doe ik zelden. Daar help ik ze op de lange termijn namelijk echt niet mee.”

De handelingsverlegenheid (zo'n mooi woord om te zeggen dat je het ook niet altijd weet) vind je zowel bij professionals, bij medewerkers in gemeenten, welzijnsorganisaties en onderwijs als bij vrijwilligers en vluchtelingen zelf. Het kan tot heel veel stress leiden. Er worden heel wat thema's en zorgen op vergader- en keukentafels gelegd: de lange wachtlijsten voor gespecialiseerde zorg, de afgeschafte tolkenvergoedingen, het belang van huisbezoeken en goede tolken, de stress van gezinshereniging, opvoeding, gezondheidszorg, huisvesting, het vinden van passend werk....

Soms echter is de stress terug te brengen tot doodnormale en herkenbare zorgen om de financiën. Veel nieuwkomers kampen met financiële problemen. Het systeem van toelages, bijpassingen, kortingen, eigen risico's en eindafrekeningen zijn dusdanig complex dat nieuwkomers, die veelal de taal nog niet goed beheersen, snel schulden maken. Geldzorgen kunnen de verdere integratie van vluchtelingen mee in de weg staan.

De startpositie is uiteraard geen gelijk en vaststaand gegeven voor iedere vluchteling, want net als bij Belgen bestaan er veel verschillen tussen vluchtelingen onderling. Zij vormen een heterogeen gezelschap wat betreft nationaliteit, opleiding, beroepsverleden en vluchtervaringen.

Aan die sociaaleconomische situatie zou best meer aandacht besteed mogen worden door mensen die nieuwkomers ondersteunen, blijkt uit een recent onderzoek van het Nederlandse Kenniscentrum Integratie en Samenleving (KIS) naar de zelfredzaamheid van nieuwkomers.⁴ *Belangrijk is dan de oorzaken van de zorgen te kennen en te weten waar mensen terecht kunnen met die zorgen. Goed luisteren, vragen hoe ze dat in hun thuisland zouden hebben aangepakt en sleutelfiguren uit de eigen gemeenschap inschakelen kunnen een groot verschil maken.*

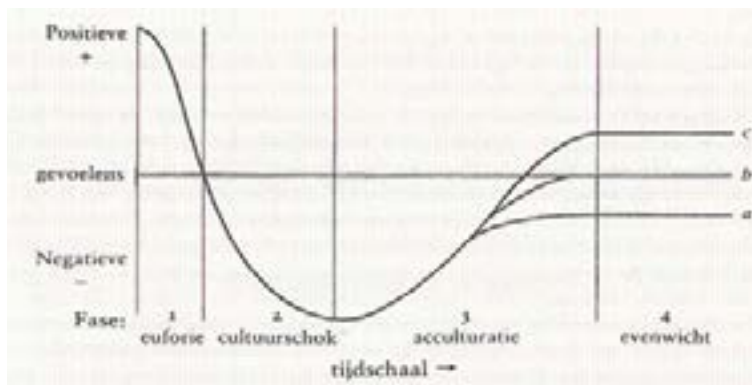
'Stress kan ervoor zorgen dat financiële problematiek gepaard gaat met psychische, sociale en/of gezondheidsproblemen', aldus het rapport.

4 <https://www.kis.nl/zelfredzaamheid>

2.3. ACCULTURATIECURVE VAN HOFSTEDE

“Elke migrant, of die bewust kiest om elders een nieuw leven op te bouwen, of juist hals over kop moet vertrekken voor gevaar, maakt een bepaalde ontwikkeling door tijdens de voorbereiding van vertrek, de reis, de aankomst en de periode na aankomst.”

De Acculturatiecurve van Hofstede⁵ is nog altijd handig om het verloop van vervreemding, vertwijfeling, angst en boosheid en de moeilijke weg naar compromis en evenwicht te begrijpen.

1. **De fase van euforie:** de erkenning als internationaal beschermde vluchteling en het (tijdelijk)verblijfsrecht zorgen voor opluchting. De vluchteling is buiten gevaar en krijgt weer hoop op een toekomst. Deze fase is meestal van korte duur en maakt snel plaats voor het besef dat inbedding in een nieuw land heel wat verplichtingen en uitdagingen met zich meebrengt.
2. **De fase van de cultuurschok:** de kennismaking met een nieuw land en een andere cultuur kan veel stress met zich meebrengen. Heel wat gewoonten, waarden en normen zijn zeer cultuurgericht. Niet alles in onze samenleving is even duidelijk en rechtlijnig voor mensen uit een andere cultuur. Er is geen houvast meer en de persoon begint aan alles te twijfelen, waardoor een cultuurschok kan plaatsvinden. Die kan zich uiten in concentratieproblemen, depressie, schuldgevoelens, heimwee en zwarte gedachten.

Het is net in deze fase dat Vlaanderen zware eisen stelt door een verplicht inburgeringstraject op te leggen.⁶ Wouters vindt dit traject een goede maatregel, maar meent dat er meer rekening moet gehouden worden met de omstandigheden waarin vluchtelingen zich bevinden. Net als bij andere leerprocessen, mag men ook niet verwachten dat iedereen aan hetzelfde tempo evolueert.

5 Acculturatiecurve naar Furnham en Bochner (1986), uitgewerkt door G.J.G. Hofstede (1993), Allemaal andersdenkenden. Omgaan met cultuurverschillen, Contact, Amsterdam, blz. 159. Vele vrijwilligers herinneren zich nog de uitstekende uitleg daarover van Evelien Wouters, toen ze in Antwerpen werkte als experte op vlak van diversiteit en inburgering van nieuwkomers.

6 Zie verder in de Toolkit, hoofdstuk 3, 5

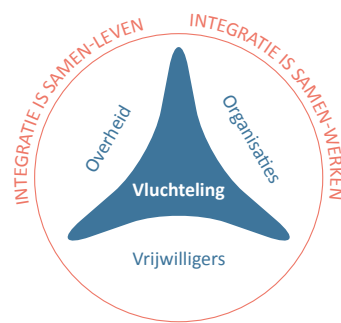
3. **De fase van acculturatie:** geleidelijk aan verwerven nieuwkomers de kracht om een nieuw leven op te bouwen. Deze fase heeft een belangrijke invloed op hun toekomstkansen.
4. **De fase van evenwicht,** met verschillende uitkomsten:
  - Afstandelijke houding: de nieuwkomer gaat zijn eigen weg en zoekt geen aansluiting meer met de cultuur van zijn gastland.
  - Assimilatie: de nieuwkomer breekt met de thuiscultuur en identificeert zich met de cultuur van het nieuwe land. Assimilatie kan aan het wankelen gaan bij tegenslagen. De nieuwkomer valt dan soms terug naar de fase van de cultuurschok.
  - Gezonde houding van integratie: uitwisseling en evenwicht tussen vroeger en nu. Heel wat mensen verwachten dat nieuwkomers zich zo snel mogelijk assimileren met de nieuwe cultuur en gewoonten, maar integratie is een geleidelijk en wederkerig proces. Vluchtelingen leren omgaan met onze gebruiken door deel te nemen aan de samenleving, maar tegelijkertijd blijft hun eigen cultuur deel uitmaken van hun identiteit. Die wisselwerking is soms een verwarrend en psychologisch pijnlijk proces, maar achteraf meestal heel leerrijk en verrijkend. Daarnaast wordt vaak vergeten dat integratie ook een openheid en geleidelijke verandering vraagt van de ontvangende samenleving. (Zie hoofdstuk 2).

3. WISSELWERKING

Vrijwilligers krijgen regelmatig de vraag waarom ze vluchtelingen helpen. *“Er zijn toch diensten genoeg?”* Dit is slechts gedeeltelijk waar. Overheid en middenveld doen wel heel wat inspanningen om de integratie van vluchtelingen te bevorderen, maar na verloop van tijd zijn mensen met vluchtachtergrond net als iedereen aangewezen op de gewone diensten. Waar ze nog drempels ondervinden.

Vrijwilligers hebben een belangrijke functie als brugfiguur en vullen bestaande ondersteuning aan o.a. doordat ze op voet van gelijkheid omgaan, bereikbaar zijn buiten de werkuren en lokaal een vertrouwd netwerk vormen. Deze aanvullende hulp blijkt in de praktijk zeer welkom en allesbehalve overbodig.

De meeste vluchtelingen verblijven tijdens hun asielprocedure in een opvangcentrum. Tijdens deze periode zijn ze quasi volledig afhankelijk van opvangbegeleiders. Wanneer het dossier, na toekenning van de vluchtelingenstatus, overgedragen wordt aan een OCMW, worden ze verder ondersteund door een trajectbegeleider. Wanneer ze niet meer afhankelijk zijn van maatschappelijke begeleiding door het OCMW ('leefgeldperiode'), bijvoorbeeld door werk te vinden, valt de begeleiding weg.

De overgang van de relatief lange periode van afhankelijkheid naar zelfstandigheid verloopt vaak moeizaam. Het is niet vanzelfsprekend om opnieuw zelfstandig verantwoordelijkheden op te nemen. Tegelijk weten nieuwkomers op zo'n moment vaak nog niet hoe de regelgeving en administratie functioneren en beheersen ze de officiële taal nog niet zo vlot. Meestal hebben ze ook heel wat (verplichte) verhuizingen achter de rug voor ze zich uiteindelijk kunnen settelen, zodat ze nog niet de kans kregen om een netwerk op te bouwen.

3.1. WAT DOET DE OVERHEID?

- Structuren voor ontwikkeling en aansturing van het integratiebeleid
  - Lokale besturen voor de regie van het lokaal integratiebeleid
  - Professionele begeleiding met inzet van aanvullend vrijwilligerswerk
  - Inburgeringsbuddy's
- Het [Vlaams Agentschap voor Integratie en Inburgering \(AgII\)](#) en de stedelijke Agentschappen in Antwerpen (Atlas), Gent (IN-Gent) en Brussel (Huis van het Nederlands) voeren het Vlaams inburgerings- en integratiebeleid uit.

- Voor nieuwkomers ontwikkelden ze een verplicht ‘inburgeringstraject’ met een basiscursus Nederlands, een [cursus maatschappelijk oriëntatie \(MO\)](#), loopbaanoriëntatie en individuele trajectbegeleiding.
- Voor de gemeenten helpen ze bij de ontwikkeling van een lokaal integratiebeleid. Bijvoorbeeld met een onthaalbeleid voor allerlei nieuwkomers, een taalbeleidsplan, vormingen over communicatie met anderstalige nieuwkomers en/of over werken met sociaal tolken enz. Gemeenten zijn evenwel niet verplicht om een lokaal integratiebeleid te ontwikkelen. Engagement en voortgang worden sterk bepaald door politieke prioriteiten.
- Vele gemeenten hebben naast een lokale Dienst Integratie, nog een lokaal opvanginitiatief (LOI) verbonden aan het OCMW. Sommige gemeenten hebben op hun grondgebied ook een groot open centrum voor opvang van asielzoekers. Kleine en grote opvangcentra staan onder het beheer van Fedasil. Zowel in 2016 als in 2018 voerden de bevoegde staatssecretaris en Fedasil een drastische vermindering van het aantal opvangplaatsen in, waardoor de professionele dienstverlening er in het gedrang komt.
- Drie vierde van de gemeenten doet voor de uitvoering van het lokaal integratiebeleid een beroep op vrijwilligers, vooral om informeel Nederlands aan te leren, een woning te helpen zoeken, en mensen wegwijs te maken in de gemeente.⁷

Dat lokale besturen vrijwilligers inschakelen als aanvulling op de professionele begeleiding heeft een meerwaarde voor de maatschappelijke samenhang. Voor asielzoekers en vluchtelingen openen vrijwilligers de kans om kennis te maken met gewone burgers, en wederzijds ervaren gewone burgers dat nieuwkomers ook gewone mensen zijn.

Het komt er wel op aan dat beroepskrachten en vrijwilligers complementair samenwerken, met respect voor mekaars eigenheid en goede afspraken.

Vrijwilligerswerk mag zeker niet gebruikt worden als vervanging van wegbezuinigde betaalde krachten in de hulpverlening.⁸

- Vrijwilligers die inburgeraars ondersteunen in hun inburgeringstraject⁹ en daarin gecoördineerd worden door professionele diensten, worden vaak ‘buddy s’ genoemd. De term is in gebruik sinds de Vlaamse overheid zogenaamde ‘inburgeringscoaches’ ging inzetten (2011). Een inburgeringsbuddy en inburgeraar vormen een duo en trekken minstens een half jaar samen op. Het is de bedoeling dat de inburgeraar zelfredzaam wordt, Nederlands in de praktijk oefent, zich thuis gaat voelen in zijn of haar nieuwe buurt, mensen leert kennen, een beeld krijgt van de Belgische cultuur en gewoontes en actief betrokken wordt in de maatschappij.

7 VVSG (29-5-2017), [Integratie vluchtelingen: lokale besturen willen een versnelling hoger](#)

8 [Nicolas Van Puymbroeck \(2017\), Vrijwilligers aan boord. Varianten van vrijwilligerswerk tijdens de transitie](#), uitg. Convivial en Caritas-international.

9 Voor meer toelichting over inburgering en integratie, zie hoofdstuk 3, thema 5.

3.2. WAT DOEN VRIJWILLIGERSORGANISATIES?

- Bruggen slaan tussen mensen (ook mensen zonder wettig verblijf)
- Maatschappelijke rol
- Ondersteunende rol
- Signaalfunctie

De lidorganisaties van Gastvrij Netwerk zijn autonome vrijwilligersverenigingen.

Ze werken meestal wel op een of andere manier samen met Lokale opvanginitiatieven of de lokale integratiedienst, maar vormen een eigen onafhankelijke organisatie (feitelijke vereniging of vzw). Ze zijn opgericht als burgerinitiatief en kunnen verder blijven werken wanneer bv. een overheidsdienst geschrapt of beperkt wordt door de federale, Vlaamse of lokale overheid.

Ook richten bijna alle lidorganisaties van het netwerk zich op het breed spectrum van 'mensen-op-de-vlucht': asielzoekers, erkende vluchtelingen én mensen-zonder-wettig-verblijf. De overheid beschouwt deze laatste als buitenstaanders in de geordende burgermaatschappij en telt ze in principe niet mee voor de formele diensten, tenzij bij dringende medische nood en onderwijs voor kinderen.

Het werk van autonome vrijwilligersgroepen kan gerangschikt worden onder drie noemers:

— **Maatschappelijke rol** (meer uitleg in hoofdstuk 2)

Vrijwilligers leggen bruggen tussen vluchtelingen en samenleving. Ze nemen nieuwkomers op sleeptouw naar allerlei activiteiten in de buurt en stimuleren participatie. Tegelijk organiseren ze ook allerlei initiatieven om de lokale burgers te informeren en sensibiliseren. De waaier van hun maatschappelijke activiteiten is breed en ze gaan daarbij vaak samenwerking aan met lokale formele diensten én met andere lokale verenigingen.

— **Persoonlijke ondersteuning aan vluchtelingen** (meer uitleg in hoofdstuk 3)

Deze wordt belangrijker naarmate nieuwkomers met vluchtervaring meer op eigen benen moeten staan en aangewezen zijn op de brede algemene dienstverlening. Toegankelijkheid daarvan wordt vaak nog beperkt door uiteenlopende factoren, zowel aan de kant van de nieuwkomers als aan de kant van de formele structuren. Het is dan zeer welkom als er vrijwilligers zijn die luisteren en bereid zijn om met raad en daad te helpen.

— **Materiële hulp**

Sommige vrijwilligersverenigingen verzamelen meubels en huisraad, kleding of voeding (bv. een sociale kruidenier). Vanuit de brede bevolking worden vaak spontaan materiële spullen aangeboden. Dat aanbod is welkom, maar vereist veel communicatie en coördinatie om aanbod en behoefte op mekaar af te stemmen.

Deze noemer omvat ook **financiële hulp**. Als na onderzoek blijkt dat geen enkele overheids- of andere officiële dienst tijdig de nodige financiële hulp aan een nieuwkomer toekent, kan deze bij sommige vrijwilligersorganisaties terecht voor een lening. Bijvoorbeeld voor (tijdige) betaling van de huurwaarborg, visakosten om de procedure gezinshereniging te kunnen openen, schoolgeld .... Vrijwilligersgroepen nemen dergelijke beslissingen enkel na grondig overleg binnen de vereniging. Ze maken goede afspraken over de regeling voor terugbetaling.

Het engagement is gebaseerd op waarden van menselijkheid en solidariteit en is meestal aangedreven door verontwaardiging over onrecht, armoede en discriminatie. Persoonlijk contact gebeurt op een niveau van gelijkwaardigheid.

De lidorganisaties zien hun vrijwilligerswerk als 'aanvullend': het komt erop aan om goed te luisteren naar de hulpvragen en te helpen zoeken naar mogelijke oplossingen via bevoegde diensten. Vrijwilligersgroepen blijven deze aanvullende rol uitoefenen zolang de vluchteling er behoefte aan heeft. Op die manier helpen ze veel oponthoud, misverstanden en frustraties te voorkomen.

Tenslotte vervullen de lidorganisaties ook een **signaalfunctie**. Ze merken snel op wanneer er zaken fout lopen of waar er zich structurele drempels bevinden. Dan kunnen ze proberen te helpen in de mate van het mogelijke, maar ze moeten beseffen dat signalering naar de nabije overheid en diensten nodig is om een structurele verbetering in gang te zetten. Als het (te) stroef gaat kunnen ze signaleren naar een ombudsman, ofwel indirect bemiddeling vragen van een middenveldorganisatie zoals Vluchtelingenwerk Vlaanderen.

3.3. HET CODA-MODEL

Vluchteling en vrijwilliger komen elkaar tegen als de eerste nog heel wat vragen heeft in verband met de nieuwe leefomgeving. De ander biedt een luisterend oor en leert een andere cultuur kennen. De vrijwilliger stelt zijn of haar tijd beschikbaar om de nieuwkomer te ondersteunen bij zijn of haar integratie in onze maatschappij.

De formele begeleiders van integratie en inburgering hebben een programma met diverse methoden en technieken uitgebouwd. Hoe je daar als vrijwilliger een rol in kunt spelen, is een verhaal dat zich ontwikkelt binnen de ontmoeting met de vluchteling en de samenwerking met diverse professionele medewerkers.

Een van die mogelijke methodieken is het CODA-model. Dit model wordt gebruikt in basistrainingen voor begeleiders van onder meer [Vluchtelingenwerk Nederland](#).

CODA benadrukt het belang van een goede kennismaking met ruimte voor vragen en informatie, zowel door de vrijwilliger als door de vluchteling. Hierbij kan de begeleider zich een beeld vormen van de vluchteling en leert deze op zijn of haar beurt belangrijke personen uit zijn of haar nieuwe omgeving kennen.¹⁰

10 Pharos(2013), *Gun ons de tijd ... Werkboek psychosociale begeleiding bij hervestigde vluchtelingen*. <http://www.pharos.nl/nl/kenniscentrum/algemeen/webshop/product/202/gun-ons-de-tijd>

Het stappenplan voorkomt dat vrijwilligers te snel in actie schieten en enkel vertrekken vanuit hun eigen ervaring, zonder de vluchteling te betrekken of te peilen naar zijn of haar visie.

CODA is een basismethodiek die op zich heel logisch lijkt. Uit reacties van vrijwilligersgroepen en vluchtelingen blijkt dat het respecteren van deze structuur in de communicatie en het contact met elkaar belangrijk zijn om conflicten te voorkomen. Sommige vrijwilligers zeggen bv. ten onrechte dat ze botsen op 'eigenwijze' vluchtelingen die elke raadgeving in de wind slaan. Door te luisteren naar de mensen die je begeleidt en hun ideeën en stappen positief te bevestigen, werk je aan empowerment en assertiviteit. Twee zaken die broodnodig zijn voor het verder opbouwen van hun toekomst.

CODA biedt met zijn vier/vijf fasen een handige ondersteuning om elkaar goed te begrijpen, doelen af te lijnen, afspraken te maken en te evalueren.

Tip: Spreek met mekaar af hoe jullie dit model kunnen toepassen in de vrijwilligersgroep. In de praktijk zullen verschillende vrijwilligers verschillende taken uitvoeren. Daarom zal niet iedere vrijwilliger elke stap van deze methodiek kunnen doorlopen. Eventueel organiseert de organisatie een vorming over dit model, zodat alle vrijwilligers de methodiek leren kennen en onder de knie krijgen.

CODA

— Contact	— Doel
— Onderzoek	— Actie (reflectie)

Stap 1: contact

De eerste fase gaat over het belang van een goede kennismaking. Zowel de vrijwilliger als de nieuwkomer stellen zich aan elkaar voor en leren elkaars betrokkenheid en achtergrond kennen. De vrijwilliger legt uit hoe de organisatie werkt, wat zijn of haar taken zijn en waarom hij of zij dit werk doet. Dit gesprek vormt de basis van het wederzijds vertrouwen tussen beide partijen.

Stap 2: onderzoek

Om een beeld te krijgen van wat beide partijen voor elkaar kunnen betekenen en van elkaar verlangen, wordt een constructief gesprek gevoerd. Betrek de vluchteling actief bij het zoeken naar een oplossing voor eventuele problemen. Waar ziet hij of zij zelf problemen? Hoe zou hij of zij ze willen aanpakken? Welke steun en informatie is daarvoor nodig? Handig hiervoor is het overlopen van de verschillende levensdomeinen zoals huisvesting, opvoeding, werk, enz. Geef de nieuwkomer de kans om het tempo en de onderwerpen te bepalen. Vraag zeker ook welke stappen hij of zij zelf al ondernomen heeft, al dan niet bij een professionele dienst.

Stap 3: doel

Er worden doelen vooropgesteld over de acties die beide partijen zullen ondernemen en beslist op welke termijn deze uitgevoerd worden.

Stap 4: actie

De acties worden uitgevoerd zoals afgesproken.

Stap 5: reflectie

Hoewel in eerste instantie niet zo benoemd, is deze reflectie en evaluatiestap onmisbaar. Na het uitvoeren van de doelstellingen, worden de resultaten ervan geëvalueerd. Vluchteling en vrijwilliger gaan samen na of het doel behaald werd en of er extra stappen ondernomen moeten worden.

4. HANDVATEN VOOR EEN VLOTTE INZET VAN VRIJWILLIGERS

In dit deel geven we een aantal praktische handvaten om vrijwilligers aan te trekken en hun inzet te omkaderen. We bespreken eerst enkele mogelijke organisatievormen voor vrijwilligerswerk, geven vervolgens bruikbare tips voor het werven en behouden van vrijwilligers en sluiten af met enkele aandachtspunten.

4.1. ORGANISATIESTRUCTUREN

Mensen die zich als vrijwilliger willen inzetten vinden hun motivatie soms in het persoonlijk contact met vluchtelingen, soms door berichten en beelden in de (sociale) media. Ze willen een zinvolle bijdrage leveren aan de samenleving.

In een groep vinden de vrijwilligers onderlinge steun bij elkaar en is uitwisseling mogelijk. Een vrijwilligersvereniging opstarten is veel efficiënter en duurzamer dan werken op je eentje, maar het vraagt enige voorbereiding.

Leg met de groep eerst de gezamenlijke visie en doelstellingen vast. Als de vereniging in staat is om uit te leggen welke activiteiten ze organiseert en hoe deze een antwoord willen bieden aan noden van vluchtelingen, kan ze sneller mensen verzamelen. Ze kan ook duidelijker communiceren met de doelgroep en met organisaties, instanties en bevolking. Een gezamenlijk initiatief geeft ook meer mogelijkheden voor onderlinge informatie, feedback en overdracht.

Bij de leden van het Gastvrij Netwerk wordt er met twee soorten organisatiestructuren gewerkt.

- **De feitelijke vereniging** van drie of meer personen met een gezamenlijk doel. De regels zijn volledig vrij en worden bepaald door de leden zelf. De vereniging heeft geen rechtspersoonlijkheid. Dit wil zeggen dat leden alleen in eigen naam optreden en individueel aansprakelijk gesteld kunnen worden bij het niet nakomen van aangegane verbintenissen en afspraken met derden. Leden moeten schulden dekken met eigen vermogen. Het is aan te raden om minstens samen een contract op te stellen, zodat ieder lid bij een eventueel (juridisch) geschil kan terugvallen op een basisdocument.
- **De vereniging zonder winstoogmerk (vzw)** van ten minste drie personen die overeenkomen om gemeenschappelijke doelen te realiseren waaraan commerciële belangen ondergeschikt zijn. De VZW-wet bepaalt de wettelijke verplichtingen. Deze omvatten de algemene vergadering, raad van bestuur, ledenregister, statuten en hun publicatie in het Belgisch staatsblad, jaarlijkse rapportering aan de griffie van de Rechtbank van Koophandel en aan de federale overheidsdienst financiën. Schulden worden vereffend door de vzw en dus niet door de individuele leden. Alleen de vzw kan aansprakelijk gesteld worden op voorwaarde dat deze in orde is als rechtspersoon en haar verplichtingen nakwam.

Een vzw oprichten is eenvoudiger dan je denkt. Op het internet kan je stap-voor-stap handleidingen¹¹ vinden, of je kan professionele begeleiding aanvragen.¹²

Beide organisatiestructuren zijn onderworpen aan **wettelijk bepaalde rechten en plichten**. Alle nuttige informatie over wetgeving, vergoedingen, privacy beheer, vrijwilligersverzekering, modelformulieren en publicaties vind je op de website van het Vlaams Steunpunt Vrijwilligerswerk vzw: <https://www.vlaanderenvrijwilligt.be/>

Dit Steunpunt coördineert sinds 2018 ook de **gratis verzekering voor vrijwilligers** (voorheen via de provincies): <https://www.vlaanderenvrijwilligt.be/gratis-vrijwilligersverzekering/>. Je kan er een erkenningsnummer voor deze verzekering aanvragen. De wet maakt een onderscheid tussen vrijwilligers en toevallige helpers, maar beiden moeten verzekerd zijn.

4.2. VRIJWILLIGERS VINDEN EN BINDEN

Vooraleer je de zoektocht naar nieuwe vrijwilligers start, bespreek je binnen de organisatie het 'waarom' en 'waarvoor' vrijwilligers zich kunnen inzetten. Denk aan de doelstellingen, aan de behoeften van je doelgroep (vluchtelingen), maar ook aan de maatschappelijke doelen die je met de groep wil bereiken. Formuleer die doelen bijvoorbeeld volgens SMART om ze concreet te maken. De letters van SMART staan voor:

- **Specifiek** - Is de doelstelling eenduidig?
- **Meetbaar** - Onder welke (meetbare/observeerbare) voorwaarden of vorm is het doel bereikt?
- **Acceptabel** - Zijn deze doelen acceptabel voor de doelgroep en/of de algemene vergadering?
- **Realistisch** - Is het doel haalbaar?
- **Tijdgebonden** - Wanneer (in de tijd) moet het doel bereikt zijn?

Denk na over wie je wil aantrekken en maak een **vrijwilligersprofiel** op. Dan heb je een basis voor de communicatie met kandidaat-vrijwilligers. Zorg voor een beschrijving van de vereniging of het project waarvoor je iemand zoekt, en maak duidelijk waar en wanneer de vrijwilliger zal werken. Omschrijf de taken, de verwachtingen en wat de vereniging daar tegenover kan stellen zo concreet mogelijk. Deze elementen kunnen opgenomen worden in de vacature en het vrijwilligerscontract.

Naast de verwachtingen van de vereniging, is het ook belangrijk om **rekening te houden met de persoonlijke interesses en wensen** van de vrijwilligers die zich aanbieden. Sommigen krijgen liever een afgebakende taak voor beperkte duur, terwijl anderen zich langduriger en voor verschillende functies engageren. Ook de tijd die iemand ter beschikking heeft, verschilt van persoon tot persoon. Iemand die net gepensioneerd is, zal waarschijnlijk meer tijd ter beschikking hebben dan iemand die fulltime werkt.

11 <http://poppunt.be/advies/popadvies/geld-organisatie/vzw/werken-met-een-vzw/>

12 <http://www.eenvzwoprichten.be/>

Hoe verspreid je de vacature?

De beste ambassadeurs zijn je vrijwilligers zelf. Ook vluchtelingen die hier al een tijdje zijn willen zich graag inzetten om andere nieuwkomers te verwelkomen. Daarnaast kan je beroep doen op organisaties of instellingen die specifiek kandidaten bereiken die zich voor mensen op de vlucht willen inzetten:

- Heb je een vacature voor een vrijwilliger? Vraag dat Vluchtelingenwerk Vlaanderen deze verspreidt onder haar vele contacten.¹³
- De organisatie 11.11.11. heeft een vacature databank met vrijwilligers.¹⁴
- Het Vlaams Steunpunt Vrijwilligerswerk heeft een toolkit voor het werven van vrijwilligers¹⁵ en biedt allerlei modelformulieren aan.
- Sommige gemeenten hebben een eigen servicepunt voor vrijwilligers.

Vrijwilligers bind je aan de vereniging door **regelmatig te spreken met mekaar, maar ook door vormings- en evaluatiemomenten in te lassen**. Dit kunnen formele evaluaties zijn, maar ook schouderklopjes of andere kleine vormen van dankbaarheid. Om de aanhang te vergroten, kan je de band met alle vrijwilligers trachten te behouden, ook als ze niet langer actief zijn. Dit doe je door hen op de hoogte te houden, bijvoorbeeld via een nieuwsbrief.

Aandachtspunten bij de inzet van vrijwilligers

Als je nieuwe vrijwilligers wil werven, denk je na over wat je van hen verwacht in de omgang met vluchtelingen. Deze verwachtingen kan je opnemen in het vrijwilligersprofiel of gebruiken als leidraad bij de onderlinge samenwerking. Uiteraard kan elke vereniging eigen waarden als prioriteit naar voren schuiven, maar hier lijsten we alvast enkele belangrijke elementen op.

Het uitgangspunt is dat vluchtelingen mensen zijn zoals jij en ik, en dat deze net zozeer gerespecteerd willen worden. Ook de hulpverlener moet zich als persoon open stellen voor de ander. Door te handelen op basis van wederzijdse gelijkwaardigheid en respect, bouw je het **vertrouwen** op dat nodig is om een goede ondersteuning te kunnen voorzien.

Evenwaardige personen

Gezien de kwetsbare positie waarin vluchtelingen zich bevinden, moet de nadruk in de ondersteuning liggen op het terugwinnen van controle en zeggenschap over het eigen leven.

Vrijwilligers moeten vooral goed kunnen **luisteren**. Beperkte kennis van een gezamenlijke communicatietaal of het Nederlands kan dit bemoeilijken, waardoor vrijwilligers soms veel geduld moeten uitoefenen. Toch kan ook hier het criterium van gelijkwaar-

13 <https://www.vluchtelingenwerk.be/vacatures>

14 <https://www.11.be/vacatures>

15 <https://www.vlaanderenvrijwilligt.be/publicaties/digitale-publicaties/toolbox-vrijwilligers-werven/>

digheid worden doorgetrokken: door eenvoudige (geen kinderachtige) taal te gebruiken, krijgt de vluchteling de kans om Nederlands te oefenen tijdens de gesprekken.

Vrijwilligers mogen niet verwachten dat vluchtelingen zich zomaar assimileren aan de Belgische cultuur. Ze mogen hen echter ook niet vastpinnen op de algemene etnisch-culturele afkomst of religie en de beeldvorming daarover in de Belgische samenleving.

⋮ *“Meneer Nur moest lachten toen hij zag dat ik niet wist of ik hem nu wel of niet een hand moest geven”. In de cursus was uitgelegd dat mannen uit Somalië meestal geen hand geven aan vrouwen. “Hij stak me vrolijk zijn hand toe en zijn actie ondersteunde zijn lachen om deze culturele verwarring.” (Uitspraak van een vrijwilliger bij PSC Vluchtelingenwerk Antwerpen).*

Vrijwilligers vragen in eerste gesprekken best niet naar de vluchtrede omdat dit tot de privésfeer behoort en vaak gevoelig ligt. Toch zijn de meeste vluchtelingen blij als de vrijwilliger iets afweet van het herkomstland of er belangstelling voor toont. Enkele begroetingswoorden of rituelen in de taal van de vluchteling kunnen een ijsbreker zijn.

Respect voor privacy en vertrouwelijkheid

Vrijwilligers engageren zich om de kansen van de vluchtelingen te bevorderen. Ze nemen een initiatief pas nadat ze er met de vluchteling over gesproken hebben.

Ook voor vrijwilligers telt het beroepsgeheim. De vrijwilliger gaat daar zorgvuldig mee om. Niets mag doorverteld worden zonder toestemming van de vluchteling, ook niet aan een andere organisatie of instantie die betrokken is in het dossier.¹⁶

Vrijwilligers kunnen echter behoefte hebben aan een klankbord om moeilijke situaties te kunnen bespreken. In de meeste vrijwilligersgroepen telt dan ook een deontologische code rond het delen van informatie om de ondersteuning op een goede manier te kunnen doen. Vertel de vluchteling dat bepaalde vragen in (besloten) groep kunnen besproken worden, maar dat vertrouwelijke informatie niet doorverteld wordt aan de betrokken instanties.

Vermijd dubbel werk. Een vrijwilliger vraagt daarom best aan de vluchteling of deze zich met het probleem waarvoor hij komt aankloppen, al heeft gemeld bij een officiële dienst of welzijnsorganisatie. Indien ja, vraag dan of het niet beter is om samen te gaan spreken met de medewerker van de dienst. Goede communicatie tussen vluchteling vrijwilliger en professionele organisaties en instanties helpt vooruit.

Beroep doen op bestaande diensten

Samenwerken met professionele hulpverlening zoals een Centrum voor Geestelijke Gezondheidszorg (CGG)¹⁷ of Centrum voor Algemeen Welzijn (CAW)¹⁸ kan een meerwaarde betekenen. Zij vertrekken vanuit eenzelfde deontologie en stellen de cliënt voorop.

16 <https://www.vlaanderen.be/nl/publicaties/detail/omgaan-met-vertrouwelijke-informatie-en-beroepsgeheim-door-vrijwilligers>

17 <https://www.geestelijkgezondvlaanderen.be/centrum-geestelijke-gezondheidszorg-cgg>

18 <https://www.caw.be/>

Je eigen grenzen bewaken als vrijwilliger en vluchteling

Vrijwilligers werken vrijwillig voor een ander en halen daar vaak een gevoel van voldoening uit. Voor sommige vrijwilligers is het een nieuwe ervaring waardering te krijgen voor hun inzet en als persoon. Toch moeten ze ook goed voor zichzelf zorgen als ze dit willen blijven volhouden. Want naast het werk als vrijwilliger zijn er vaak veel andere verantwoordelijkheden die aandacht vragen: werk (of sollicitaties), de kinderen, het huishouden, de partner, hobby's...

Soms kunnen vrijwilligers zich over bevreemd voelen of gaan ze niet akkoord met wat er van hen gevraagd wordt. Soms willen ze meer doen dan er is afgesproken. Daarom is het heel belangrijk om ook de persoonlijke grenzen te bewaken en erover te spreken met de betrokken personen.

De vluchteling moet zich ook zoveel mogelijk uitgedaagd en uitgenodigd voelen om zelf actief te participeren in het verhaal. Op basis van eigen competenties en ideeën moet er ruimte zijn zodat hij/zij het eigen leven weer in de hand kan nemen. Ook als dat met vallen en opstaan gebeurt. Wederzijds respect, ruimte en tijd zijn daarbij belangrijk om in het oog te houden.

- ⋮ *Als je gekomen bent om mij te helpen, verspil je je tijd. Maar als je gekomen bent omdat jouw bevrijding en toekomst is verbonden met de mijne, laten we dan samen werken.*
- ⋮ *Lilia Watson, Aboriginal van Australië*

HOOFDSTUK 2

MAATSCHAPPELIJKE ROL VAN DE VRIJWILLIGERSORGANISATIES

---

1. INLEIDING

Volgens recente cijfers van de VN (2018) zijn meer dan 68 miljoen mensen op de vlucht. Het grootste deel van de vluchtelingen wereldwijd, meer dan 85%, wordt opgevangen door lage en middeninkomenslanden, niet door Europa en de rijke industrielanden. Toch heerst na de verhoogde instroom van 2015 in Europa de perceptie dat we ‘over-spoeld’ worden door vluchtelingen. De politieke debatten worden overheerst door een polariserend wij-zij denken dat vluchtelingen als ‘gelukzoekers’ bestempelt en nadruk legt op illegaliteit en mensensmokkelaars. Met dreiging van ‘open grenzen’, ‘afbraak van de sociale zekerheid’ en ‘islamisering’ wordt de bevolking bang gemaakt, zodat steeds hardere maatregelen kunnen doorgedrukt worden.

De negatieve beeldvorming en negatieve polarisering zijn gevaarlijk. *“Door de hele geschiedenis heen blijkt dat publieke opinievorming – zowel positief als negatief – een onlosmakelijk element is in het proces van immigratie en integratie. Een positieve houding lijkt daarbij het proces gunstig te kunnen beïnvloeden, terwijl een negatieve juist als een selffulfilling prophecy werkt”* concluderen Leo en Jan Lucassen die historisch onderzoek deden naar ‘Vijf eeuwen migratie in Nederland.’¹⁹

In dergelijke context nemen ook lokale vrijwilligersorganisaties een verantwoordelijkheid op: ze werken op **twee lijnen** die tegelijkertijd en samen ontwikkeld worden.

In dit hoofdstuk gaan we dieper in op de eerste lijn: de **maatschappelijke rol** van deze vrijwilligersorganisaties. Opdat vluchtelingen echt ingebed zouden geraken in onze samenleving, is er bij de bredere bevolking en bij lokale overheden vaak nog een duurzame mentaliteitsverandering nodig. De organisaties leggen daarom bruggen tussen vluchtelingen en de bredere bevolking en spannen zich in voor maatschappelijke verandering.

Op de tweede, parallelle, lijn bieden deze vrijwilligersorganisaties **hulp en ondersteuning aan vluchtelingen**, zowel individueel als in gezins- of groepsverband. Toelichting daarover staat in Hoofdstuk 3 ‘Huiswerk voor vluchtelingen en vrijwilligers’.

---

19 Leo en Jan Lucassen (2018), *Vijf eeuwen migratie. Een verhaal van winnaars en verliezers*, Atlas Contact, Antwerpen-Amsterdam, pag. 274

2. INTEGRATIE = EEN OPGAVE VOOR DRIE KANTEN

Voor veel mensen is integratie in de eerste plaats de verantwoordelijkheid van **de vluchtelingen zelf**. Vluchtelingen hebben daarin inderdaad belangrijke plichten te vervullen. Terecht mogen overheden en bevolking eisen dat nieuwkomers van vreemde afkomst - net zoals iedere burger - de wetten respecteren, de burgerplichten nakomen en een integratietraject afleggen.

Wanneer vluchtelingen aan deze plichten voldoen, mogen zij – terecht - eerlijke kansen verwachten. Om dit waar te maken zijn de verschillende overheden en de ontvangende bevolking mede verantwoordelijk.

De overheden ontwikkelen de wetgeving, de doelstellingen en mogelijkheden.

De federale overheid gaat over het vreemdelingenbeleid (migratie- en asielbeleid, voorwaarden voor verblijfsrecht, gezinshereniging, toekenning van nationaliteit ...).

De Vlaamse overheid gaat over het beleid voor integratie en inburgering en zet daar de maatregelen en middelen voor in²⁰, bijvoorbeeld taalcursussen en inburgeringstraject. Ook andere beleidsdomeinen zoals onderwijs, tewerkstelling, welzijn ... hebben invloed op kansen voor nieuwkomers.

In 2016 en 2017 versterkte de Vlaamse overheid het lokaal integratiebeleid van bepaalde steden en gemeenten met extra middelen om de tijdelijk verhoogde instroom van vluchtelingen adequaat op te vangen. Eind 2017 werden deze extra middelen echter weer stopgezet, hoewel integratie toch een langdurig proces veronderstelt.

Tip: Vrijwilligersorganisaties kunnen een signalerende rol opnemen ten opzichte van de overheid. Doordat ze dichtbij de doelgroep van vluchtelingen staan, weten ze bijzonder goed welke noden en barrières er zijn voor vluchtelingen die zich willen integreren. Ze kunnen daarop inspelen en overheden informeren over waar het systeem fout loopt. Daarvan zijn er concrete voorbeelden in paragraaf 3.5 van dit hoofdstuk.

Bij een deel van de **ontvangende bevolking** leeft veel onrust over het aantal nieuwkomers en aantasting van veiligheid. Velen zien in het feit dat vluchtelingen uit een andere context komen, met andere maatschappelijke regels, andere religie en sociale verhoudingen, een bedreiging voor de traditionele 'eigenheid'. Tegenstanders van migratie en van een multiculturele samenleving laten zich nadrukkelijk horen.

20 Het is interessant om de ontwikkeling van het integratiebeleid in Vlaanderen te lezen in het dossier '[Vergrijzing, Migratie en Veerkracht](#)' (2013-16) van het Departement Ruimte Vlaanderen, pag.16-18: "in de jaren 1990 werden de verschillende etnische verenigingen en het uitgebreid netwerk van zelf-organisaties door de overheid erkend. In 1996 kwamen de nieuwkomers in het vizier van het beleid... In 1999 lanceerde de Vlaamse regering het idee van inburgering ... Vanaf 2004 werd het integratiebeleid een autonoom beleidsdomein met een minister van Integratie. .. Het Vlaamse integratiebeleid evolueerde van een selectief en vrijwillig 'onthaalbeleid' naar een meer algemeen en verplichtend 'inburgeringsbeleid'. Wat nu precies onder inburgering werd verstaan, was niet altijd even duidelijk. Wets (2007) onderscheidt drie invullingen: inburgering kan geïnterpreteerd worden als een recht, als empowerment of als een uitsluitingscriterium. Het huidige inburgeringsbeleid omvat heel wat elementen die in de richting van de derde invulling wijzen, zoals de vereiste Nederlands te spreken om in aanmerking te komen voor een sociale woning. ... Saeys et al. (2014) concluderen uit een analyse van het Vlaams integratiebeleid dat er de voorbije vijftien jaar een verschuiving is opgetreden van een pluralistisch integratieparadigma naar een assimilatie-discours. De sterke nadruk op het belang van de Nederlandse taal en gedeelde waarden en normen vormen hier een voorbeeld van."

Evengoed echter is ook een groot deel van de bevolking solidair met vluchtelingen. Een peiling van 11.11.11 in 2017 bij Nederlandstalige Belgen leidde tot een conclusie die afwijkt van de perceptie die mainstream media creëren: *“Er is dikwijls te horen dat er geen draagvlak bij de bevolking is om vluchtelingen op te vangen. Maar de resultaten van dit onderzoek bevestigen wat we al langer in bredere kringen opvangen. 8 op de 10 Vlamingen vinden het belangrijk om solidariteit te tonen met mensen die het moeilijk hebben en willen vluchtelingen helpen .... Een opvallend cijfer uit de enquête is dat 57 % van de ondervraagden vindt dat politici het migratievraagstuk te veel zien als een probleem en te weinig als een positieve uitdaging. Ook vindt bijna 60 % van de ondervraagden dat problemen uitvergroot worden en het positieve nieuws onderbelicht .... We moeten met andere woorden het frame veranderen.”*²¹

In 2015 zijn vele nieuwe vrijwilligersorganisaties en -initiatieven ontstaan in Vlaanderen, België en Europa, uit solidariteit met vluchtelingen. Er is met andere woorden, ondanks onrust en angst, wel degelijk een draagvlak om vluchtelingen de kans te geven op een waardig leven.

De ene kant verklaart dat multicultureel samenleven mislukt is, de andere kant doet zijn best om multicultureel samenleven te doen slagen. Vrijwilligersorganisaties worden met beide tendensen geconfronteerd tijdens hun publieke activiteiten. Ook in de omgang met familie, vrienden en kennissen vallen er steeds vaker polariserende uitspraken die vrijwilligers uitdagen om hun solidariteit te verdedigen. Voor de vluchtelingen die hier aankomen en zeker voor hen die internationale bescherming kregen en nieuwe burgers in onze samenleving worden, is het heel verwarrend én verontrustend. Vaak spreken ze de vrijwilligers aan met de vraag wat zij over de huidige polarisering denken.

OM CONSTRUCTIEF IN DIALOOG TE GAAN IS HET HANDIG OM ENKELE BASISREGELS PARAAT TE HEBBEN:

- **Normen zijn vastgelegd in de wetgeving.** Wetten moeten nageleefd worden. Wetten worden echter gemaakt door mensen en kunnen ook onvolkomen of onrechtvaardig zijn. We vinden democratisch protest en beïnvloeding van het beleid een rechtmatig recht, maar voor vrede in de maatschappij is het belangrijk dat iedereen de rechtsstaat respecteert.
- **Waarden kunnen verschillen binnen culturen en evolueren doorheen de tijd.** Wie bv. 70 jaar terug kijkt, ziet enorme evoluties in de manier waarop onze vertrouwde samenleving naar democratie, privacy, gender, vrijheid van meningsuiting ... kijkt. Waarden hebben hun wortels in tradities en gewoonten. Als ze niet in de

21 <http://www.11.be/artikels/item/vlaming-is-solidair-met-vluchtelingen-en-wil-menswaardige-opvang>. *“De Vlaming is daarin geen uitzondering in vergelijking met andere Europese burgers. Ook in andere landen werd gepeild naar de houding van de Europeaan tegenover het vluchtelingenvraagstuk. Zo bijvoorbeeld door het World Economic Forum (WEF) dat vroeg naar de houding van mensen tussen de 18 en de 35 jaar ten aanzien van vluchtelingen. Daaruit blijkt dat 72.6% van de jongeren vluchtelingen verwelkomen in hun land. Ook een grootschalige enquête van Tent Foundation bij meer dan 12.000 mensen in twaalf landen waaronder de VS, Duitsland, Canada, Frankrijk, het VK, Zweden en Hongarije toont aan dat veel mensen achter de opvang van vluchtelingen in deze landen staan. Bijna drie op vier mensen uit zijn steun aan het toelaten van vluchtelingen via hervestiging.”*

wet verankerd zijn, zijn ze niet collectief afdwingbaar. Er is daarom een belangrijk en continu leerproces nodig om vaardig in diversiteit te kunnen samenleven.

- **'Behandel je medemens zoals je zelf behandeld wil worden'.** Deze basisregel is in alle culturen terug te vinden en daarom een handige basis voor de dagelijkse omgang. Hoewel deze regel in de praktijk niet altijd en niet door iedereen netjes toegepast wordt.
- **Wijzen op mensenrechten kan een goede manier zijn om meningsverschillen te overbruggen.** Wie de mensenrechten respecteert of mensenrechten inroept, moet ook respect hebben voor de rechten van anderen uit de directe omgeving. Ook mensen-zonder-wettig-verblijf hebben mensenrechten, los van de beperkingen in toegang tot burgerrechten en formele diensten in België. Vrijwilligers die hen humanitair helpen zorgen ervoor dat deze de beperkte grondrechten die ze hebben, kennen en gebruiken.

3. WERKEN ROND SAMEN LEVEN

Vele vrijwilligersorganisaties van Gastvrij Netwerk vierden al jubilea van tien, twintig en meer jaren. Anderen werden vrij recent opgericht. Veel van hun werk ontwikkelt zich vanuit ideeën of inzet van leden of van een opportuniteit die zich in de lokale context voordoet. Ze werken allemaal met een perspectief van duurzaamheid.

Eén van de essentiële aspecten die zij met elkaar delen, is dat zij zich - naast hun hulpverlening aan vluchtelingen - ook inzetten voor maatschappelijke verandering.

Eigenlijk realiseren zij daarbij – weliswaar zonder daaraan te denken en zonder de specifieke terminologie te gebruiken - één of meerdere vormen van [sociaal-cultureel werk](#). Het Decreet Sociaal-Cultureel Werk maakt onderscheid tussen vier functies: gemeenschapsvorming, cultuur, leren en maatschappelijke verandering.

Wanneer we hieronder met een aantal voorbeelden een idee proberen te geven van maatschappelijke activiteiten die de vrijwilligersorganisaties organiseren, rangschikken we deze volgens de vier functies, maar voegen er expliciet een signaalfunctie aan toe.

3.1. ACTIVITEITEN MET EEN GEMEENSCHAPSVORMENDE FUNCTIE

De lidorganisaties brengen nieuwkomers en brede bevolking samen in vele diverse lokale feesten en solidariteitsacties. Ze organiseren dialoog en ontmoeting tussen levensbeschouwingen. Met specifieke multiculturele vrouwenwerking brengen ze vrouwen van diverse origine samen. Ze integreren gemeenschapsvorming ook in hun andere activiteiten van cultuur, leren en maatschappelijke verandering.

Gastvrij Boechout: Wintervuur

8 januari 2017 | Rond grote vuurkorven vierden alle vluchtelingen in de opvang van Boechout en de vrijwilligers van Gastvrij Boechout samen het nieuwe jaar. Er was live muziek en samenzang met liederen van over de hele wereld. De burgemeester bracht nieuwjaarswensen van het gemeentebestuur over.

Gastvrij Boechout dankte alle vrijwilligers, zowel deze van de vereniging als van het Lokaal Opvanginitiatief (LOI) voor hun inzet.

Gastvrij Wuustwezel: Jubileumfeest

4 november 2017 | De vereniging vierde haar 30 jaar bestaan. Iedereen was welkom, in het bijzonder alle vluchtelingen, personen van het Babbelpunt en de plaatselijke Welzijnsschakel. Iedereen bracht een hapje mee uit de eigen cultuur. Het feest was een ontmoeting van 140 mensen uit allerlei hoeken van de

wereld: Congo, Kazachstan, Irak, Syrië, België, Nederland, Polen, Kosovo, Macedonië, Burundi, Rwanda,...

Aanvullend werd ook de tentoonstelling 'Met lege handen, portretten van Vluchtelingen' (geleend van het Limburgs Platform Vluchtelingen) getoond.

Booms Welkom

Booms Welkom ontstond in 1977 als Onthaal voor Gastarbeiders. Geleidelijk gingen ook vluchtelingen tot de doelgroep behoren. De zetel van de vzw heet "Huis van de Dialoog", wat wijst op gemeenschappelijke bewustmaking en verantwoordelijkheid voor alle inwoners van Boom. De vzw gaat samen met vluchtelingen, migranten, armen, alle Bomenaars...

aan de slag om de samenleving duurzaam en solidair te maken, de armoede structureel te bestrijden en aangenaam samenleven in diversiteit te doen slagen.

Gastvrij Netwerk: Inspiratiebrochure KWB Onbegrensd

Januari 2017 | Gastvrij Netwerk leverde een bijdrage voor de campagne 'KWB onbegrensd'. Met tips, getuigenissen en praktijkvoorbeelden werden KWB-afdelingen gestimuleerd om samen te werken met een lokale vluchtelingenorganisatie en zo gemakkelijker in contact te komen met nieuwkomers.

Vluchtelingenwerk Klein-Brabant-Vaartland: Benefietavond en Syrisch buffet

28 januari & 6 mei 2018 | Tijdens een benefietavond en een Syrisch-Iraans buffet werd telkens een bont gekleurde gezelschap van meer dan tweehonderd aanwezigen bijeengebracht. Vluchtelingen, 11.11.11-ers, wereldwinkeliers, parochiale vrijwilligers, beweging.netters, hartbovenharders, geëngageerde mensen ... genoten samen van een warme en solidaire avond.

KAJ De Mug: Circle of cycle & Eetfestijn

10 tot 13 mei 2018 | KAJ De Mug (Multiculturele Urgentie Groep) organiseerde samen met verschillende organisaties (JES vzw, Odisee, Tumult vzw, SINGA en MENA) een vierdaagse fietstocht en koppelde daar een eetfestijn aan. De groep vluchtelingen van KAJ De Mug en een groep studenten deelden inspraak en verantwoordelijkheid. Er waren een 70-tal deelnemers. Ze wonnen er de publieksprijs mee van 'Gasvrije Gemeente' 2018 van Vluchtelingenwerk Vlaanderen.

3.2. ACTIVITEITEN MET EEN CULTUURFUNCTIE

Cultuur is tegelijk ook communicatie. Communicatie is nodig voor wederzijdse verbinding. De culturele activiteiten gaan vaak samen met leren en gemeenschapsvorming.

De verenigingen organiseren vele laagdrempelige culturele activiteiten, zoals tentoonstellingen, filmvoorstellingen, theateropvoeringen, muziekkuitvoeringen, concertbezoeken, boekbesprekingen ....

Met deze soort activiteiten is het relatief gemakkelijker om een breed publiek te bereiken en de thema's van vluchten, migratie en integratie ... bespreekbaar te maken. Waar mogelijk integreren ze in het programma ook een boodschap of een getuigenis van een vluchteling.

Onder deze rubriek horen ook culturele uitstappen waarmee nieuwkomers en vrijwilligers samen een museum of een tentoonstelling bezoeken.

Mondiale Werken Regio Lier: kinder- en jeugdactiviteiten

Samen met een groep moeders organiseert MoWe van 9 juli tot 10 augustus 2018 een zomerprogramma voor kinderen van 6 tot 12 jaar. Drie dagen per week zijn er activiteiten (bv. poppen maken, fietslessen) en uitstappen (bv. samen een tuin bezoeken, bezoek aan het Speelgoedmuseum). De vrijwilligers haalden hun inspiratie onder andere bij de zomerscholen in Antwerpen en Oostende.

Voor jongeren tussen 14 en 21 jaar organiseert MoWe een jeugdclub. Volwassenen kunnen elke donderdagavond 'Nederlands oefenen op zijn zomers'.

Onthaalgroep Vluchtelingen Grimbergen: Concert over grenzen heen

12 januari 2018 | Onthaalgroep Vluchtelingen Grimbergen organiseerde een concert door het "CARAMUSE ENSEMBLE" met als centraal thema "Over de Grenzen". De opbrengst ging naar de werking voor vluchtelingen in Grimbergen.

De organisatie zegt zelf over de initiatieven: "Wij blijven volharden in het onthalen en begeleiden van uit hun land verdreven medemensen, wij tonen hun de weg naar integratie, kortom wij gaan een stuk met hen op weg naar een beter leven.... De resultaten die wij met onze jarenlange werking tot nu toe realiseerden kunnen in de meeste gevallen als positief bestempeld worden, en ja, er komen zelfs 'succesverhalen' uit voort!"

Globe Aroma: Se La Fet

24 maart 2018 | Open kunstenhuis Globe Aroma biedt bij dit feest exposities, workshops, concerten, dans, eet- en drinkstandjes met als doel mensen samen te brengen en onder de noemer van kunst te verenigen.

Als laagdrempelige artistieke vrijplaats waar vluchtelingen en asielzoekers, Brussel(aars),

wijk(bewoners), de migratiesector en het kunstenveld samenkomen, biedt Globe Aroma ook het hele jaar door workshops, tentoonstellingen, theaterproducties, concerten....

Welcome in Mechelen: natuurwandeling met proeverij van appels en peren, voor asielzoekers en vluchtelingen

2017 | Jong en oud genoten met volle teugen van een mooie wandeling en van het fruit. Voor vele nieuwkomers was het een kennismaking met de appel- en perensoorten van bij ons.

3.3. ACTIVITEITEN MET EEN LEERFUNCTIE

Vrijwilligersorganisaties organiseren regelmatig informatie-, gespreks- en debatavonden met één of meer sprekers om dieper in te gaan op een thema in verband met vluchtelingen, migratie, migratie en ontwikkeling, diversiteit en integratie....

Vaak en bij voorkeur organiseren ze dergelijke avonden samen met lokale overheidsdiensten Integratie of met andere socio-culturele organisaties die zich herkennen in de thema's.

Daarnaast integreren ze de leerfunctie ook in de culturele activiteiten waar de brede bevolking makkelijk op afkomt (3.2.). En uiteraard wordt aan leren gewerkt bij de lessen en praktijkoefeningen Nederlands voor nieuwkomers en bij huiswerkbegeleiding.

Vrijwilligers brengen ook regelmatig een getuigenis in over hun humanitaire visie en engagement bij overlegfora, rondetafels, panelgesprekken, workshops, wakes ...

Limburgs Platform Vluchtelingen: infoavonden

Dit platform dat meerdere lokale comités omvat, organiseert jaarlijks een reeks informatieavonden en vormingen in de gemeenten van het werkveld.

In april 2018 organiseerden ze bijvoorbeeld in Overpelt een avond met journalist Robin Ramaekers en zijn reportage over Raqqa.

Ramaekers vertelde hoe hij zich als journalist voorbereidt op een dergelijke opdracht en hoe hij de actuele situatie in Syrië en Irak ervoer. Zijn verhalen over ontmoetingen ter plaatse waren zeer indringend. Achteraf kon het publiek met hem in gesprek gaan.

Gastvrij Sint-Truiden: 'Mijn fiets, mijn vrijheid'

In samenwerking met Paxx global cycling, de integratiedienst en de Sportdienst van Sint-Truiden en Fedasil organiseerde Gastvrij Sint-Truiden (Masala) een gratis vierdaagse fietscursus voor jongeren tussen 12 en 18 jaar.

AZIZ – informatieavonden voor de bevolking

Vanaf de oprichting in 2001 organiseerde de vzw Asielzoekers Integratie Zemst vele avonden voor de bevolking. [Sinds 2012 werkt de vzw daarvoor samen met de dienst Integratie](#), de gemeentelijke raad ontwikkelingsamenwerking (GROZ) en/of KWB Weerde en de 11-afdeling.

Een voorbeeld: gespreksavond met Christophe Busch, directeur van de Dossin-kazerne, over 'Samenleven in onzekere tijden' op 18-05-2017.

Op www.aziz.be > verslagen, zijn samenvattingen van dergelijke avonden bewaard.

Werkgroep Vluchtelingen Gent en Hand-in-Hand Gent waren medeorganisatoren van de reflectiedag over 'mensen zonder wettig verblijf'

17 april 2018 | Deze dag vormde een aanklacht tegen de ingewikkelde reglementen en de bewust negatieve beeldvorming over deze mensen.

De dag informeerde de deelnemers over de basisrechten waarop deze mensen nog beroep kunnen doen, zodat de humanitaire hulpverleners weten wat mogelijk en zinvol is.

Het programma was opgebouwd met experts op diverse domeinen én met de doelgroep zelf die met een 'speciale karavaan' uit Brussel kwam.

Gastvrij Hasselt: informatiesessie 'vooroordelen bespreken'

Het doel was met meer correcte informatie ook een meer genuanceerd beeld over de vluchtelingencrisis mee te geven. Er werd uitgegaan van vaak voorkomende oprispingen en vooroordelen, zoals "Het zijn geen oorlogsvluchtelingen, maar economische vluchtelingen." "Ze brengen heel hun familie mee." "Ze krijgen meteen een uitkering." Deze (voor)oordelen werden vervolgens in vraag gesteld: is dit wel zo? Wat klopt er? Hoe zit het verhaal in elkaar? Samenwerking met ontmoetingscentrum Doppahuis.

Malubimpa: Bruggen naar culturen

6 maart 2018 | Malubimpa verzorgde 2 workshops van de projectdag 'Bruggen naar culturen' voor leerlingen van het 3de jaar Sint-Jan-Berchmanscollege in Malle. Bij deze dag nodigt de school diensten en verenigingen uit om gasten van uiteenlopende afkomst bij de projectdag te betrekken.

Renaat Gysemans gaf uitleg over de werking van Malubimpa. Hij werd vergezeld door Ghasan Musa en Seabri uit Eritrea die vertelden over hun vluchtverhaal.

3.4. ACTIVITEITEN GERICHT OP BREDE MAATSCHAPPELIJKE VERANDERING

Ook op dit terrein worden vele diverse activiteiten ontwikkeld. **Vele vrijwilligersgroepen proberen om vluchtelingen in de besluitvorming te betrekken.**

Zo nam **Huizen van Vrede** Brugge een aantal vluchtelingen in de Algemene Vergadering op. De bestuursleden legden uit dat hun deelname belangrijk is opdat visie en plannen zouden beantwoorden aan hun behoeften.

KAJ De Mug heeft een vluchteling als bestuurder. De groep leidt ook jonge vluchtelingen op tot animator en gids bij de [vzw Tochten van Hoop](#).

De organisaties activeren burgers tot vrijwilligerswerk en zorgen voor vorming.

Zo helpt **Limburgs Platform Vluchtelingen (LPV)** met het 'maatjesproject' sinds 2017, aan de oprichting en ontwikkeling van nieuwe vrijwilligerscomités voor vluchtelingen in meerdere Limburgse gemeenten. Elk lokaal comité wordt begeleid door een vrijwilliger-coach. In 2017 werd een reeks van 20 vormingssessies (telkens 3u) gegeven over de diverse werkingsthema's zoals asielprocedure, empowerend werken, traumaherkenning, gezinshereniging, grenzen stellen, huisvesting enz.

Organisaties spreken andere verenigingen aan om iets voor vluchtelingen te doen.

Gastvrij Wijgmaal bijvoorbeeld overtuigde de plaatselijke Chiro om een activiteit rond vluchtelingen te organiseren. **Hand-in-Hand-Gent** en **Onthaalgroep Vluchtelingen Grimbergen** konden de organisatoren van speelpleinactiviteiten overtuigen om kinderen zonder wettige papieren te laten deelnemen. **Gastvrij Diepenbeek** vroeg aan Femma en KVLV om vluchtelingen te laten deelnemen aan breicafé's en kookworkshops.

Werkgroep Vluchtelingen Herent: infoavond voor niet-Belgen die zich moeten registreren om te kunnen stemmen

Het Gemeentebestuur van Herent had inwoners die nog niet de Belgische nationaliteit hadden, maar al vijf jaar in de gemeente woonden, eerder al per brief geïnformeerd over de mogelijkheid om te stemmen bij de lokale verkiezingen van oktober 2018, mits voorafgaande registratie op de kieslijsten. Dergelijke brief blijft vaak zonder effect. Daarom organiseerde de werkgroep nog een avond waar vrijwilligers persoonlijk uitleg aan deze inwoners gaven over de registratie, de soorten verkiezingen en de samenstelling en werking van de gemeenteraad. Er was een bevoegde ambtenaar aanwezig bij wie de mensen ter plekke het registratieformulier konden invullen en indienen.

Gastvrij Wijgmaal: Open vergadering

22-01-2018 | Tijdens een open vergadering stelde Gastvrij Wijgmaal haar werking aan een breed publiek voor: voorbije activiteiten, toekomstplannen, ideeën rond diversiteit en gastvrijheid, een oproep naar helpende handen, kwamen uitgebreid aan bod.

De vergadering leverde heel wat nieuwe ideeën, opmerkingen en feedback op.

Vluchtelingenwerk Klein-Brabant-Vaartland: huiswerkbegeleiding

26-02-2018 | Vluchtelingenwerk Klein-Brabant-Vaartland organiseerde een brede infovergadering over huiswerkbegeleiding. Ook de scholen uit de omgeving waren aanwezig en professionelen van vzw Auxilia, Fabota – Leuven, de Schakel, Samenleven Willebroek, die op dit terrein actief zijn. Wie interesse had kon zich als vrijwillige huiswerkbegeleider engageren.

Mondiale Werken Regio Lier (MoWe): steun aan Echo Lier

Echo Lier is een groep vluchtelingen die in de regio Lier wonen en samen met medeburgers sport- en socio-culturele activiteiten organiseren.

De samenwerking van MoWe met Echo leverde al heel wat mooie resultaten op, zoals gratis voetbaltraining voor kinderen en jongeren van 6 tot 18 jaar en een grote Valentijnsactie op de Grote Markt van Lier met steun van de stad, OCMW en politie. MoWe en Echo deelden toen bloemen uit als symbool van dankbaarheid en vriendschap.

Werkgroep Vluchtelingen Gent en Hand-in-Hand Gent: ‘Geen kind op straat’

2018 | Beide verenigingen werkten in Gent mee in een coalitie van jongerengroepen en armoedeverenigingen om de aandacht te vragen voor het feit dat 250 kinderen in Gent dakloos zijn. Ze mobiliseerden mensen voor een solidariteitsactie ‘Geen kind op straat’. Zonder onderscheid tussen Vlaamse kinderen en vluchtelingen. Politici waren aanwezig om te luisteren naar de eisen. Het stadsbestuur zette de problematiek rond woonbeleid opnieuw

bovenaan de agenda en richtte een taskforce op. Daarin kunnen zowel vrijwilligers als professionelen van de verenigingen deelnemen aan onderzoek en acties om de toestand te verbeteren.

3.5. ACTIVITEITEN MET EEN SIGNAALFUNCTIE EN VOOR BELEIDSBEÏNVLOEDING

Het lokaal beleid is voor de vrijwilligersorganisaties het meest dichtbij niveau voor signalen en beïnvloeding. Het lokaal beleid is effectief bevoegd om initiatieven te ontwikkelen voor integratie van nieuwkomers en daarbij prioriteiten te bepalen. Het wordt daarbij geholpen door het Agentschap Integratie en Inburgering.

Tijdens de [netwerkdag 2017 van Gastvrij Netwerk](#) signaleerden vrijwilligersorganisaties evenwel opvallende verschillen al naargelang de politieke en ideologische samenstelling van college en gemeenteraad. Ook los daarvan merkten ze op dat lokale besturen zich over het algemeen eerder terughoudend opstellen ten aanzien van het vluchtelingenthema. Ze wijten dit aan politieke partijdiscipline en sociale media die de politici tot voorzichtigheid en ‘zelfcensuur’ verleiden. Het gevolg is dat vooral de extreme meningen worden gehoord, en niet het midden.

Woongroep De Herberg: 'Woonnota aan de burgemeesters'

Woongroep De Herberg omvat o.a. de Dekenale Werkgroep de Herberg en Vluchtelingenplatform regio Dender.

De verenigingen publiceerden in 2017 een open brief over het groot woningtekort voor erkende vluchtelingen in hun regio. Toen de lokale besturen maar lauw reageerden, gingen ze zelf aan de slag om de woonsituatie en woonbehoeften van kwetsbare burgers in kaart te brengen en kregen daarbij

hulp van het project 'Woning gezocht. Buren gevonden' van ORBIT vzw.

De actie leidde tot een 'woonnota' met pijnpunten en aanbevelingen voor de lokale overheden. Deze nota werd op een persconferentie aan de burgemeesters overhandigd. De media gaven er veel ruchtbaarheid aan. De organisaties blijven opvolgen of en in hoeverre hun adviezen omgezet worden in beleidsdaden. Voor 2018 vragen zij dat vertegenwoordigers van lokale politieke partijen hen consulteren bij hun lokaal verkiezingsprogramma rond wonen. Voor de toekomst vragen ze jaarlijks overleg met de lokale besturen rond het thema wonen.

VLOS: Opiniestuk in Tertio

Vluchtelingen Ondersteuning Sint-Niklaas publiceerde een opinie in het weekblad Tertio: 'Ons rechtssysteem roept een categorie kastelozen in het leven'. Het is een pleidooi om mensen zonder papieren een toekomst te geven. Evert van Dalen, bestuurder bij VLOS, schreef daarin onder meer dat de geschiedenis hard zal oordelen over de manier waarop we in ons land met vluchtelingen en mensen zonder papieren omgaan.

VLOS is in Sint-Niklaas zeer actief in humanitaire hulp voor mensen-zonder-wettig-verblijf. De vzw maakte samen met Samenlevingsopbouw een memorandum op voor de gemeenteraadsverkiezingen van oktober 2018. VLOS stelt daarin een kansentas voor -18 jarigen-zonder-wettige-papieren voor, om betere toegang te geven tot school en sport. De vzw is een belangrijke organisator van Villa Pace, het Vredesfeest in Sint-Niklaas begin september. Het bindend thema van 2018 is 'Kleine Helden: burgers die vluchtelingen opvangen'.

VLOS is in Sint-Niklaas zeer actief in humanitaire hulp voor mensen-zonder-wettig-verblijf. De vzw maakte samen met Samenlevingsopbouw een memorandum op voor de gemeenteraadsverkiezingen van oktober 2018. VLOS stelt daarin een kansentas voor -18 jarigen-zonder-wettige-papieren voor, om betere toegang te geven tot school en sport. De vzw is een belangrijke organisator van Villa Pace, het Vredesfeest in Sint-Niklaas begin september. Het bindend thema van 2018 is 'Kleine Helden: burgers die vluchtelingen opvangen'.

Werkgroep Vluchtelingen Herent organiseerde een ontmoeting met Europarlementsleden

Tijdens deze ontmoeting met de Vlaamse Europarlementsleden van de democratische partijen, eind 2017, gaven ze een Syrische Arabische vluchteling en een Syrische Koerd de kans om zich met een oproep tot de Europarlementsleden te richten. Deze vroegen dat het Europees Parlement zich krachtiger zou inzetten om de oorlog te stoppen. Ze vroegen ook om een perspectief te openen van veilige terugkeer voor vluchtelingen

en heropbouw van een democratisch en inclusief Syrië waarin ook de Syrische civiele sociale organisaties betrokken zouden worden. De werkgroep ondersteunde deze oproep met een aantal krachtlijnen en zocht ook steun bij Vluchtelingenwerk Vlaanderen, 11.11.11 en Amnesty International.

Wergroep Vluchtelingen Herent en Gastvrij Boechout stuurden elk een open protestbrief aan staatssecretaris Francken over de gevolgen van de afbouw van lokale opvangplaatsen (LOI's) in hun gemeente.

juli-aug 2018 | Herent: “Wij willen de regering vragen om vertrouwen te hebben in de initiatieven waarbij de burgers de overheid ondersteunen, (maar ook hun eigen geweten volgen) in haar zorg voor een bloeiende en boeiende samenleving. Wij vragen dat niet de haat de motor mag zijn van het publieke leven maar wel de zorg voor mensen van hier en van elders.”

Boechout: “Wij protesteren tegen uw plan om 4.000 opvangplaatsen van lokale opvanginitiatieven te schrappen.... Diensten met ervaring en met belangrijke expertise in begeleiding van vluchtelingen bouwt u af, waarbij u vooral de kleinschalige aanpak viseert. Nochtans wordt de kwetsbaarheid van veel asielzoekers in ons land net verhoogd wanneer ze te lang in grootschalige structuren moeten verblijven en is omstandig aangetoond dat kleinschalige opvangplaatsen de integratie van nieuwkomers vergemakkelijken. In de opvangplaatsen van de lokale initiatieven worden zij intensief begeleid door bekwame beroepskrachten, vaak bijgestaan door een enthousiaste ploeg vrijwilligers”. Wij zijn het niet eens met uw discours over vluchtelingen buiten ons land houden, over ‘illegale gelukzoekers’ en criminalisering van mensenrechtenorganisaties. Bij ons is er geen opvangcrisis, maar door uw politieke opstelling lokt u eerder een onthaalcrisis uit. “Het is tevens een morele crisis, omdat het afbouwen van menselijk onthaal in tijden van groeiende nood volledig in strijd is onze westerse waarden en normen waar we allemaal zo fier op zijn. Het waarborgen van een menselijk onthaal van vluchtelingen is nochtans de beste manier om illegale mensensmokkel de wind uit de zeilen te halen”....

4. ACTUELE UITDAGINGEN VOOR LOKALE VRIJWILLIGERSORGANISATIES

Regelmatig maatschappelijke activiteiten organiseren en volhouden vraagt veel inzet. De organisaties moeten de energie van hun vrijwilligers zo doelmatig mogelijk inzetten, doelstellingen en prioriteiten bepalen en efficiënt werken. Vrijwilligers zijn onderling gelijk, maar hebben persoonlijk soms verschillende visies en prioriteiten. Hoe krijgen en houden ze de vrijwilligers op één lijn om prioriteiten en strategie te bepalen? Hoe evalueren ze hun activiteiten? Hoe communiceren ze intern en extern? Dit is allemaal niet zo evident en vereist veel reflectie, overleg en oefening.

Extern worden de vrijwilligersorganisaties geconfronteerd met verharding in de maatschappij, beïnvloeding en manipulatie van politiek en media, verdeeldheid, vooroordelen en weerstand tegen vluchtelingen en nieuwkomers. Tijdens informatieve avonden geven de aanwezigen soms denigrerende opmerkingen ten beste. Het vraagt veel overtuiging en inspanning om met een positieve inzet volhoudend te werken voor een klimaat van gastvrijheid. Hoe kunnen ze dit doen met waardigheid en als geweldloze beweging?

Vrijwilligersorganisaties moeten ook netwerken. Netwerking met het lokaal beleid hangt sterk af van de politieke context en van de goede wil van de ambtenaren en de maatschappelijk werkers. Het is lastig dat elke gemeente op een heel andere manier werkt en andere regels heeft rond OCMW, inzet van vrijwilligers, huisvesting, integratie,... Afspraken en samenwerking die in de ene gemeente goed werken, zijn niet automatisch mogelijk in een andere.

“Wat is het draagvlak?” Hoe bouw je aan een groter draagvlak? Hoe toon je dat dit er is? Netwerking is ook nodig met andere lokale sociaal-culturele verenigingen. Van onderuit en samen mobiliseren helpt om vat te krijgen op het lokaal beleidsniveau.

Hoe vinden ze voldoende financiële middelen? Waar? Hoe ver willen ze daarbij gaan? Hoe kunnen ze toch een zekere autonomie bewaren om zelf te bepalen tot welke doelgroepen ze zich richten (bv. ook tot mensen-zonder-wettig-verblijf) en welke activiteiten ze willen organiseren (bv. maatschappelijke én welzijnsactiviteiten)?

Hoe bereiken ze dat er ook nieuwkomers meedoen met het vrijwilligerswerk? Dit soort werk is voor vele nieuwkomers vaak een onbekend verschijnsel. Uit onbekendheid ermee kan zelfs wantrouwen of zeker enige aarzeling voortkomen. “Waarom doen die mensen dat? Worden ze ervoor betaald?” Of “wat krijg ik ervoor betaald?” Nijpende armoede in de eerste jaren na verblijfrecht moedigt nieuwkomers niet echt aan om gratis te werken. Weinig vrijwilligersverenigingen hebben voldoende middelen om een vrijwilligersvergoeding te betalen.

De organisaties moeten ook altijd rekening houden met armoede. Onze ‘gewone’ aanpak is daar in veel opzichten niet op voorzien. Bijvoorbeeld onze manier om af te rekenen op basis van kastickets. Als we aan vluchtelingen of nieuwkomers vragen om hun kookkunsten te tonen, zullen we best vermijden dat zij onkosten moeten voorschieten. Hoe lossen we dit op?

Ander voorbeeld bij sport en vrijetijdsactiviteiten. Sport wordt een geschikt middel voor integratie genoemd, maar deelname wordt vaak gehinderd door armoede. We denken wel aan mogelijkheden van sociaal tarief om kosten van lidgeld of toegangsgeld te verminderen. Maar minder vaak aan kosten voor sportuitrusting, transport, consumptie tijdens of achteraf: kosten die vaak zwaarder doorwegen dan lidgeld.

Het nodige 'extra zetje' is niet alleen financieel. Er is ook meer inzet – zoals persoonlijk en herhaaldelijk uitnodigen en meegaan - nodig om de doelgroep te bereiken. Vaak zijn gevoelens van onzekerheid, schaamte, minderwaardigheid ... een obstakel om mee te doen. Ook culturele verschillen en andere gewoontes spelen een rol. Dat geldt niet alleen bij vrije tijd, maar ook bij alle maatschappelijke activiteiten, zoals babbelfcafé, huiswerkbegeleiding, workshops, deelname aan uitstappen en feesten .... Wat voor ons normaal is, zoals bijvoorbeeld vooraf inschrijven en een bijdrage betalen, is bij veel nieuwkomers een onbekend verschijnsel.

5. TIPS VAN EN VOOR VRIJWILLIGERS

5.1. VORMING EN ONDERSTEUNING

Vrijwilligers hebben behoefte aan vorming en ondersteuning om met de nodige achtergrondkennis en volharding maatschappelijke activiteiten te blijven ontwikkelen, ook en zeker als deze ingaan tegen de mainstream.

Met een **interne nieuwsbrief** informeren de leden van Gastvrij netwerk mekaar over hun activiteiten en wisselen nieuws uit over relevante publicaties, studiedagen en vormingen van het middenveld en van de overheid (in zoverre deze breed toegankelijk zijn).

11.11.11. biedt in de campagne '[Allemaal mensen](#)' (2017-18) achtergrondinformatie over een structurele aanpak van de grondoorzaken van migratie, veilige en legale migratieroutes, een beleid dat niet vervalt in een wij-zij-verhaal maar **verbindt en de positieve kansen** van migratie benadrukt...

Vluchtelingenwerk Vlaanderen koos voor concrete voorbeelden van 'gastvrijheid' voor mensen op de vlucht. In de databank www.gastvrijegemeente.be zijn een 500-tal 'gastvrije' initiatieven van vrijwilligers, jeugdverenigingen, scholen, gemeenten, verenigingen en bedrijven verzameld. Ze zijn het resultaat van de opeenvolgende campagnes 'Gastvrije gemeente' in de jaren 2014-2018.

Daar zitten ook vele voorbeelden bij van de vrijwilligersorganisaties die lid zijn van Gastvrij Netwerk. Evenwel zijn deze voorbeelden slechts een onderdeel van hun ruimer werk voor asielzoekers, vluchtelingen en mensen zonder papieren.

De organisatie ORBIT vzw biedt specifieke vorming, zowel rond manieren waarop burgers hun solidariteit met vluchtelingen en nieuwe migranten concreet kunnen maken, als rond manieren om in gesprek te gaan met mensen die zich racistisch uiten:

- [10 tips om solidariteit concreet te maken](#) (campagne 2015), gericht aan ieder die zich als vrijwilliger wil inzetten,
- pleidooi voor [een migratiecoalitie](#) (campagne 2017), m.a.w. een oproep om lokaal meer samenwerking tussen burgerinitiatieven te ontwikkelen. Mogelijke partners zijn de Noord-Zuidwerkingen, de Vierde Pijler-werkingen die zich inzetten voor het Zuiden, de armoede-verenigingen, sociale werkers, opbouwwerkers, verenigingen met aandacht voor migranten en vluchtelingen, én verenigingen van migranten,
- [vormingen op maat](#) over interculturele communicatie, reageren op racistische haatmails en een dialoog kunnen aangaan bij racistische uitspraken en gedrag. ORBIT biedt ook vormingen zoals 'omgaan met migratierealiteit vanuit christelijk perspectief' en 'solidariteit in de verschillende religies en levensbeschouwingen'.

Vrijwilligers kunnen ook veel vorming halen uit deelname aan studiedagen.

De laatste jaren stelt zich echter een toenemend probleem van fikse bedragen om in te schrijven en van voorwaarden tot deelname. Het Agentschap Integratie en Inburgering stelt meestal een beperkt aantal plaatsen voor gratis deelname door vrijwilligers open.

5.2. EXTRA TIPS EN WERKPUNTEN

Probeer om met de vrijwilligersgroep zo effectief mogelijk te werken

Zeer inspirerend voor dit werkpunt is de bondige gids [Impactgericht denken en handelen. Wat werkt voor jouw initiatief?](#) die de Koning Boudewijn Stichting recent (maart 2018) publiceerde. De gids bevat zeven handvaten voor effectief werken: probleem-analyse, stakeholders, strategie, procesevaluatie, effecten bepalen, lessen trekken en communicatie. Iedere vrijwilligersgroep kan daarmee aan de slag.

Verzorg de communicatie

Niet alleen intern binnen de groep vrijwilligers, maar ook extern met wie we samenwerken en partnerschappen aangaan. Wat onbekend is, wordt niet gewaardeerd.

Maak uw activiteiten bekend met website, mails of facebook. Zoek contact met plaatselijke mediakanalen en journalisten om met regelmatige en doordachte publiciteit een plaats in de lokale maatschappelijke context te veroveren.

Werk lokaal en doe beroep op het lokaal beleidniveau

“Ongelijkheid is het duidelijkst op lokaal niveau: de zoektocht naar een betaalbare woning in de eigen stad, het kind in de klas met een lege brooddoos.” (Dirk Holemans in DS 4-07-2018, pag.34)

Eén van de personen die in 2018 de Refugee party²² hebben opgericht, Sarah El Mas-saoudi, zegde het zo: *“Als het bijvoorbeeld gaat over duurzame integratie en betaalbare huisvesting, zien we dat gemeenten een belangrijke rol kunnen spelen. Antwoorden op het enorme tekort aan betaalbare en duurzame woningen liggen ook en vooral in de handen van steden en gemeenten. Dat geldt eveneens voor betere tewerkstellingstrajecten, investeringen in opleidingen en aangepast werk.”*

In 2018 hebben de vrijwilligersorganisaties samen met andere lokale verenigingen memoranda voor de gemeenteraadsverkiezingen opgesteld. Daarin signaleren ze aan lokale politici en nieuwe kandidaten welke noden zij op het werkveld vaststellen.

Zoek vanuit de basis naar hefboomen tot samenwerking

Iedere context is anders maar iedere context biedt eigen mogelijkheden. Hieronder geven we enkele voorbeelden.

Als er in de nabije omgeving een **opvangcentrum of lokaal opvanginitiatief** is, probeer dan een goede relatie op te bouwen met de medewerkers. We willen immers graag aan de asielzoekers duidelijk maken dat we als burger open staan voor contact van mens tot mens. Als we hen al leerden kennen tijdens de opvangperiode, kunnen we nuttig helpen wanneer ze verblijfsrecht krijgen en een woning moeten zoeken.

Als de gemeente een **Dienst integratie of diversiteit** heeft, loont een goede samenwerking zowel voor de gemeente als voor de vrijwilligersgroep.

22 <https://www.mo.be/nieuws/vluchtelingen-zijn-burgers-en-willen-dat-vooral-ook-zelf-zijn>

Een lokale overheid die integratie wil stimuleren, heeft zijn burgers nodig om met nieuwkomers om te gaan (inclusie) en vaak ook om maatschappelijke taken uit te voeren waar de medewerkers zelf niet meer aan toekomen. Voor de ideeën en initiatieven van vrijwilligersgroepen zijn gemeentelijke erkenning en samenwerking een hefboom tot grotere impact, een breder draagvlak, soms ook tot duurzame verankering van initiatieven (bijvoorbeeld een jaarlijks wereldfeest of een activiteit t.g.v. Wereldvluchtelingendag).

Als er een Gemeentelijke Adviesraad voor Ontwikkelingssamenwerking (GROS) of Noord-Zuid-raad is, werk dan als lid mee om formeel advies aan het lokaal beleid te geven. De samenhang tussen migratie en ontwikkeling wordt tegenwoordig erkend. De verenigingen die zich specifiek op 'ontwikkeling in het zuiden' richten, worden bondgenoten in het (h)erkennen van oorzaken van migratie. Verenigingen voor vluchtelingen en voor ontwikkelingssamenwerking vinden mekaar inhoudelijk in de Duurzame Ontwikkelingsdoelen van 2015.²³

Zoek samenwerking met **andere sociaal-culturele organisaties**, zoals de lokale afdelingen van 11.11.11, [Beweging.net](#), KWB, Welzijnsschakels .... Een hefboom daarvoor zijn hun campagnes rond migratie en vluchten (bv. [KWB onbegrensd](#), [Allemaal mensen](#), [Asiel en migratie](#)) die hun nationale secretariaten organiseren.

Een lokale organisatie die werkt voor mensen op de vlucht kan ook **meewerken aan campagnes tegen armoede of voor een beter sociaal beleid**, of met organisaties die rond andere kwetsbare doelgroepen (bv. generatiearmen) werken. Tijdens de netwerkdag van Gastvrij Netwerk (28-10-2017) wezen lidorganisaties daarop in context van de crisis op de woningmarkt. Mensen in armoede zien vluchtelingen vaak als concurrenten op de woningmarkt, terwijl ze eigenlijk tegen een aantal gemeenschappelijke drempels botsen. Het helpt als verenigingen communiceren dat ze dezelfde strijd voeren en niet de ene groep voorrang geven op de andere. Houd anderzijds wel rekening met verschil in kansen tussen mensen die voor hun vlucht een sterke positie hadden (eigen huis, goede scholing, sterk netwerk) tegenover bijvoorbeeld generatiearmen of niet-geschoolde vluchtelingen.

23 Zie [VVSG, Lokale schouders voor mondiale uitdagingen](#). Een lokale vertaling van de Duurzame Ontwikkelingsdoelstellingen. Bijzonder toepasselijk zijn: doel 1. Beëindig armoede overal en in al haar vormen; doel 10. Dring ongelijkheid in en tussen landen terug; doel 16. Bevorder vreedzame en inclusieve samenlevingen ...

Zoek mogelijke samenwerking met scholen, heemkundekringen ('vluchten is van alle tijden'), interlevensbeschouwelijke samenwerking, vredesbewegingen enz...

Schaalvergroting door regionale netwerken biedt extra mogelijkheden

- Het Limburgs Platform Vluchtelingen overkoepelt sinds 1996 de lokale vluchtelingencomités die actief zijn in Limburg. Sinds 2015 heeft LPV ook een website www.limburggastvrij.be.
- [Vluchtelingenplatform regio Dender](#)
- [Vluchtelingenwerk Klein-Brabant-Vaartland](#)

Wees ervan bewust dat inspanningen alleen kunnen renderen als ze over langere tijd met geduld en volharding voortgezet worden. Maatschappelijke verandering komt traag en moeizaam tot stand

Houd er ook rekening mee dat gunstige omstandigheden in de lokale context in negatieve richting kunnen veranderen door bijvoorbeeld een verandering in de politieke samenstelling van de gemeenteraad of het wegvallen van een persoon die een drijvende kracht was ...

Bewaak uw autonomie, maar houd rekening met verantwoordelijkheden tegenover doelgroepen, partners en subsidiegevers

Voor een zekere autonomie is het nodig dat de vrijwilligersorganisatie eigen middelen zoekt uit **benefietacties en giften**. Ze kan deze middelen dan zelf bestemmen voor noodhulp, uitzonderlijke financiële steun of een lening (bv bij huisvesting, gezinshereniging, schoolgeld ...) waarvoor geen subsidie te vinden is.

Subsidies zijn altijd aan bepaalde voorwaarden verbonden. De vereniging moet daar rekening mee houden en de verantwoordelijkheden opnemen waartoe ze zich verbonden heeft. Zoek zeker ook financiële mogelijkheden dichtbij, bij het lokaal beleid, omdat lokale inzet ook snellere effecten in lokale bekendheid oplevert.

Maak gebruik van de toegankelijke mogelijkheden voor vrije tijd, vakantie en uitstappen en communiceer goed over kosten en omgang met mekaar.

[Fonds Vrijetijdsparticipatie](#) maakt deelname aan culturele-, jeugd- en sportactiviteiten meer betaalbaar voor mensen met een beperkt inkomen (mensen met een laag inkomen, met een verhoogde tegemoetkoming, in schuldbemiddeling) in Vlaanderen of Brussel. Het fonds biedt een fikse financiële tussenkomst (slechts 20% van de originele toegangsprijs te betalen én ook tussenkomst voor vervoerskosten, verzekering ...) voor een [vast aanbod](#) aan activiteiten (o.a. grote festivals, concerten, musicals, musea, theatervoorstellingen ...). De lokale vereniging moet eerst zelf lid worden van het Fonds (wat gratis is) en mag dan namens mensen met een beperkt inkomen financiële tussenkomsten aanvragen.

[Steunpunt Vakantieparticipatie](#) biedt voor hetzelfde doelpubliek mogelijkheden voor daguitstappen, vakantieverblijven, groepsverblijven en georganiseerde vakantie. Ook

hier moet de lokale vereniging eerst zelf lid worden van het Steunpunt om daarna namens de doelgroep personen een vakantie of een daguitstap te kunnen boeken.

Uit onderzoek over sportdeelname²⁴ nemen we de tip mee om bij de uitnodiging tot activiteiten altijd transparant te **communiceren over de kosten**, wat inbegrepen is en wat niet, wat noodzakelijk is voor deelname en wat niet, welk materiaal de vereniging beschikbaar stelt, welke dranken er beschikbaar zijn, enz... Wijs bij alle uitnodigingen op de mogelijkheden van sociaal tarief en de goedkopere UIT-pas.

Houd ook altijd rekening met verschillen en andere gewoontes en probeer ook daarover tijdig en transparant te communiceren.

Communiceer met de middenveldorganisaties in tweerichtingsverkeer

Signaleer wat u op het lokaal niveau organiseert of ervaart. Alleen dan kan u verwachten dat uw ervaringen vertaald worden in aanbevelingen naar het hoger beleidsniveau.

Signaleer tijdig aan het middenveldniveau (Vluchtelingenwerk Vlaanderen, 11.11.11, [Beweging.net](#), ORBIT ...) welke activiteiten u lokaal of regionaal organiseert, het doel en de doelgroep ervan, waarom en met welke partners.

De nationale secretariaten hebben deze informatie nodig om hun centraal georganiseerde campagnes en regionale acties af te stemmen zodat de lokale antennes er ten volle aan zouden kunnen deelnemen.

Maak gebruik van de **expertise, de informatieve en educatieve materialen van het middenveld**. Informatie- en campagnematerialen in verband met vluchtelingen en migratie zijn te vinden bij Vluchtelingenwerk Vlaanderen, Caritas International, Amnesty Vlaanderen, Artsen zonder Grenzen, Dokters van de Wereld, Orbit vzw, 11.11.11...

Houd ook rekening met bredere thema's van **armoede, welzijn, integratie, sociale cohesie** omdat daar vele raakvlakken liggen met de leefsituatie van vluchtelingen. Kijk dus ook regelmatig op de websites van het [Netwerk tegen Armoede](#), [Welzijnsschakels](#), [Beweging.net](#), [Samenlevingsopbouw](#), [Hand in Hand](#) enz.

Probeer tenslotte om als vrijwilliger bij te blijven bij wat er aan inzichten en analyses beweegt op de terreinen van vluchten, migratie, integratie ....

Vergaderingen en studiedagen zijn kansen voor vorming

Publicaties van de [Koning Boudewijnstichting](#), [Myria](#), [UNIA](#) ... zijn belangrijke basismaterialen. Ze zijn gemakkelijk te bestellen. Beveel ze aan binnen uw vrijwilligersgroep, maar stel ze ook voor aan de bibliotheek, scholen en partners waarmee u samenwerkt.

24 Vandermeersch H. (2016). [Arm, dus buitenspel? Sportdeelname en sportkansen van mensen in armoede: op zoek naar een inclusief beleid](#) (doctoraatsscriptie, KU Leuven, Onderzoeksgroep Sport- en bewegingsbeleid.

HOOFDSTUK 3

HUISWERK VOOR VLUCHTELING EN VRIJWILLIGER

---

1. INLEIDING

Het tweede hoofdstuk behandelde de ‘maatschappelijke activiteiten’ van vrijwilligersorganisaties om bruggen te bouwen tussen nieuwkomers en de brede lokale bevolking. Daar ging het over ‘publieke’ activiteiten die doorgaans breed aangekondigd worden met affiches, flyers, boodschappen per mail en facebook.

Dit derde hoofdstuk behandelt een dimensie van het vrijwilligerswerk die niet zo publiek is. Hier gaat het over persoonlijke contacten en individuele ondersteuning bij allerlei situaties, opgaven, moeilijkheden.... Het gaat over vele tussenkomsten ‘zonder naam’ waarmee de vrijwilliger niet te koop loopt, maar die hij/zij beschouwt als een ‘human job’ om vluchtelingen te helpen ‘thuiskomen’.

Deze vormen van ondersteuning zijn, denken wij, vooral nodig wanneer vluchtelingen, na erkenning, op eigen benen moeten staan in een samenleving die ze nog niet kennen. Het streefdoel is dat ze dan zelf weer de regie over hun leven opnemen. De overheid ontwikkelt daarvoor maatregelen en stelt diensten ter beschikking die vooral gericht zijn op snelle oplossingen voor behoeften als huis, werk, opleiding.

Niet iedereen is echter in staat om aan dit streefdoel van zelfstandigheid te voldoen. Meestal zijn vluchtelingen, ook na hun erkenning, nog **‘kwetsbaar’**. Met deze term wordt bedoeld dat ze nog niet in staat zijn om met eigen **draagkracht** (financiële middelen, kennis, vaardigheden ...) het hoofd te bieden aan **draaglast** (trauma’s, zoektocht naar een woning, gemis van partner en kinderen, werkloosheid). De context en aspecten van kwetsbaarheid worden zeer goed uitgelegd in de brochure [‘Kwestbaarheid. Naar een gelijkwaardige behandeling van kwetsbare vluchtelingen’](#) die Caritas-international en Convivial in 2017 publiceerden.²⁵

Het is niet de bedoeling dat vrijwilligers het vele huiswerk van de vluchteling zelf gaan oplossen. Het is wel nodig dat ze nabij zijn, luisteren, mee-denken en mee-zoeken naar informatie of een bevoegde dienst, en soms meegaan, opvolgen, bemiddelen als het nodig is. Deze persoonlijke ondersteuning is informeel en aanvullend ten opzichte van de officiële professionele diensten en blijkt uit ervaring nuttig en vaak noodzakelijk.

---

25 Nicolas Van Puymbroeck, december 2017

Cultureel en politiek socioloog [Robin Vandevordt](#) bevestigde dit tijdens [de netwerkdag 2017 van Gastvrij Netwerk](#). Hij baseerde zich op zijn post-doctoraal onderzoek **‘Onvrijwillige migratie, morele verantwoordelijkheid, solidariteit en protest van rechts’**. Uit diepte-interviews van recent aangekomen Syrische vluchtelingen stelde hij vast dat de hiërarchische relatie tussen professionele hulpverlener en cliënt vaak onbedoeld een ervaring van ongelijkheid en afhankelijkheid creëert. De Syrische cliënten verwachtten een meer persoonlijke vorm van solidariteit en vonden ‘waardigheid’ een stuk belangrijker dan ‘rechten’.

“Laagdrempelige en persoonlijke contacten openen poorten naar een echt sociaal leven”, zegde hij. “Daarin zijn vrijwilliger en vluchteling niet afhankelijk van elkaar, maar gaan ze met elkaar om op voet van gelijkheid en wederkerigheid, wat belangrijk is voor waardigheid en goed gevoel aan beide kanten. Nieuwkomers met sterkere sociale netwerken blijken ook vaker en efficiënter gebruik te maken van professionele hulpverlening.”

In context hiervan gaf hij waarschuwingen mee aan de vrijwilligers, o.a.

Ken je grenzen. Neem het leven van iemand anders niet op je schouders! Probeer geen hulpverlening in je eentje te doen, maar zoek praktische steun van professionele hulpverleners en sociale en mentale steun in je vrijwilligersvereniging en bij vrienden.

Ga niet het werk van de overheid vervullen, maar signaleer welke structurele problemen je vaststelt bij bv. huisvesting, werk, schooltoelage .... Zoek bondgenoten in het middenveld om deze signalen hoger op te brengen.

De inhoud van dit hoofdstuk omvat een handige checklist en 11 thema’s:

Checklist van het ‘huiswerk’ na erkenning

- Recht op maatschappelijke integratie (OCMW-steun)
- Wonen. Op zoek naar een eigen adres
- Inburgering en integratie
- Gezondheidszorg
- Recht op gezinshereniging
- Kinderbijslag
- Schoolkosten, school- en studietoelage
- School en zorg voor het kind
- Werk
- Budgetbeheer en vaste kosten
- Reizen en Mobiliteit

Elk thema wordt behandeld met een vergelijkbare opbouw:

- inleiding met een situering van het thema,
- specifieke problemen,
- tips van en voor vrijwilligers. Hier en daar zijn ook praktijkvoorbeelden van de lidorganisaties van Gastvrij Netwerk toegevoegd.

Overal zijn er vele verwijzingen en hyperlinks naar websites ingevoegd waarmee gebruikers van de toolkit, als ze dit willen, meer informatie kunnen gaan zoeken.

Beschouw de informatie van dit hoofdstuk als aanvullend ten opzichte van de basiswebsites van de overheidsdiensten en gespecialiseerde middenveldorganisaties.

Raadpleeg in elk geval de basisinformatie met betrekking tot vreemdelingen:

- de brochures van het Commissariaat-generaal voor Vluchtelingen en Staatlozen (CGVS): ‘[U bent als vluchteling erkend in België. Uw rechten en plichten](#)’ en ‘[U geniet subsidiaire bescherming in België. Uw rechten en plichten](#)’
- www.vreemdelingenrecht.be; www.integratie-inburgering.be
- www.vluchtelingenwerk.be en www.orbitvzw.be

en met betrekking tot mensen in armoede:

- www.welzijnszorg.be
- www.netwerktegenarmoede.be

Doel is vrijwilligersgroepen te helpen: de informatie, hyperlinks en tips geven inzichten van ervaren vrijwilligersgroepen mee en vermijden veel zoekwerk en nodeloze ergernissen. Achterliggend idee is ook dat nieuwe vrijwilligers niet telkens opnieuw het wiel gaan uitvinden.

Voor de vluchtelingen zelf is de informatie te moeilijk. Vrijwilligersorganisaties kunnen de thema’s wel nuttig tot bij vluchtelingen brengen, ofwel individueel, ofwel in groep, door stukken ervan als gespreksstof te gebruiken in groepsactiviteiten, zoals bijvoorbeeld praktijkoefeningen Nederlands.

De problemen en tips die bij elke thema genoteerd werden, zijn verbonden aan de specifieke behoeften die vrijwilligers in de praktijk opgemerkt hebben. *“Soms is het alsof we een andere maatschappij leren kennen”.*

Uit vele ervaringen leerden we dat de systemen die het gebruik van rechten in onze maatschappij regelen, ingewikkeld en moeilijk te begrijpen zijn, voor iedereen en zeker voor nieuwkomers. Dat dit niet zomaar een subjectieve indruk is, maar realiteit, bevestigden de federale Ombudsmannen Guido Herman en Catherine De Bruecker bij hun [voorstelling van het jaarverslag 2017](#):

“Burgers hebben vaak een schrijnend gebrek aan informatie over sommige rechten. En als ze hun rechten al kennen, slagen ze er niet altijd in om ze te laten gelden....Vooral kwetsbare mensen hebben het moeilijk. De administratieve stappen kunnen erg lastig zijn, het is niet altijd vanzelfsprekend om de juiste informatie of de bevoegde dienst terug te vinden of de juiste documenten te bezorgen. Het is soms een hobbelig pad om echt van je rechten gebruik te maken. Dat werkt ontmoedigend.”

Vrijwilligers kunnen beroep doen op de federale ombudsdienst om een probleem te signaleren of vragen te stellen. Ze moeten wel wat geduld hebben, maar krijgen een antwoord. Houd er rekening mee dat er diverse ombudsdiensten zijn voor de diverse beleidsniveau’s van [België](#) en [Vlaanderen](#) en voor diverse bevoegdheden.

2. CHECKLIST VAN HET 'HUISWERK' NA ERKENNING²⁶

WONING

- Huurcontract ondertekend door eigenaar en huurder? bewaren + laten registreren.
- Huurwaarborg. Bewijs van de betaling goed bewaren bij het huurcontract.
- Indien oplevering woning: verslag oplevering goed bewaren bij huurcontract.
- Brandverzekering is verplicht volgens contract. Raad de formule brand- en familiale verzekering aan.
- Huur betalen: best een lopende opdracht (domiciliëring) openen bij de bank om de huur maandelijks op een bepaalde datum te betalen (leg uit dat de bank altijd een bericht stuurt enkele dagen vooraleer het geld over te schrijven). Soms zijn OCMW's bereid om de huur rechtstreeks vanuit het leefloon te betalen.

IDENTITEITSPAPIEREN; INSCHRIJVING VAN NIEUW ADRES IN DE NIEUWE GEMEENTE OF STAD

- Aanmelden bij de Dienst vreemdelingenzaken en het nieuw adres doorgeven.
- De wijkagent zal op controle komen; in principe binnen de 2 weken. De bewoner mag zelf doorgeven wanneer dit best voor hem past (bv. na 18u)
- Alle gezinsleden gaan met het document van de wijkagent + ID-kaart + PIN-PUK naar de gemeentelijke dienst om de inschrijving definitief te maken en de ID-kaart aan te passen.
- (Reis)Paspoort voor reizen in de EU? Voor sommige landen is ook een visum nodig. Belangrijk: erkende vluchtelingen mogen NIET terugreizen naar het land waarvoor zij bescherming kregen (zie thema reizen en mobiliteit).

BANKREKENING

- De meeste banken rekenen kosten aan. Bij www.wikifin.be staat uitleg over de [basis-bankdienst](#) die ongeveer 15 € per jaar kost.
- Weet de vluchteling hoe hij geld kan afhalen? Hoe hij geld overschrijft? Hoe hij rekeninguittreksels nakijkt?
- De vluchteling kan (maar is niet verplicht) om de bankrekening van Belfius-bank (van tijdens de asielopvang) te behouden voor uitbetaling van leefloon.

LEEFLOON AANVRAGEN BIJ HET OCMW VAN DE GEMEENTE WAAR HIJ WOONT

- Op welke datum van de maand wordt het leefloon uitbetaald? De vluchteling moet daarmee rekening houden om op tijd de huur te kunnen betalen.
- Heeft de vluchteling budgetbeheer nodig? Vraag dan aan het OCMW.

NUTSVOORZIENINGEN: WATER, ELEKTRICITEIT, GAS, TV-AANSLUITING, INTERNET (zie thema budgetbeheer en vaste kosten)

- leveringscontracten opmaken. Contract goed bewaren.

---

²⁶ Met medewerking van CAW Limburg en gebruik van eerdere checklists van Caritas-international en SIAL.

- (Eventuele) meteropname en overdracht van vorige woning.
Document goed bewaren.
- facturen opvolgen (te laat betalen is boete, beter met domiciliëring werken).

HUISVESTINGSPREMIES AANVRAGEN (zie thema wonen)

- Via OCMW de installatiepremie aanvragen (indien hij voorheen dakloos was of tijdens de asielperiode in de opvang verbleef).
- De installatiepremie maakt toegang tot huursubsidie gemakkelijker. Aan deze subsidie zijn voorwaarden verbonden. De vluchteling vraagt aan het OCMW om de subsidie voor hem aan te vragen bij Wonen Vlaanderen (www.wonenvlaanderen.be)
- Zo snel mogelijk inschrijven bij een sociale huisvestingsmaatschappij of een sociaal verhuurkantoor van de gemeente of regio. Daar zijn voorwaarden aan verbonden. Na 4 jaar wachttijd zonder resultaat, wordt maandelijks een huurpremie toegekend.

GEZONDHEIDSZORG (zie thema gezondheidszorg)

- Ingeschreven bij ziekenfonds (mutualiteit)?
- Verhoogde tegemoetkoming aangevraagd?
- Huisarts? Of wijkgezondheidscentrum?
- Globaal medisch dossier gevraagd bij huisarts of wijkgezondheidscentrum?
- Indien handicap: info vragen aan het ziekenfonds en aanvraag erkenning opstarten.
- Kent de vluchteling de diensten voor Kind & Gezin? Geestelijke gezondheidscentra? Gezinsplanning?

VOOR DE KINDEREN -18 JAAR (zie thema school en zorg voor het kind)

- Kinderopvang nodig? Vraag het sociaal tarief
- Inschrijving school. Vraag naar de zorgbegeleiding in de school.
- Bibliotheek
- jeugdvereniging
- Sport

VOOR DE KINDEREN + 18 JAAR

- Brochure van Koning Boudewijn Stichting '[16 jaar, 18 jaar. En nu? Het juridische randje aan de relatie tussen ouders en kinderen](#)' (2018)

INBURGERINGSTRAJECT (zie thema integratie en inburgering)

- <https://www.integratie-inburgering.be/contact>: de vluchteling zoekt waar hij zich kan aanmelden om het traject inburgering te starten. Op de dienst krijgt hij alle informatie over lessen Nederlands, de cursus Maatschappelijke Oriëntatie (MO), loopbaanoriëntatie, individuele trajectbegeleiding.

MOBILITEIT

- Geldig busabonnement? Tijdig een verlenging of een nieuw abonnement aanvragen.
Wie leefloon heeft, kan genieten van een verlaagd tarief.

- Indien de vluchteling bij het ziekenfonds Verhoogde tegemoetkoming kreeg toegerekend, krijgt hij 50% verminderd tarief op treintickets- en abonnement.
- Rijbewijs. Wordt vaak gevraagd bij sollicitaties.

GEZINSHERENIGING (zie thema gezinshereniging)

- Vluchtelingen en subsidiair beschermden krijgen gunstiger voorwaarden als ze het aanvraagdossier binnen het jaar na erkenning openen. Het dossier wordt pas geopend als de visumkosten betaald zijn. Hebben ze voldoende geld daarvoor?

DIPLOMA ERKENNING AANVRAGEN

- Men kan [hulp vragen aan de coördinator van het inburgeringstraject](#)

WERK (zie thema werk)

- De vluchteling zal informatie krijgen van OCMW:
  - OCMW organiseert zelf een traject naar werk
  - VDAB heeft trajecten naar werk voor personen die voor Nederlandse taal minstens het basisniveau 1.2 behaald hebben.
  - Vraag naar de private initiatieven voor werkervaring en opleiding in de regio.

ALLERHANDE

- Voedselpakketten: vraag bij het OCMW of de Dienst Integratie waar je terecht kunt.
- Goedkope kruidenier: wordt georganiseerd door sommige vrijwilligersorganisaties.
- Kringloopwinkel: sommige OCMW's geven korting bij de kringloopwinkel.
- Infraxbon: zolang de vluchteling leefloon ontvangt heeft hij recht op één bon van 150 € per jaar als korting bij aankoop van een energiezuinige wasmachine of koelkast. De bon kan aangevraagd worden bij het OCMW.
- Pampers: vraag bij het ziekenfonds. Vraag of er een depot is voor babyspullen.

3. RECHT OP MAATSCHAPPELIJKE INTEGRATIE²⁷ (OCMW-STEUN)

3.1. INLEIDING

Juridisch hebben personen die internationale bescherming kregen (vluchtelingen volgens de Conventie van Genève en personen met het statuut Subsidiaire Bescherming) dezelfde plichten en (bijna) dezelfde rechten als Belgen. Het Bewijs van Inschrijving in het Vreemdelingenregister (BIVR) geeft recht op maatschappelijke integratie en steun van het OCMW.

TUSSENOPLOSSING VOOR DE TRANSITPERIODE

Vele OCMW's met een Lokaal Opvanginitiatief (LOI) spelen een centrale rol in de overgang (transit) van asielprocedure naar langdurig verblijf²⁸ als internationaal beschermde vluchteling of subsidiair beschermde.

De vluchteling moet in principe binnen 2 maanden de opvangstructuur (geregeld door Fedasil) verlaten. Het recht op de materiële hulp verbonden aan de asielperiode vervalt en hij krijgt recht op financiële steun (leefloon).

In principe mag hij/zij de opvangstructuur onmiddellijk verlaten met een kleine geldsom om bij familie of vrienden in te trekken. Als de vluchteling dit doet moet hij onder tekenen dat hij afziet van verdere opvangondersteuning van de overheid. In praktijk kiezen de meeste vluchtelingen voor een tijdelijke toewijzing aan een LOI om vandaar uit naar een eigen woning te zoeken. De gemiddelde tijd om een eigen woning te vinden bedraagt 5 of meer maanden.

OCMW

Het OCMW van de plaats waar de persoon een woning met adres vindt, geregistreerd en ingeschreven is (in dit geval in het Vreemdelingenregister van de gemeente), neemt de centrale rol op om de hulpvrager te helpen. De Sociale dienst van het OCMW van de vestigingsplaats is dan de eerste belangrijke basisdienst.

Inkomen uit werk is er meestal nog niet en dus ook geen rechten uit werk. Dankzij de wet '[recht op maatschappelijke integratie \(RMI\)](#)' komt de persoon in kwestie in aanmerking voor leefloon²⁹. Wel is het RMI aan voorwaarden verbonden.

De vluchteling of bijkomend beschermde moet de aanvraag tot leefgeld zelf indienen bij het OCMW. Het OCMW kent niet zomaar een inkomen toe. Het heeft de opdracht om kansen te openen op een zelfstandig eigen leven en maatschappelijke integratie. Het

27 Dit thema werd opgesteld in samenwerking met CAW Limburg. Eindredactie 15-05-2018.

28 In hoofdstuk I, 1.2. is de manier toegelicht waarop de overheid 'langdurig' organiseert.

29 De hyperlink verbindt met de omzendbrief van 27-03-2018 die alle wetswijzigingen sinds de Wet van 26-05-2002 samenbracht en verwerkte. O.a. recht op maatschappelijke integratie voor subsidiair beschermden, de hervorming van het Geïndividualiseerd project maatschappelijke integratie (GPMI), de regeling rond het verblijf in het buitenland ...

verbindt integratie vooral met Nederlands leren en met werk. Concreet neemt 'recht op maatschappelijke integratie' **drie vormen** aan (eventueel gecombineerd):

- leefloon of equivalent leefloon
- tewerkstelling artikel 60
- geïndividualiseerd project voor maatschappelijke integratie (GPMI). Dit werd verplicht vanaf 1 september 2016. Een GPMI is een contract tussen de klant en het OCMW. De verschillende stappen worden met de klant besproken.

RECHT OP AANVULLENDE MAATSCHAPPELIJKE DIENSTVERLENING

Het bedrag van het leefloon ligt onder de armoedegrens³⁰. Het OCMW kan ook nog aanvullende maatschappelijke dienstverlening inzetten tegen armoede en sociale uitsluiting. Ook het recht op deze dienstverlening is verbonden aan specifieke voorwaarden zoals type verblijfsstatuut. Iedere hulpvraag wordt individueel onderzocht in een 'sociaal onderzoek' en voorgelegd aan het Bijzonder comité voor Sociale Dienst dat de beslissing neemt.

De aanvullende dienstverlening kan financieel of materieel zijn. Ze is al of niet eenmalig. Soms is ze terugvorderbaar. Voorbeelden zijn voorschotten, voedselbonnen, tussenkomsten voor huur, medische kosten, verwarmingstoelage, begeleiding bij administratie, schuldbemiddeling, kortingen op lidgelden voor deelname aan sociale en culturele activiteiten ....

Ook psychosociale hulp en pedagogische begeleiding zijn mogelijk. Deze kunnen bestaan uit ondersteunende gesprekken of hulp bij opvoeding van de kinderen. Soms werkt een OCMW daarvoor in partnerschap met een Centrum voor Algemeen Welzijnswerk (CAW). Er zijn 11 CAW's in Vlaanderen en Brussel: www.caw.be

Een CAW is eveneens een basisdienst. Deze is specifiek gericht op alle personen van wie de welzijnskansen bedreigd of verminderd worden ten gevolge van gebeurtenissen in de persoonlijke levenssfeer, een context van criminaliteit of problemen van meervoudige kwetsbaarheid ten gevolge van een proces van sociale uitsluiting. Voor specifieke vragen weten de CAW-medewerkers naar welke diensten zij kunnen doorverwijzen.

3.2. PROBLEMEN

- In het algemeen hebben de nieuwkomers met recent verblijfsrecht weinig kennis van rechten en plichten en bovendien nog weinig taalkennis. In de periode waarin ze leefgeld trekken, zijn ze zeer afhankelijk van de Sociale dienst. Ze kennen meestal niet de verschillende opdrachten en mogelijkheden van OCMW en CAW bij allerlei materiële, financiële en psychosociale problemen.
- Dat ze ook beroep kunnen doen op OCMW en CAW wanneer ze al werken, weten ze nog minder.
- Bij de dienstverlening van CAW's zijn er jammer genoeg vaak lange wachtlijsten.

---

30 Welzijnzorg, [dossier 2017 '1 op de 7 haalt de meet niet'](#)

- Sommige OCMW's schakelen tijdens de transitperiode (zie boven) vrijwilligers in om nieuwkomers met integratie te helpen, bijvoorbeeld om lessen Nederlands te geven, de omgeving te verkennen of om als zogenaamde 'woonbuddy' te helpen zoeken naar een huurwoning³¹. OCMW's hebben de opdracht om aan deze vrijwilligers vorming te geven.
- Elk OCMW werkt als juridische entiteit binnen de wet, maar heeft toch een eigen autonome manier van werken. Politieke strekkingen in de OCMW-raad of, in geval van fusie tussen gemeente en OCMW, in het College van burgemeester en schepenen, spelen een rol. Maatschappelijk werkers van de Sociale Dienst hebben soms moeite om alle wetgeving te volgen. Er zijn soms verschillende interpretaties van de wet mogelijk. Aangezien elke aanvraag van een klant individueel onderzocht wordt, kunnen er opmerkelijke verschillen voorkomen in de beslissingen over aanvullende maatschappelijke dienstverlening. Ook in de brede dienstverlening zijn er vele verschillen. Dit kan verwarrend zijn wanneer nieuwkomers onderling ervaringen uitwisselen. Ook vrijwilligers hebben daar vaak moeite mee.
- Sommige OCMW's koppelen extra voorwaarden aan het leefloon, die verder gaan dan het wettelijk kader (bijvoorbeeld verplichte taallessen en sollicitatiebewijzen). Andere maken gebruik van het [Geïntegreerd Project voor Maatschappelijke Integratie](#) (GPMI) om vrijwilligerswerk of gemeenschapsdiensten te doen uitvoeren. Het Netwerk tegen Armoede merkt op dat ook dit soort 'werk' moet leiden naar duurzame en volwaardige tewerkstelling én aansluiten bij de competenties van de vluchteling. Andere instrumenten zoals artikel 60 of werk via dienstencheques zijn soms meer geschikt.³²
- Voor elke hulpvraag moet de hulpvrager bewijzen van al zijn inkomsten indienen en vindt er een sociaal onderzoek plaats. Tegenwoordig ontwikkelen sommige OCMW's met CAW's en andere diensten initiatieven om niet alleen de ene hulpvraag te behandelen, maar proactief alle rechten te verkennen.

3.3. TIPS VAN EN VOOR VRIJWILLIGERS

- **Het verblijfsstatuut** is dus de basis van de rechtspositie van de nieuwkomer en van zijn toegang tot maatschappelijke dienstverlening en aanvullende dienstverlening. Raadpleeg daarvoor www.vreemdelingenrecht.be.
- De website [rechtenverkenner](#) biedt een online **overzicht van sociale rechten voor kwetsbare groepen** (zoals premies en andere voordelen op het vlak van onderwijs, arbeid, wonen, welzijn, energie, hoge gezondheidskosten, deelname aan sport en cultuur, budgetbegeleiding ...) op federaal, Vlaams, provinciaal en gemeentelijk niveau. De website is wel verwarrend voor een beginnend vrijwilliger; bespreek het zoekwerk daarom met elkaar in groep.

31 VVSG, [Bevraging integratie van vluchtelingen](#) 29-05-2017

32 [Netwerk tegen Armoede, Nieuwsbrief 2017/28](#): contract leefloners zet deur open voor verplichte gemeenschapsdienst

- Men kan in de gemeente ook inlichtingen vragen over de mogelijkheden voor aanvullende maatschappelijke hulpverlening. De uitgebreide mogelijkheden zijn vaak weinig bekend. Vaak zijn ze verbonden aan tijdelijke projecten. Lokale diensten die werken aan betere toegankelijkheid, bevorderen ook de toegankelijkheid van de sociale rechten³³.
- **Maak de vluchteling attent op mogelijk onbedoelde financiële gevolgen bij de overgang van leefloon naar tewerkstelling in een artikel 60 statuut of via dienstencheques.** Het leefloon wordt vervangen door loon. Maar omdat ook de tegemoetkomingen die aan leefloon verbonden zijn, wegvallen kan het maandelijks inkomen wel tot 250 € minder worden. Dit overkomt bijvoorbeeld alleenstaande vrouwen met kinderlast. Geef dus altijd de raad om – vooraleer een arbeidscontract te ondertekenen - met de maatschappelijke assistent alle mogelijke gevolgen door te spreken en een totale berekening te vragen van loon tegenover verlies van leefloon, verlaagde tarieven en tegemoetkomingen.
- Caritas International en Convivial publiceerden een [brochure 'Vrijwilligers aan boord. Varianten van vrijwilligerswerk tijdens de transitie'](#) (2017). Deze brochure is gericht op Lokale Opvanginitiatieven (LOI's) en professionelen die niet voldoende tijd of middelen hebben om tegemoet te komen aan reële behoeften van de vluchtelingen in de transitiefase. De brochure pleit voor meer inzet van vrijwilligers en goede afspraken over de taken die hun kunnen toevertrouwd worden.
- **Besef dat er sociale en culturele verschillen onder vluchtelingen zijn.** Dit is de raad van politiek en cultureel socioloog Robin Vandevordt³⁴ na diepte-interviews van een dertigtal Syrische vluchtelingen. Hij stelde vast dat deze over het algemeen grote moeite hadden met de afhankelijke positie waarin ze terecht gekomen waren. Precies omwille van de afstandelijke en hiërarchische manier waarop het systeem van hulpverlening geregeld is, zijn vrijwilligers in een relatie van gelijke personen, zeer waardevol als aanvulling. Af en toe kunnen deze uitleg geven en aansporen om gevoelens van vernedering opzij te zetten. Soms is het aangewezen dat vrijwilliger en professioneel begeleider samen met de vluchteling afspraken maken over verdeling van hulpverleningstaken.
- Maak aan de vluchteling duidelijk dat hij altijd een ontvangstbewijs moet vragen als hij een hulpvraag aan het OCMW richt. Op het **ontvangstbewijs (schriftelijke bevestiging)** staat de datum van zijn aanvraag vermeld. Deze datum is belangrijk omdat, na sociaal onderzoek en beslissing, financiële steun wordt toegekend vanaf de datum van de aanvraag, binnen een maand. Soms wordt afgifte van dit document vergeten.
- Geef aan een vluchteling die een negatieve beslissing over een aanvraag kreeg en daarmee niet akkoord gaat, de raad om in de eerste plaats **uitleg bij de maatschappelijk werker te gaan vragen**. Een vertaler meenemen kan handig zijn. Zo kan de vluchteling misschien argumenten weerleggen en een nieuwe beslissing vragen.

33 VVSG brochure (2018), [Drempels verlagen van lokale dienstverlening](#)

34 Robin Vandevordt, [De grote afstand tussen België en Syrië](#), op www.sociaalnet.be

Als de uitleg niets toevoegt, kan de aanvrager gebruik maken van het **recht om beroep aan te tekenen bij de Arbeidsrechtbank**, binnen de 30 dagen na de beslissing. Leg uit wat een dergelijke beroepsprocedure inhoudt en verwijs eventueel door naar een advocaat. De advocaat kan er voor zorgen dat de uitspraak aangevraagd wordt 'met terugwerkende kracht', namelijk vanaf de datum van het indienen van het beroep. Vertel er bij dat het vaak lang duurt vooraleer een zaak door de Arbeidsrechtbank behandeld wordt en dat de vluchteling bewijzen van schulden die hij ondertussen opbouwt (door leningen of achterstallige betalingen) moet bijhouden. De rechter kan daar dan rekening mee houden.

- Een vrijwilliger zal best af en toe uitleggen aan de nieuwkomer dat hij – ook als hij niet (meer) afhankelijk is van leefloon - met hulpvragen kan aankloppen bij de sociale dienst van OCMW of de psychosociale diensten van CAW.

4. WONEN. OP ZOEK NAAR EEN EIGEN ADRES³⁵

4.1. INLEIDING

Een persoon die erkend wordt als vluchteling of subsidiair beschermde, moet binnen de twee maanden de asielopvang verlaten. De overgangperiode (transit) kan verlengd worden tot maximaal vier maanden.

Vluchtelingen die in een LOI (Lokaal Opvanginitiatief, meestal uitgebaat door een OCMW) verblijven op het moment dat ze erkend worden, zullen doorgaans in ditzelfde LOI blijven tijdens hun overgangperiode. Vluchtelingen die in collectieve asielcentra verblijven op het moment van erkenning, worden overgeplaatst naar een LOI.

Indien men binnen de vier maanden vanuit het LOI geen eigen woning vond, kan het OCMW in kwestie beslissen om de opvang toch te verlengen. Het OCMW schrapt dan de opvangplaats uit de federale Fedasil opvangstructuur en verhuurt de woning zelf tijdelijk verder aan de erkende vluchteling. De huur wordt afgehouden van het leefloon.

Een OCMW is echter niet verplicht om via deze weg onderdak te blijven voorzien. Heel wat OCMW's beëindigen de opvang aan het einde van de overgangperiode. Voor wie dan nog geen eigen woning vond, rest daklozenopvang of onderdak bij vrienden, familie of vrijwilligers.

4.2. PROBLEMEN

- **Een eigen domicilie is noodzakelijk om een aantal rechten te openen**, zoals financiële steun van het OCMW en het aanvragen van gezinshereniging.
- **De overgangperiode van vier maanden is voor velen onvoldoende.** 1 op 5 erkende vluchtelingen doet er gemiddeld vijf maanden over om een eigen woning te vinden.³⁶
- **Er zijn onvoldoende sociale woningen.** 120.000 personen in Vlaanderen wachten op een sociale woning en de gemiddelde wachttijd bedraagt meer dan drie jaar.³⁷ Voor erkende vluchtelingen kan de wachttijd nog langer duren omdat sommige SVK's (Sociale Verhuurkantoren) en SHM's (Sociale Huisvestingmaatschappijen) voorrang geven aan personen die reeds enkele jaren in hun gemeente wonen.³⁸
- **Er zijn onvoldoende kwaliteitsvolle en betaalbare woningen op de private huurmarkt.** De gemiddelde huurprijs voor een woning in Vlaanderen is 600 euro.³⁹ De 1/3e verhouding tussen huur en inkomen is voor de meeste erkende vluchtelingen dus niet mogelijk.

35 Dit thema van de Toolkit is gebaseerd op de meer uitgebreide 'Gids – Huisvesting voor Erkende Vluchtelingen' van ORBIT vzw en werd geschreven door Nils Luyten, projectmedewerker 'Woning gezocht Buren Gevonden' (redactie 1-08-2018). Vermeld bij overname van deze tekst steeds de oorspronkelijke bron. De volledige gids vindt je op www.woninggezocht.be/documenten

36 VVSG: [Integratie vluchtelingen: lokale besturen willen een versnelling hoger.](#)

37 De Morgen: [120.000 Vlamingen op wachtlijst voor sociale woning](#)

38 VVH: [Nauwelijks 350 toewijzingen sociale huisvesting voor 8000 erkende vluchtelingen](#)

39 Huurdersplatform: [Huurprijzen blijven meer stijgen dan de inflatie](#)

- **Er heerst discriminatie op basis van inkomen, uiterlijk en afkomst.** Drie op de vier verhuurders geven aan op zoek te gaan naar andere kandidaten wanneer iemand van buitenlandse origine met een leefloon zich aanbiedt.⁴⁰ Huiseigenaars vrezen o.a. dat mensen met een laag inkomen een huurachterstand zullen oplopen, of dat cultuurverschil en/of taalbarrière de communicatie en verstandhouding bemoeilijken.
- **Erkende vluchtelingen hebben soms nog onvoldoende kennis van het Nederlands, hun omgeving en de huurwetgeving.** Dit bemoeilijkt hun gesprekken met huiseigenaars, hun keuze van woonplaats en hun begrip van het huurcontract. De begeleiding die ze hierbij krijgen vanuit de asielopvang is vaak ontoereikend.
- **Gezinshereniging kan leiden tot overbezetting van de woning.** Erkende vluchtelingen die hun familie voorop gingen, kunnen met een leefloon als alleenstaande (892,70 €) hoogstens een studio of één-slaapkamerappartement huren. Pas wanneer hun familie na een gezinshereniging in België is ingeschreven, krijgen zij een budgetverhoging (1.190,27 €). Daardoor heeft het gezin meestal eerst een te kleine woning.
- **Huisvesting helpen zoeken wordt sterk onderschat.** Het is zeer uitdagend en kan lang aanslepen.

4.3. TIPS

4.3.1 WAAR HEEFT EEN ERKEND VLUCHTELING RECHT OP M.B.T. HUISVESTING?

- **Sociale Huisvesting:** erkende vluchtelingen schrijven zich best zo snel mogelijk in bij zowel SVK's als SHM's. Wijs hen er op dat er geen limiet staat op het aantal plaatsen waar zij zich mogen inschrijven (bv. in meerdere kantoren per stad of in meerdere (rand)gemeenten) en dat ze dit zo snel mogelijk doen. Opgelet, sommige SVK's en SHM's zullen je pas op de wachtlijst plaatsen als je al enkele jaren in hun gemeente woont.
- **Huurwaarborg:** deze kan door een OCMW voorzien worden (op een geblokkeerde rekening) en moet daarna in maandelijkse schijven terugbetaald worden. Een aantal OCMW's voorzien enkel huurwaarborg **voor woningen conform de wooncode**. Als de erkende vluchteling na de overgangperiode van twee maanden een kamer in het LOI mocht huren en een leefloon krijgt, is het OCMW van dat LOI verantwoordelijk voor de huurwaarborg. In alle andere situaties is het OCMW van de gemeente waar de woning gelegen is verantwoordelijk. Vaak duurt het vrij lang vooraleer het OCMW een beslissing neemt, zodat verhuurders afknappen. Als je vanuit een vzw werkt, kan de vereniging best een waarborgfonds aanleggen om zelf sneller de huurwaarborg voor te schieten.
- **Installatiepremie:** personen die na dakloosheid of bij het verlaten van een opvangcentrum of instelling voor het eerst een huurwoning betrekken, hebben éénmaal recht op een premie om de woning te bemeubelen. **OCMW's kunnen een installa-**

40 Steunpunt Wonen: [Groot woononderzoek 2013](#)

tiepremie weigeren indien de woning reeds bemeubeld is. Wie als tussenoplossing eerst in een doorgangswoning van een vzw verblijft, vraagt de installatiepremie best pas wanneer hij of zij verhuist naar een eigen woning. Het krijgen van een installatiepremie maakt ook de toegang tot een huursubsidie eenvoudiger.

- **Huursubsidie:** erkende vluchtelingen die een leefloon ontvangen en vanuit de opvang verhuizen naar een woning conform de Vlaamse Wooncode, kunnen een maandelijkse huursubsidie aanvragen bij de Vlaamse Overheid. Opgelet, de maximale huurprijs, één van de voorwaarden voor het krijgen van een huursubsidie, is afhankelijk van de gezinsgrootte op het moment van de aanvraag. **Wie gezinshereniging wenst, vraagt de huursubsidie best pas aan wanneer hij of zij met het gezin naar een grotere woning verhuist.**
- **Huurpremie:** Wie na 4 jaar inschrijving bij een Sociale Huisvestingsmaatschappij nog niet in aanmerking kwam voor een sociale woning, krijgt automatisch een huurpremie.
- **Samenhuizen:** een woning delen kan leiden tot een verminderd leefloon. Wie de huishoudelijke aangelegenheden hoofdzakelijk gemeenschappelijk regelt (bv. samen eten aankoopt, samen kookt, vervoer deelt, ...), zal als samenwonende worden beschouwd binnen de OCMW regelgeving met een leefloon van 595,13 €. Wie hoofdzakelijk apart leeft in dezelfde woning (m.a.w. samenhuist in plaats van samenwoont) wordt als alleenstaande beschouwd en krijgt een volledig leefloon. **Het OCMW moet dit normaliter d.m.v. een sociale controle ter plaatse vaststellen.** Heel wat OCMW's reduceren onterecht automatisch het leefloon indien men niet over een apart adres of een aparte deurbel beschikt. Vraag vooraf na bij het OCMW voordat je een erkende vluchteling laat samenhuizen. Indien nodig kan je een foutieve beoordeling van het OCMW aanvechten via de arbeidsrechtbank.

4.3.2. HOE KAN JIJ DE ZOEKTOCHT NAAR HUISVESTING ONDERSTEUNEN?

Het is niet aan te raden dat vrijwilligers elk apart op zoek gaan naar huisvesting. Er is risico op dubbel werk door elk dezelfde verhuurders op te bellen. De druk en verantwoordelijkheid op je schouders is ook te groot om alleen te dragen.

Beter is om met andere vrijwilligers, erkende vluchtelingen en partnerverenigingen of organisaties van je netwerk of gemeente een gecoördineerde 'werkgroep wonen' te vormen. Het project 'Woning Gezocht, Buren Gevonden' van ORBIT vzw, de VPKB (Verenigde Protestantse Kerk in België) en Uitgeverij Halewijn, bieden hulp. Met gratis en vrijblijvende infosessies, vormingen en persoonlijke ondersteuning helpen zij groepen vrijwilligers en verenigingen een lokale werkgroep opstarten om erkende vluchtelingen te doen 'thuiskomen' in hun gemeente. ORBIT vzw drukt ook gratis gepersonaliseerde krantjes voor vrijwilligers die hun initiatief willen bekendmaken in hun gemeente.

ORBIT vzw onderscheidt ruwweg vier soorten werkgroepen die we hieronder kort toelichten: de Woonclub, de Melding Tijdelijk Wonen, Huren & onderverhuren, en de Doorgangswoning. Voor meer uitgebreide informatie kan je hun projectmedewerker uitnodigen in je gemeente: www.woninggezocht.be/contact

A. DE WOONCLUB

In een woonclub komen vrijwilligers en vluchtelingen samen om huuradvertenties te bekijken, verhuurders te bellen en op huisbezoek te gaan. Deze vorm van werkgroep is vrij eenvoudig en flexibel, ideaal voor vrijwilligers die zich wekelijks maar enkele uurtjes kunnen vrijmaken. Al wat je nodig hebt is een vaste locatie, één of meerdere laptops en elk een gsm. Omdat het snel gaat op de huurmarkt komt de woonclub best minstens één of twee keer per week samen.

Enkele belangrijke werkpunten (deze gelden ook voor de andere werkvormen):

- Voer een **intakegesprek** met kandidaat-huurders en **registreer de belangrijkste gegevens** in een gedeeld bestand (via Google Drive, of Dropbox, ...): contactgegevens, afloopdatum huidig verblijf, bij welke SVK's of SHM's ingeschreven, beschikbaar budget, hun verwachtingen. Indien je woonclub samenwerkt met een LOI, deel je deze registratiefiche ook met hen. Zo kunnen zij de gegevens van kandidaten-huurders die in hun opvang verblijven reeds invullen voordat deze naar de woonclub komen.
- Zorg dat kandidaat-huurders **voldoende geïnformeerd zijn over de rechten en plichten** van huurders en verhuurders. Gebruik hiervoor de eenvoudige 'Huisvestingsfolder Arabisch' van het Huurderssyndicaat of de meer uitgewerkte handleiding 'Ik zoek een woning' van Vluchtelingenwerk Vlaanderen⁴¹.
- **Registreer welke advertenties je reeds opbelde en welk resultaat dit had** (niet meer vrij, wil niet verhuren aan erkende vluchtelingen/mensen met een leefloon, bezoek gepland, huurcontract getekend, ...). Deel deze lijst met de andere vrijwilligers. Zo kan iedereen eerst nagaan of een verhuurder reeds werd opgebeld of niet.
- **Zorg voor opvolging indien kandidaten een huurwoning vinden.** Vraag de huurder of een vrijwilliger af en toe op huisbezoek mag komen om eventuele vragen of problemen tijdig te verhelpen. Vraag dat huurders ook tijdig een verhuis aankondigen, zodat je een nieuwe kandidaat voor de woning kan aanbrenge. Onderhoud de relatie met de verhuurder. Wanneer je bij gezinshereniging problemen van overbezetting voorziet, stel je de huiseigenaar best op de hoogte, maar maak dan tegelijk duidelijk dat je het gezin helpt om zo snel mogelijk een meer aangepast verblijf te vinden.

B. MELDING TIJDELIJK WONEN

Sinds eind 2016 kunnen huiseigenaars, mits een melding bij de gemeente, **vrije ruimtes in hun eigen woning** verhuren aan erkende vluchtelingen. Deze regeling is weinig bekend.

Samenhuizen d.m.v. een Melding Tijdelijk Wonen heeft **géén impact op eventuele uitkeringen of inkomens** (leefloon, werkloosheidsuitkering, ...). De erkende vluchteling die bij komt wonen, moet zich als aparte 'gezinseenheid' op het adres domiciliëren.

---

41 zie <https://www.vluchtelingenwerk.be/huisvesting>

Bij inschrijving in de gemeente vraagt hij daarvoor expliciet naar de code 'TT140-141 LOG05 Tijdelijk Opvang'. Hij/zij wordt dan als alleenstaande gerekend.

ORBIT vzw ontwikkelde de [Handleiding: Melding Tijdelijk Wonen](#) met stap-voor-stap instructies en alle formulieren die nodig zijn om een melding bij de gemeente in te dienen.

C. HUREN & ONDERVERHUREN

Je kan er ook voor kiezen om met je een groep vrijwilligers een vzw op te richten. Dit is eenvoudiger⁴² dan je denkt. Met een vzw kan je een standaard huurcontract aangaan met een verhuurder en garant staan voor de maandelijks huur en de staat van de woning. In afspraak met de verhuurder onderverhuur je daarna de woning aan een vluchteling.

Je vzw legt daarvoor best een financiële buffer aan via fondsen en giften. Daarmee neem je de financiële vrees bij huiseigenaars weg: mocht je onderverhuurder een huurachterstand oplopen, zal je vzw toch tijdig het huurgeld kunnen betalen. Om huurachterstand te voorkomen zorg je best ook voor persoonlijke opvolging van de onderhuurder door een vrijwilliger die geregeld op huisbezoek gaat. Je vzw is ook de vaste tussenpersoon in de communicatie met de huurder en verhuurder. Zo neem je ook de vrees voor culturele verschillen en/of taalbarrières weg.

Je vzw neemt best ook zelf een brandverzekering voor de duur van het contract met de eigenaar. De kosten worden via 'afstand van verhaal' in het onderhuurcontract doorerekend aan de onderhuurder.

In ruil voor deze garanties en diensten kan de vzw de huiseigenaar vragen om de huur te verlagen. Zo verruimt je vzw het aanbod aan betaalbare woningen op de private huurmarkt voor huurders met lagere inkomens.

D. DOORGANGSWONING

Vlaanderen kampt met veel langdurige leegstand. Denk aan woningen die na een erfenis of verhuis naar een woonzorgcentrum niet regulier verhuurd kunnen worden omdat ze verouderd zijn. Soms staan kwalitatieve woningen enkele jaren leeg in afwachting van een permanente bestemming (b.v. een verkoop of een renovatie). Heel wat leegstandeigenaars zijn daar zelf ook niet blij mee en betalen jaarlijks hoge leegstandsbelastingen.

Als vzw of woningzoekende kan je twee mogelijke overeenkomsten maken met dergelijke leegstandeigenaars: een renovatiehuurcontract of een Bezetting ter Bede. Daarna kan je deze woning gebruiken om erkende vluchtelingen tijdelijk huisvesting te bieden en van daaruit te begeleiden naar een langdurige verblijfsoplossing.

Wegens het tijdelijke karakter van doorgangswoningen blijven inwoners in principe 'dakloos'. Daardoor blijven zij later (mits ze aan de overige voorwaarden voldoen) recht hebben op een installatiepremie en een huursubsidie bij het betrekken van een nieuwe

42 Gebruik deze stap-voor-stap [handleiding](#) of vraag [professioneel advies](#) aan.

huurwoning. Ook krijgen ze daardoor bij Sociale Verhuurkantoren een hoger aantal punten toegekend en maken ze meer kans op een toewijzing.

RENOVATIEHUURCONTRACT⁴³

Een renovatiehuurcontract is een overeenkomst waarbij de huurder aan de woning kleine reparaties uitvoert die normaal ten laste zijn van de verhuurder. Daarmee kan de woning toch verhuurd worden ook als ze niet aan de minimale kwaliteitsvereisten van de Vlaamse Wooncode voldoet (bv. wegens kleine gebreken zoals enkele beglazing of onafgewerkte muren, plafonds of vloeren). Opgelet, zelfs met een renovatiecontract mag een woning niet bewoond worden indien er grote gebreken en risico's voor veiligheid en gezondheid zijn (b.v. risico op CO-vergiftiging, elektrocutie, of brandgevaar).

We raden je aan om het nodige materiaal door de verhuurder te laten aankopen.

Als tegenprestatie verbindt de verhuurder zich ertoe om tijdens een bepaalde periode, die meer dan negen jaar kan duren, de huurprijs te verminderen of volledig kwijt te schelden, én af te zien van het recht om de huurovereenkomst in deze periode te beëindigen.

BEZETTING TER BEDE (BTB)

Door middel van een 'bezetting ter bede-overeenkomst' geeft een huiseigenaar het recht aan iemand om tijdelijk zijn/haar woning te gebruiken. Een BtB valt niet onder de huurwetgeving en is dus niet gebonden aan de regels van minimale opzegtermijnen. Het gebruik van de woning kan ten allen tijde eenzijdig stop gezet worden door zowel de eigenaar als de bewoner, tenzij je dit als vzw of 'bezetter' expliciet in de overeenkomst plaatst (b.v. één of twee maanden).

Een belangrijke voorwaarde voor gebruik van een BtB is dat ze enkel mag gebruikt worden voor woningen die wachten op een eindbestemming waarvan men niet eenvoudig de starttermijn kan bepalen (b.v. verkoop, renovatie, ...). In een aantal gemeenten gebruiken Sociale Huisvestingsmaatschappijen dergelijke overeenkomsten om hun leegstaande woningen die wachten op een opknapbeurt, alsnog te laten gebruiken door vzw's om kwetsbare doelgroepen te huisvesten. Een BtB kan dus niét gebruikt worden louter om de huurwetgeving te ontwijken.

---

43 <http://www.socialenergie.be/nl/woning/huurcontract-en-verantwoordelijkheden/het-huurcontract-met-renovatie/>

4.4. CONTACTEN MET LEDEN GASTVRIJ NETWERK⁴⁴

- **Vzw Booms Welkom** organiseert een woonclub voor wie huisvesting zoekt in de regio rond Boom.
www.boomswelkom.be, Tel. 0475 81 40 13, Blauwstraat43@gmail.com
  - **Vzw Mondiale Werken Regio Lier** voorziet met het project Woonhulp voor Vluchtelingen een woonclub voor wie huisvesting zoekt in de ruime regio rond Lier. Zij renoveerden ook enkele appartementen en huizen tot doorgangswoningen en startten een huurwaarborgfonds.
www.vluchtelingenregiolier.be, Tel. 0473 99 41 57, woonhulp.regiolier@gmail.com
  - **De Woonterp van het Protestants Sociaal Centrum (PSC)** in Antwerpen beheert enkele doorgangswoningen in voormalig leegstaande woningen van een Sociale Huisvestingsmaatschappij.
p.schipper@telenet.be
  - **Vzw Huizen van Vrede** in Brugge huurt en onderverhuurt een 50-tal woningen in Brugge.
johan.vanhollemeersch@telenet.be
  - **Werkgroep Vluchtelingen Herent**. Leden huisvesten erkende vluchtelingen in hun eigen woning dankzij de Melding Tijdelijk Wonen.
www.grosherent.blogspot.com / grosherent@gmail.com
- www.sociaalnet.be: Nils Luyten (Nieuwsbrief 24-07-2018), [Samenhuizen met een vluchteling. Elkaars zorgen leren kennen.](#)

44 Je vindt nog meer voorbeelden van huisvestingsinitiatieven op de 'Woning Gezocht'-[Burenpagina](#) van ORBIT vzw.

5. INBURGERING EN INTEGRATIE

5.1. INLEIDING

Vluchtelingen dragen een rugzak met daarin alles wat ze hebben verzameld in het verleden: hun opleiding, werkervaring, competenties, cultuur en taal, herinneringen en vaak ook een belangrijke portie overlevingsmethodieken. Dat volstaat helaas niet om in ons land een thuis te vinden. Je oriënteren in een nieuwe omgeving heeft tijd nodig. Gelukkig zijn er heel wat diensten, materialen en projecten die vluchtelingen bij de start van hun participatie in de samenleving kunnen helpen.

Inburgering is een begeleid traject naar integratie. Het is een bevoegdheid van de gemeenschappen in België. Voor Vlaanderen en (Nederlandstalig) Brussel licht het decreet van 7-06-2013⁴⁵ toe hoe de overheid een ‘**begeleid traject naar integratie**’ **ontwierp die** de zelfredzaamheid van de deelnemers en hun participatie op professioneel, educatief en sociaal vlak zal verhogen. De overheid biedt daarvoor een programma op maat aan.

Het Vlaams Agentschap Integratie en Inburgering en de stedelijke Agentschappen in Antwerpen, Gent en Brussel voeren het Vlaams inburgerings- en integratiebeleid uit. Zij werken daarvoor samen met lokale besturen, organisaties en burgers. <http://www.integratie-inburgering.be/wat-doen-we>.

Het ‘inburgeringstraject’ bestaat uit een basiscursus Nederlands, een [cursus maatschappelijk oriëntatie \(MO\)](#) om kennis te maken met de Vlaamse en Belgische samenleving, loopbaanoriëntatie en individuele trajectbegeleiding.

Personen die internationale bescherming kregen (erkende vluchtelingen, subsidiair beschermde) en de leden van hun herenigd gezin behoren tot diegenen die verplicht zijn om het inburgeringstraject te volgen. Het traject is gratis. Voor informatie en inschrijving, zie: <http://www.integratie-inburgering.be/contact>

Het aanbod om Nederlands te leren (NT2) houdt rekening met verschillende taalniveaus en competenties van de nieuwkomers. Deze worden getest in een contactpunt van het Agentschap. De mogelijkheden zijn:

- **Onthaalonderwijs in een Vlaamse basisschool of OKAN in het secundair onderwijs**
Voor wie jonger is dan 18, nieuw in Vlaanderen en geen Nederlands spreekt.
- **Centrum voor Basiseducatie, met lessen overdag of 's avonds**
Voor wie 16 of ouder is en niet of laag geschoold is.
- **Centrum voor Volwassenenonderwijs, met lessen overdag of 's avonds**
Voor wie 15 jaar is en al twee jaar secundair onderwijs volgde en voor wie 16 of ouder is. Er is een cursus op beginniveau en een cursus op hoger niveau voor wie al Nederlands spreekt en schrijft.

45 <http://www.agii.be/thema/vreemdelingenrecht-internationaal-privaatrecht/doelgroep-inburgering/inburgering-in-een-notedop>

- **Universitair talentcentrum, cursussen in groep en op een hoog tempo**
Voor wie 18 jaar of ouder is, minimum een diploma secundair onderwijs heeft en voldoende ervaring heeft met het studeren van een West-Europese taal.
- [VDAB](#) (Vlaanderen), [Actiris](#) (Brussel) en [Syntra](#) die eerder specifieke beroepsopleidingen aanbieden in combinatie met Nederlands leren, of een opleiding die men elders volgt ondersteunen. Voor de specifieke voorwaarden moet je raad vragen aan een consulent in het bureau van de regio waarin je woont.

Wie al voldoende Nederlands kent, kan vrijstelling krijgen om cursussen te volgen, maar moet zijn niveau van taalvaardigheid bewijzen in een test.

Een volledige test bestaat uit 4 testdelen: lezen, luisteren, spreken en schrijven. De test wordt gespreid over 2 dagen. De eerste dag omvat de testdelen lezen en luisteren; de tweede dag de testdelen spreken en schrijven.

Een voldoende kennisniveau van het Nederlands is trouwens verplicht vereist:

- kennisniveau A2 voor een nationaliteitsverklaring,
- kennisniveau A1 voor wie wil inschrijven bij een Sociale Huurmaatschappij of Verhuurkantoor.

5.2. PROBLEMEN

De overheid creëert (gratis) kansen en verplicht sommige categorieën van nieuwkomers om van het aanbod gebruik te maken. De ‘integratie’ waarvoor de overheid middelen aanbiedt, beoogt dat nieuwkomers de taal, de werking, normen en waarden van onze maatschappij leren kennen.⁴⁶

Toch zijn er nog serieuze problemen met toegankelijkheid en randvoorwaarden.

- Er zijn lange wachtlijsten voor de cursussen Nederlands.
- Er is te weinig taalpraktijk binnen de cursussen.
- Er is een tekort aan taalopleidingen op maat, vooral aan snelle en intensieve cursussen. Tegen de tijd dat nieuwkomers de taal beheersen, hebben ze zo’n groot gat in hun werkervaring dat ze moeilijk een baan vinden.
- Academische opleidingen zijn erg duur.
- Een attest van taalniveau wordt vaak te weinig op zijn waarde erkend door diensten van beroepsopleiding en door werkgevers.
- Er zijn te weinig tolken en vertaaldiensten vanuit de overheid terwijl de Vlaamse taalwetgeving bepaalt dat in openbare dienstverlening Nederlands moet gesproken worden. Er is wel een Dienst Sociaal Tolken en Vertalen: <http://www.agii.be/>

46 Op 24-11-2016 heeft de federale Kamer een wetsontwerp over een ‘nieuwkomersverklaring’ goedgekeurd. Het voorstel bepaalt dat nieuwkomers in een engagementsverklaring zullen moeten aangeven dat ze de Europese rechten, plichten, waarden en vrijheden respecteren. Bedoeling is aan de nieuwkomers de basisprincipes van het Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens duidelijk te maken, maar ook van onze Grondwet en van onze samenleving. De maatregel is tot nu toe niet van toepassing omdat de [verklaring alleen kan uitgewerkt worden in overleg met de Gemeenschappen, aangezien deze de bevoegdheid hebben over integratie](#) (hyperlink naar Myria).

[thema/sociaal-tolken-en-vertalen](#) met een centraal telefoonnummer 02 205 00 71, maar alleen reguliere sociale en openbare diensten kunnen er beroep op doen. Privé tolken zijn erg duur.

- De cursus maatschappelijk oriëntatie (MO) wordt bij voorkeur in de thuistaal van de nieuwkomers gegeven. Voor sommige talen zijn er echter lange wachttijden.

5.3. TIPS VAN EN VOOR VRIJWILLIGERS

Is het duidelijk wat er met ‘integratie’ wordt bedoeld?

Met het inburgeringstraject biedt de overheid kansen aan nieuwkomers, van welke afkomst dan ook, om de competenties te verwerven waarmee ze kunnen integreren in en deelnemen aan de maatschappij. Sommige politici en burgers verwarren het begrip bewust of onbewust met ‘assimilatie’ en vatten integratie eenzijdig op als een opdracht voor de nieuwkomers om zich aan te passen en de heersende normen en waarden over te nemen.

Anderen, o.a. sociologen als prof. Geldof⁴⁷, wijzen op integratie als een wederzijdse opdracht. De nieuwkomer moet de aangeboden kansen grijpen om de maatschappij te leren kennen en eraan deel te nemen. De overheid moet echter een reëel perspectief aan het integratietraject knopen en de brede bevolking bij integratie betrekken. Zij moet meer inspanningen doen om obstakels voor integratie zoals gekleurde armoede, tekort aan huisvesting, onderwijsachterstand, werkloosheid en discriminatie te bestrijden.

Ook de gewone burgers zijn mee verantwoordelijk voor ‘integratie’. Nieuwkomers kunnen maar integreren als ook de gewone burgers open staan voor vernieuwing en toenemende diversiteit, en toelaten dat nieuwkomers actief aan de samenleving deelnemen. Zij beseffen niet voldoende hun eigen rol daarin. Meestal is er weinig persoonlijk contact met nieuwkomers en in maatschappelijke structuren als school en werk is er nog te veel segregatie. Vrijwilligers nemen hun verantwoordelijkheid op en organiseren gelegenheden tot ontmoeting en kennismaking –bruggen - tussen bevolking en nieuwkomers (zie hoofdstuk 2).

47 D. Geldof (2013), *Superdiversiteit. Hoe migratie onze samenleving verandert*, pag. 121 vlg.

Tijdens de [netwerkdag van Gastvrij Netwerk](#) 28-10-2017 legde Vida Razavi, erkend vluchteling afkomstig van Iran en vrijwilliger van het project '[Vrouwen ontmoeten vrouwen](#)' van de Vrouwenraad, hoe zij 'integratie' ziet tegenover 'inclusie'

Integratie wijst op het proces van aanpassing voor nieuwkomers om hun overgang naar de maatschappij te vergemakkelijken. De focus ligt op burgerrechten en wetten, maar ook op aanpassing aan het politiek en sociaal systeem. Het is te eenzijdig gericht op nieuwkomers en op snelle oplossingen voor behoeften als huis, werk, opleiding.

Inclusie is het proces en de praktijk om verschillende identiteiten te erkennen en ervoor te zorgen dat mensen een zinvol leven kunnen leiden. Inclusie veronderstelt mekaar leren kennen en als mens erkennen met wederzijds respect, aanvaarding en aanvulling. Dit proces duurt veel langer (20 jaar, zegt ze). Gedeeltelijk heeft de overheid hierin een taak, maar het is vooral een 'human job'.

Maak aan het Agentschap Integratie & Inburgering bekend welke activiteiten je vrijwilligersorganisatie lokaal organiseert voor het aanleren en praktisch oefenen van Nederlands. Doe dit uiteraard ook bij Open School in eigen gemeente of regio.

Via <http://www.nederlandoefenen.be/> kan je onder 'ik organiseer een oefenkans' doorklikken op een van de aanspreekpunten (Antwerpen, Brussel, Gent, Rand, Vlaanderen) en er het aanbod van je vereniging melden om te laten opnemen op de website.

Je wil je vrijwilligersinitiatief zo goed mogelijk afstemmen als aanvulling ten opzichte van de officiële taalopleidingen. Je wil je weg vinden in het enorm aanbod aan materialen en methodieken op Belgische en Nederlandse websites.

De website <http://www.nederlandoefenen.be/> zet je op weg om geschikte instrumenten voor aanleren en oefenen van Nederlands te vinden. Zie bijvoorbeeld: [http://www.nederlandoefenen.be/antwerpen/taaloefenkansen?q=&event_categories\[0\]=Oefen+online+of+mobiel](http://www.nederlandoefenen.be/antwerpen/taaloefenkansen?q=&event_categories[0]=Oefen+online+of+mobiel).

De website www.taalblad.be geeft goede ideeën voor activiteiten rond taal.

Eventueel neem je contact op met aanbieders zoals Basiseducatie en Open school.

Hoe kom je te weten hoe divers je gemeente is? Op de monitor LIIM <http://www.statistiekvlaanderen.be/monitor-lokale-inburgering-en-integratie> vind je voor elke gemeente uit het Vlaams en Brussels Hoofdstedelijk Gewest een digitaal cijfer rapport met demografische indicatoren: de omvang en samenstelling van de groep vreemdelingen, personen van buitenlandse herkomst en nieuwkomers. De maatschappelijke positie van de personen van buitenlandse herkomst op het vlak van tewerkstelling, onderwijs, huisvesting, welzijn en armoede en maatschappelijke participatie.

De speciale 'Sociale kaart voor vluchtelingen' van Oost-Vlaanderen: <https://sites.google.com/site/socialekaartvluchtelingen/> biedt veel nuttige adressen en tips voor de provincie.

5.4. PRAKTIJKVOORBEELDEN VAN LEDEN VAN GASTVRIJ NETWERK

Het 'tolkenproject' van de vrijwilligersorganisatie SIAL in de gemeente Lubbeek.

Door de inrichting van een grote noodopvang in de gemeente (2015-16) kregen de scholen een grote toeloop van kinderen van de asielzoekers. SIAL vroeg aan erkende vluchtelingen die vroeger door de organisatie geholpen werden, om nu zelf een steentje bij te dragen en te tolken op school. De tolken legden regels en gewoonten van de school uit voor ouders en kinderen, vertaalden nota's in de schoolagenda en hielpen bij de communicatie .... Met een subsidie van de Koning Boudewijn Stichting kon SIAL hun een vrijwilligersvergoeding voor deze hulp aanbieden.

Malubimpa in Malle, Werkgroep Merchtem Multicultureel en vele andere leden organiseren iedere maand een 'babbelut' of conversatietafel voor nieuwkomers die hun Nederlands willen oefenen. Telkens rond een afgesproken thema. De cafés worden mee ondersteund door het Centrum Volwassenen Onderwijs (CVO).

Welcome in Mechelen koppelt Nederlands oefenen aan bredere leeravonden. Aarzelend aangevat in 2017 werd dit een succes. Elke dinsdagavond is het ontmoetingscentrum Den Deigem goed gevuld met enthousiaste nieuwkomers en vrijwilligers. Van 19u tot 20u wordt Nederlands geoefend en daarna start een brede informatieavond met externe sprekers over een bepaald onderwerp (bv. over werk, computerlessen voor volwassenen, wat een advocatenkantoor voor de klant kan doen ...)

Filet Divers in Antwerpen organiseert conversatiegroepen Nederlands rond een bepaald thema, maar biedt ook 'taaloefenkansen' door nieuwkomers als vrijwilliger te laten meewerken bij bv. de sociale kruidenier. Om de deelname te stimuleren belooft Filets Divers de trouwe deelnemers met een certificaat.

6. GEZONDHEIDSZORG⁴⁸

6.1. INLEIDING

Onder gezondheid verstaan we zowel de fysieke (lichamelijke) toestand als de psychische (geestelijke) toestand. Beide terreinen staan niet los van mekaar en beïnvloeden mekaar. Vluchtelingen zijn in hun land van herkomst vaak al op de proef gesteld en tijdens hun vluchtweg met extreme toestanden geconfronteerd. Ook de asielpprocedure en de eerste jaren in ons land zijn zwaar en laten sporen na. Bovendien is de eerste periode na erkenning meestal gekenmerkt door grote armoede.

Ons zorgsysteem is anders dan in de herkomstlanden. Ziektekostenverzekering is een verplichte verzekering.

De aansluiting moet zo snel mogelijk gebeuren na de toekenning (erkenning) van de internationale beschermingsstatus. Meestal wordt dit geregeld door de maatschappelijk assistent van de opvang waar de vluchteling dan nog verblijft (zie thema OCMW-steun). Voor de vluchteling die niet (meer) in de opvang verblijft, is dit een eerste dringende opgave⁴⁹. Wie moeilijkheden ondervindt, kan wijzen op de omzendbrief van het [RIZIV van 16-01-2017](#).

Aansluiting gebeurt als gerechtigde of als persoon ten laste. De gerechtigde opent zijn eigen recht in de ziektekostenverzekering en betaalt de bijdragen. De personen ten laste (bv. kinderen) horen bij een gerechtigde en zijn voor hun recht afhankelijk van de gerechtigde. De personen ten laste hebben minimaal dezelfde rechten als de gerechtigden van wie ze ten laste zijn, maar kunnen eventueel meer rechten hebben (bv. bij handicap).

Er zijn 5 erkende ziekenfondsen (mutualiteiten / ziekenkassen) en 1 neutrale hulpkas (HZIV)

- Christelijk ziekenfonds: <http://www.cm.be/>
- Socialistisch ziekenfonds: <http://www.devoorzorg.be>
- Liberale mutualiteit: <http://www.lm.be>
- Onafhankelijk ziekenfonds: <https://www.oz.be/>
- Neutraal ziekenfonds: <http://www.nzvl.be/>
- Hulpkas voor ziekte- en invaliditeitsuitkering: <https://www.caami-hziv.fgov.be/nl>

Om te kiezen kan de vluchteling best **rekening houden met de afstand tot een kantoor en met kosten / voordelen van lidmaatschap**.

De erkende ziekenfondsen sturen jaarlijks een factuur om lidmaatschapsbijdrage te betalen (gemiddeld 85 €). Elk fonds biedt daar bepaalde voordelen tegenover, bv. een

⁴⁸ Dit thema werd opgemaakt met medewerking van CAW Limburg, Medimmigrant, SIAL en VLOS.

⁴⁹ Bv. als de persoon niets doet in het kwartaal dat hij erkend werd, zal hij niet automatisch voor dat kwartaal verzekerd worden als hij niet langsgaat bij de ziekteverzekeringsinstelling.

tussenkost in lidgeld voor een sportclub of voor consultatie bij een psycholoog. De persoon moet zelf de voordelen aanvragen. Het komt er dus op aan goed na te kijken waar hij/zij recht op heeft.

Alleen de Hulpkas vraagt geen bijdrage omdat deze een verzekering van de overheid is. De Hulpkas kan interessant zijn in de eerste jaren na erkenning omdat de vluchteling dan meestal nog grote financiële problemen heeft. Zij is ook interessanter als er enkele meerderjarige gezinsleden zijn. Het nadeel is dat er minder mogelijkheden zijn voor persoonlijke adviesvragen.

Wijs de vluchteling op de verplichting in Vlaanderen om aan te sluiten bij een zorgkas (jaarlijkse factuur van gemiddeld 52 € of half zoveel voor wie verhoogde tegemoetkoming heeft). Elk Vlaams ziekenfonds heeft een zorgkas en er is ook een van de Vlaamse overheid (<http://www.vlaamsezorgkas.be/>). In Brussel is aansluiting bij een zorgkas niet verplicht.

Als vrijwilliger zal je vaak moeten herhalen dat de eerste toegang tot zorgverlening bij de huisarts ligt. Of in stedelijke context bij het wijkgezondheidscentrum (polikliniek).

Deze eerste lijn onderzoekt de patiënt en schrijft medicatie voor. Enkel indien het nodig is verwijst hij/zij door naar een specialist. Bij mentale moeilijkheden kan dat een psycholoog, een psychotherapeut of een psychiater zijn, afhankelijk van het probleem. Er zijn meestal lange wachttijden. Vraag dus meteen wat er ondertussen al kan gebeuren.

Voor mensen in armoede is de drempel lager in de wijkgezondheidscentra, omdat deze meestal niet per medische prestatie werken, maar met een vaste vergoeding per patiënt, ongeacht het aantal consultaties. Ze bieden ook multidisciplinaire zorg zoals kinesitherapie, tandzorg, psychologische ondersteuning.

Je zal ook vaak moeten herhalen dat spoeddiensten van ziekenhuizen enkel bedoeld zijn voor ongevallen en zeer dringende gevallen. Leg uit dat er in de avond, nacht en weekends een wachtdienstsysteem is met een beurtrol van huisartsen en apothekers binnen de regio. Raad de mensen aan om steeds de huisarts te waarschuwen, zelfs wanneer men via oproep naar de 112 met spoed naar het ziekenhuis vervoerd is. Leer hen dat de huisarts de persoon is die de ziektegeschiedenis van betrokkene het beste kent en dus nuttige info kan geven aan de spoeddienst en de specialisten.

Een overzicht van ziekenhuizen in België staat op <https://www.zorgkwaliteit.be/>.

6.2. PROBLEMEN

Meerdere studies wijzen op **ongelijkheid** tussen migranten en de autochtone bevolking wat betreft de toegang tot zorg, het gebruik en de kwaliteit ervan. De migranten hebben minder vaak een vaste huisarts en nemen minder deel aan preventiecampagnes. Ze hebben ook minder toegang tot de gespecialiseerde geneeskunde.⁵⁰ De betaalbaarheid van gezondheidszorg is het belangrijkste knelpunt voor mensen in armoede.

50 [Naar een interculturele gezondheidszorg](#). Aanbevelingen van de ETHEALTH-groep voor een gelijkwaardige gezondheid en gezondheidszorg voor migranten en etnische minderheden (2011), blz 10. Ook [Over armoede en geestelijke gezondheid. Dossier Oog voor elkaar](#) (2014).

Geestelijke gezondheidsproblemen komen bij vluchtelingen vaak voor. Psychologische hulp wordt extra bemoeilijkt door **taal en culturele achtergrond**. Therapie verloopt best in de oorsprongstaal van wie hulp zoekt. Het is eigenlijk voor elke psychische patiënt niet gemakkelijk om de juiste woorden te vinden voor de problemen. Bovendien sluit de eigen taal beter aan bij de eigen culturele beleving en de eventuele oorzaak van de problemen. Wanneer de hulpverlener de moedertaal van de hulpvrager niet spreekt, kan deze beroep doen op tolken en/of interculturele bemiddelaars (ICB).

Het Centrum voor Geestelijke Gezondheidszorg Brussel legt heel goed het verschil uit tussen een tolk en een ICB: een tolk helpt de taalverschillen overbruggen, een ICB helpt de taal- én culturele verschillen overbruggen. Een tolk moet zich beperken tot letterlijke vertaling en mag in principe geen culturele verschillen benoemen. Hulp van een tolk of vertaler maakt de hulpverlening dus nog niet 'cultuurgevoelig'. Dat wordt ze pas als de ICB of tolk ook bepaalde reacties, gedragingen, uitspraken... begrijpelijk maakt vanuit de oorsprongscultuur. Als hulpverleners samenwerken met ICB's én tolken, vinden er in het hulpverleningsproces andere interacties plaats dan in een één-op-één-proces.

Vrouwelijke genitale verminking (VGV) is een schending van de mensenrechten en een vorm van geweld gerelateerd aan gender. VGV kan op psychologisch en fysiek vlak levenslange gevolgen hebben voor het slachtoffer. Het gebruik is in België sinds 2001 expliciet bij wet verboden. Toch komt het nog altijd voor en bestaat er bij artsen en gynaecologen nog onzekerheid over hoe er medisch mee om te gaan bij bv menstruatieproblemen en zwangerschap.

Als vrijwilliger kan je contact met de vzw GAMS en/of INTACT aanraden:

- <http://gams.be/nl/>, 02 219 43 40, info@gams.be
- <http://www.intact-association.org/nl/>, 0499 83 29 42, contact@intact-association.org

6.3. TIPS VAN EN VOOR VRIJWILLIGERS

- Het **verblijfsstatuut** is de basis van de toegang tot ziekteverzekering en regeling medische kosten. Zie www.medimmigrant.be met uitleg in meerdere talen.
- Voor **taalproblemen** kan de patiënt een vertrouwenspersoon meenemen naar de consultatie of behandeling. Dit mag een vrijwilliger zijn met wie hij een goede band heeft. Eventueel kan hij zich ook behelpen met skype of een meertalige site zoals <https://www.zanzu.be/nl/taalkeuze>. Officiële hulpverleners kunnen beroep doen op telefonische [tolken via het Agentschap Integratie en Inburgering](#).
- Houd ook rekening met het verschil tussen tolk en ICB wanneer ook **cultuurproblemen** een rol spelen (zie boven). Voor vluchtelingen, migrantenkinderen en hun familie met psychische problemen is Solentra vzw (Solidariteit en Trauma, verbonden aan het UZ Brussel) gespecialiseerd in diagnostische en therapeutische ondersteuning (<http://solentra.be/>). Meerdere CAW's helpen met toegang tot Solentra. De vzw heeft eigen tolken en biedt gratis begeleiding aan kinderen. Volwassenen moeten betalen.

- Er is **een eenvoudig nieuw hulpmiddel** op <https://www.care4refugees.org/>: een website met 12 ademhalings- en ontspanningsoefeningen in 10 verschillende talen (o.a. Pashtu, Arabisch,...). De oefeningen zijn onderverdeeld in 4 groepen: ademhaling, aandacht, kracht en visualisatie, met gebruiktips voor veel voorkomende klachten. Asielzoekers en vluchtelingen kunnen er zelf mee aan de slag. Hulpverleners en vrijwilligers kunnen het hulpmiddel gebruiken in hun begeleidingen. De website is gratis, gebruiksvriendelijk en kan gedownload worden op smartphone of computer.
- Voor betaalbaarheid van gezondheidszorg is **de verhoogde tegemoetkoming (VT)** zeer belangrijk (vroeger OMNIO-statuut). VT maakt zorg goedkoper en beter toegankelijk voor personen die zich (tijdelijk) in een kwetsbare situatie bevinden of een laag inkomen hebben. Het recht op VT is automatisch verbonden aan enkele specifieke uitkeringen (bv. leefloon) en hoedanigheden (bv. inkomensgarantie voor ouderen, personen met handicap). Personen met een laag belastbaar inkomen moeten de VT aanvragen bij het ziekenfonds, dat een inkomensonderzoek zal doen. Bij verhoogde tegemoetkoming eindigt de code op de ziekenfondskleef op 1.

Zie op http://www.gezondheid.be/index.cfm?fuseaction=art&art_id=15368 voor de voordelen die aan de VT verbonden zijn. Onder andere:

- Lager remgeld voor sommige geneesmiddelen, bij bezoek aan de dokter, tandarts, kinesitherapeut of andere zorgverlener en bij opname in het ziekenhuis.
- Maximumfactuur waardoor de patiënt nooit meer dan 450 €/jaar remgeld betaalt
- Lagere bijdrage voor de Vlaamse zorgverzekering, ...
- 50 % korting op openbaar vervoer.

Wie VT heeft, kan toepassing van de **derdebetalersregeling** vragen, d.w.z. dat de zorgverlener de kosten rechtstreeks met het ziekenfonds regelt en de patiënt alleen het minimaal remgeld betaalt. Vaak moet de patiënt er zelf uitdrukkelijk naar vragen.

Wie geen VT heeft, moet zeker geïnformeerd worden over de manier waarop ziekenhuizen kosten aanrekenen (zie verder 6.4). Wie een hospitalisatieverzekering afsluit moet er rekening mee houden dat de verzekering pas 3 maanden na afsluiting actief wordt, <http://hospitalisatieverzekering.org/>

- **Denk eraan dat er bij het OCMW eventueel bijkomende financiële hulp kan gevraagd worden.** Het OCMW kan een deel van kosten ten laste nemen voor bv. dure prothesen die niet door het ziekenfonds terugbetaald worden of paramedische kosten zoals bv. logopedie, orthodontie e.d.... De procedure eist dat de aanvrager eerst een gedetailleerde kostenraming van de specialist (of bv. tandarts) voorlegt. Er zijn geen vaste bedragen en voorwaarden en de aanvragen worden per dossier apart bekeken. <http://www.agii.be/thema/vreemdelingenrecht-internationaal-privaatrecht/sociaal-medisch/ocmw-steun/ocmw-komt-tussen-voor-de-medische-kosten>.

- **De sociale dienst in ziekenhuizen en medische centra** heeft de opdracht om patiënten te begeleiden bij financiële of psychische moeilijkheden. Denk eraan dat patiënten de hulp zelf actief moeten aanvragen en opvolgen. Ze kunnen ook op de dienst beroep doen voor problemen, betwistingen of vragen in verband met facturen.
- Vrijwilligers kunnen bij diverse gelegenheden op **preventie** wijzen. Bijvoorbeeld voor tand- en oogzorg, diabetes, bevolkingsonderzoeken, vaccinaties, preventieve [gezinsondersteuning voor en na de geboorte door Kind & Gezin](#)⁵¹ in 'Huizen van het Kind'.... Voor kinderen – 18 jaar is de basis-tandzorg volledig gratis.
- Wijs erop dat er meestal **een lange wachttijd is tussen vraag en afspraakdatum**. Bijvoorbeeld wanneer de patiënt doorverwezen wordt naar een specialist. Of voor volwassenen of kinderen die met psychische problemen hulp zoeken bij de Centra voor Geestelijke Gezondheidszorg (CGG). Wachttijden komen eerder zelden of nooit voor bij de ambulante raadpleging die verbonden is aan psychiatrische ziekenhuizen.
- Ook **personen met een beperking** worden met veel wachttijden geconfronteerd. Hulp en informatie vragen ze best bij hun ziekenfonds. Er zijn tegemoetkomingen mogelijk op federaal, Vlaams en Brussels niveau: zie www.myhandicap.belgium.be, www.VAPH.be, www.brap.be⁵².

Maar opgelet: voor de inkomensvervangende tegemoetkoming zijn de voorwaarden per 1 juli 2018 strenger geworden. Een erkende vluchteling én een staatloze komen pas in aanmerking na minimum 10 jaar (waaronder een ononderbroken periode van minstens 5 jaar) werkelijk verblijf in België. Een subsidiair beschermde komt niet in aanmerking. Specifieke informatie hierover kan best bij het ziekenfonds gevraagd worden of bij www.medimmigrant.be.

- Kind & Gezin omkadert **meerdere projecten in diverse regio's**, bijvoorbeeld:
  - Buddy bij de wieg: gratis aanbod waarbij studenten vroedkunde en sociaal verpleegkundige kwetsbare gezinnen ondersteunen tijdens de zwangerschap, geboorte en kraamperiode. <http://zwangerenbevallen.be/professionelen/buddy-bij-de-wieg/>
  - In Leuven heet dit project PAREL (<http://www.pareleuven.be>) en richt het zich bijzonder op vroeg ouderschap.
  - Kijk naar de regionale aanbiedingen en voordelen van ziekenfondsen. Deze zijn heel divers en kunnen belangrijk zijn bij geboorte, voor kinderen -12 jaar, maar bv. ook voor pedicures. Een voorbeeld van De Voorzorg in Limburg: [gratis fiets voor alle 11- en 12-jarigen](#).

51 De website van Kind & Gezin bevat ook [uitleg in het Engels](#).

52 Zie www.medimmigrant.be: mensen die ingeschreven zijn in het bevolkingsregister hebben recht op de tegemoetkomingen. Mensen die ingeschreven zijn in het vreemdelingenregister niet. Er zijn echter uitzonderingen.

6.4. ADVIEZEN VAN DE VRIJWILLIGERSVERENIGING SIAL (LUBBEK)

Als vrijwilliger kan je een vluchteling informeren dat hij op **de onkosten** kan en moet letten bij hospitalisatie, de specialist en (start van) specialistische behandelingen.

Vermijd dat hij spontaan een individuele kamer of een consultatie “bij de professor” vraagt. Toon de kostprijssimulator op de website van het ziekenhuis en help om vooraf een kostenraming aan te vragen. **Kamerkeuze, al dan niet ‘geconventioneerde’ arts, soort medicamenten en behandelingen ...maken een groot verschil uit.**

Indien de arts niet-geconventioneerd is, neem dan persoonlijk contact op vòòr de raadpleging of bij het begin ervan, want dikwijls kan men nog bekomen dat deze voor een patiënt wèl de tarieven respecteert. Vraag of de voorgestelde medicamenten terugbetaald worden door de ziekteverzekering. Indien niet, vraag of er een goedkoper alternatief is (generische geneesmiddelen). Als er geen terugbetaalde behandeling mogelijk is, kan de patiënt een offerte vragen aan de facturatedienst en daarmee steun gaan aanvragen bij het OCMW. Een offerte vragen is een recht en altijd nuttig voor belangrijke behandelingen, ook bij wie geen leefloon (meer) heeft.

Zorg voor vervoer als de patiënt naar het ziekenhuis moet voor chemo of bestraling bij kankerbehandeling, zeker voor de terugweg en wanneer de persoon uitgeput en ziek is door de behandeling. Ziekteverzekeringen hebben hiervoor dienstverlening.

Voldoende uitleg ook bij psychiatrie: de patiënt moet goed ingelicht zijn over systeem, werking en rechten (bv. weigering van behandeling, gedwongen of vrijwillige opname...).

- Denk tijdig aan **diensten, zoals tijdelijke gezinshulp.**

6.5. WAT TE DOEN BIJ EEN OVERLIJDEN?

Geboorte, huwelijk en overlijden zijn vaak scharniermomenten waarbij cultuur, religie en traditie een grote rol spelen. Een vrijwilliger zal proberen om daar met begrip en respect mee om te gaan. Tegelijkertijd zal hij raad moeten geven over bepaalde wettelijke verplichtingen die moeten nagekomen worden. De vrijwilliger kan best de **digitale brochure van vzw Medimmigrant** raadplegen: [‘Wat bij het overlijden van uw dierbare? Formaliteiten voor een begrafenis – crematie - repatriëring van een lichaam’](#). Deze geeft uitleg over: procedure bij overlijden, donortransplantatie, begrafenis in katholieke, burgerlijke, islamitische, boedhistische, hindoeïstische vorm, kostprijs, begraafplaatsen, crematie, repatriëring van het lichaam, vervoer van de as naar het herkomstland, en nuttige adressen.

Medimmigrant biedt ook een Engelse tekst aan over [‘belangrijke religieuze en levensbeschouwelijke visie op orgaantransplantatie’](#)

De meeste OCMW's en CAW's (in de grote steden) kunnen adressen geven van gespecialiseerde begrafenisondernemers die de reglementeringen voor vervoer naar en begravenis in het buitenland kennen.

NB. De helpdesk van Medimmigrant (www.medimmigrant.be) is gericht tot personen die werken of wonen in de Brusselse Regio. Tel. 02/274.14.33. E-mail: info@medimmigrant.be

7. RECHT OP GEZINSHERENIGING⁵³

7.1. INLEIDING

Gezinshereniging⁵⁴ is een specifiek en zeer belangrijk recht. De wet van 8-07-2011 voerde extra voorwaarden in voor gebruik van dit recht.

‘Gezinshereniging’ betekent het naar België laten overkomen van familieleden. Belangrijk is dat de wet het begrip ‘familie’ beperkt tot echtgenoten of geregistreerde partners, kinderen onder de 18 jaar, meerderjarige kinderen met een handicap en ouders van een niet-begeleide minderjarige vreemdeling die internationale bescherming geniet. Andere familieleden, zoals meerderjarige kinderen en ouders, vallen niet onder het recht op gezinshereniging. Zij kunnen op basis van ernstige humanitaire redenen de gunst van een humanitair visum aanvragen.

Vluchtelingen die erkend zijn op basis van de Conventie van Genève en subsidiair beschermden krijgen onder bepaalde omstandigheden gunstiger voorwaarden voor gezinshereniging.

Wel moeten de huwelijks- en afstammingsbanden van de gezinsleden al bestaan vóór de vluchteling in België aankwam. De begunstiging betekent concreet dat hij/zij bij aanvraag geen bewijs moet leveren van voldoende, stabiele en regelmatige bestaansmiddelen, voldoende huisvesting en ziekteverzekering voor het gezin.

Er is echter ook een beperking, namelijk dat de aanvraag tot gezinshereniging binnen het jaar na zijn/haar erkenning moet ingediend zijn (met betaling van de visumkosten). Als de aanvraag niet binnen het jaar na erkenning gebeurt is, vervalt de begunstiging.

Voor niet-begeleide minderjarige vreemdelingen nam het Hof van Justitie van de Europese Unie op 12 april 2018 een heel belangrijke beslissing. De voorliggende vraag was of minderjarigen hun recht op gezinshereniging behouden als zij achttien jaar geworden zijn terwijl hun asielpprocedure nog lopend is (dus zonder dat al een beslissing genomen is over hun status). Het Hof besliste dat de datum van de aankomst in het land waar een minderjarige asiel aanvraagt bepalend is. Wel verwacht het Hof dat de jongere de aanvraag tot gezinshereniging binnen de drie maanden na erkenning als vluchteling indient. Deze interpretatie van het Hof van Justitie is bindend voor alle lidstaten van de EU. De Dienst Vreemdelingenzaken paste zijn praktijk al aan.⁵⁵

7.2. PROBLEMEN

Gezinshereniging is dan wel een basisrecht, maar ervan gebruik maken is niet simpel.

53 Met steun van Astrid Declercq die bij Myria het project ‘gezinshereniging’ coördineert, in samenwerking met UNHCR. Eindredactie 15-08-2018.

54 Voor de juridische aspecten, zie <http://www.agii.be/thema/vreemdelingenrecht-internationaal-privaatrecht/verblijfsrecht-uitwijzing-reizen/gezinshereniging>. Voor een algemene analyse over gezinshereniging, gezinsvorming, visa, aantallen, voorwaarden, dure procedure ... zie www.myria.be, Migratie in cijfers en in rechten 2017, hoofdstuk 5 en idem 2018, Recht op gezinsleven in het gedrang.

55 Zie ook de duiding van [Caritas International](http://www.caritasinternational.org)

- Het komt vaak voor dat de vluchteling niet weet waar zijn gezinsleden verblijven. In deze situatie kan hij zich wenden tot de [dienst Tracing van Rode Kruis Vlaanderen](#) (Mechelen) die vermiste familieleden helpt opsporen. Soms duurt het zoeken heel lang en komt de termijn van een jaar na verkrijging van de beschermingsstatus in het gedrang.
- **De gezinsleden in het buitenland zijn ‘de aanvrager’ en moeten de aanvraag indienen bij de ambassade of het consulaat van België in het land waar zij verblijven.** Indien er in dit land geen Belgische diplomatieke post is of deze moeilijk te bereiken is (vb. alleen met een lange, dure en gevaarlijke reis) mogen zij in praktijk de visumaanvraag indienen bij eender welke Belgische diplomatieke post die bevoegd is inzake visumaanvragen voor lang verblijf (ook [humanitair visum](#)) in een buurland.
- Behalve in een uitzonderlijk geval, moet de aanvrager zich persoonlijk aanbieden en mondeling reden en context van de aanvraag toelichten (www.diplomatie.belgium.be). Eigenlijk hebben sommige familieleden ter plaatse begeleiding nodig om de complexe procedure van een visumaanvraag te begrijpen.
- Begunstigden van internationale bescherming volgens de Conventie van Genève mogen geen contacten opnemen met instanties van hun herkomstland. Subsidiar beschermden mogen dit wel. Maar ook de familieleden van begunstigden van internationale beschermden ondervinden vaak moeilijkheden om documenten te verkrijgen in hun herkomstland. Als er onoverkomelijke hindernissen zijn om documenten van de familiebanden te leveren, moet de aanvrager dit zorgvuldig met argumenten aantonen. Als de documenten die de familieband tussen ouder en kind aantonen, niet kunnen voorgelegd worden, stellen de Belgische autoriteiten de (dure) DNA-test voor.
- **De procedure is zeer duur.** De aanvrager moet om te beginnen voldoende geld vinden om de visumkosten (actueel 180 € plus transferkosten) bij de start van de aanvraag te kunnen betalen. Daarna volgen kosten om documenten te bekomen, te vertalen en te legaliseren, erelonen voor artsen (medische attesten en DNA-testen), reiskosten naar de ambassade, verblijf ter plaatse, vliegtuigtickets .... Als de vluchteling in België voldoende geld daarvoor moet opsturen, is dit niet evident in de eerste jaren na de erkenning. Voor niet-begeleide minderjarige vluchtelingen (NBMV) is dit extra moeilijk. Daar bovenop moet de vluchteling meestal ook nog geld sturen om zijn gezin in het vluchtelingenkamp of land van herkomst financieel te onderhouden.
- **De behandeling van de aanvraag duurt lang** waardoor menig vluchteling zijn partner die achterbleef moet overtuigen dat het probleem niet bij hem ligt en dat er alles aan gedaan wordt om de procedure zo snel mogelijk te laten verlopen. In principe is er een maximumbehandelingstermijn van 9 maanden, maar deze kan verlengd worden, wat bijvoorbeeld gebeurt wanneer DNA-testen worden opgevraagd.
- **Na aankomst is er het probleem van de huisvesting van het herenigd gezin.** Heeft de vluchteling in België een woning die groot genoeg is? of moet het herenigd gezin intrekken in de kleine studio waarin hij leefde? Wie als alleenstaande een

sociale woning kreeg, mag er niet met een gezin in wonen. Als dit toch gebeurt volgt uitzetting.

- **Na aankomst is er opnieuw veel administratie:** inschrijving in de gemeente en de erkenning van het huwelijk of de afstammingsbanden door de gemeente, het leefloon laten aanpassen of de personen ten laste bij de RSZ regelen, kinderbijslag aanvragen, voor de kinderen en jongeren een nabije en geschikte school vinden.... Soms komen problemen pas na verloop van tijd naar boven: zo bijvoorbeeld maakt registratie van de binnenkomende partner als ‘gezinshereniger’ of ‘met humanitair visum’ verschil uit bij belastingen en toekenning van schooltoelage.
- **Na aankomst zijn er vaak emotionele en relatieproblemen.** Dan pas ontdekken de gezinsleden de onderlinge vervreemding tussen de partners en de kinderen, de andere rol die elk van de partners en soms ook het oudste kind tijdens de scheiding heeft opgenomen. Lang niet altijd wordt er verteld wat men heeft meegemaakt om de ander niet te kwetsen. Om samen weer de draad op te pikken is er tijd en veel geduld nodig⁵⁶. Erover praten met de vluchteling voor de gezinsleden aankomen, kan helpen.

7.3. TIPS VAN EN VOOR VRIJWILLIGERS

- Vrijwilligers zullen het recht op gezinshereniging **zo snel mogelijk aankaarten** bij de vluchteling die de status van internationaal beschermde vluchteling of subsidiair beschermde kreeg. Niet-begeleide minderjarige vluchtelingen moeten al vroeger beginnen (zie inleiding).
- **Is een advocaat nodig om de aanvraag tot gezinshereniging voor te bereiden?**
  - De aanvraag kan best voorbereid worden met de hulp van een dienst die in gezinshereniging gespecialiseerd is en er veel ervaring mee heeft (zie onder). Een vrijwilliger kan de vluchteling helpen door samen met hem/haar de lijst na te kijken van de documenten die moeten worden voorgelegd, zowel door de personen die willen overkomen als door het gezinslid in België. Vink aan wat er in orde is.
  - Een advocaat is pas nodig als de aanvraag in eerste instantie afgewezen werd en beroep aangekend wordt bij de Raad voor Vreemdelingenbetwistingen (RVV).
- **Myria en UNHCR** (het Hoog Commissariaat voor de Vluchtelingen van de Verenigde Naties) hebben nu een gezamenlijk project⁵⁷ rond de materie ‘gezinshereniging’. Dit biedt informatie stap voor stap en juridisch advies: <http://www.myria.be/nl/contact>
  - De brochure ‘gezinshereniging met begunstigden van internationale bescherming in België, is sinds 24-01-2018 hernieuwd: <http://www.myria.be/nl/grond->

56 Voor een NBMV is het vaak nog moeilijker om terug een evenwicht in het gezin te vinden nadat hij Jarenlang zonder ouderlijk gezag leefde. Hij krijgt er grote verantwoordelijkheden bij, bijvoorbeeld een woning zoeken, altijd vertalen voor de ouders enz.

57 Ter vervanging van het vroegere Belgisch Comité voor Hulp aan Vluchtelingen (BCHV) dat een belangrijke dienst voor gezinshereniging had.

[rechten/recht-op-een-gezinsleven/gezinshereniging-met-begunstigden-van-internationale-bescherming](#)

De brochure bevat 9 hoofdstukken: wie mag zich herenigen en onder welke voorwaarden? Tot wie zich richten en welke documenten? Hoe familiebanden bewijzen? Termijn? Procedure? Beslissing? Reis? Aankomst in België en de verschillende inschrijvingen? Statuut van de familieleden in België en verlenging van verblijf? Meer informatie.

- UNHCR biedt ook een beknopte [infociche 'Gezinshereniging voor begunstigden van internationale bescherming in België'](#) (uitgave 5-01-2018) in [Nederlands, Frans, Engels, Arabisch, Dari, Pasjtoe en Tigrinya](#).
  - Er zijn ook video's in deze talen, zodat de persoon in België én de gezinsleden in het herkomstland meer te weten kunnen komen over de procedure. Zie bv. de Arabische versie: https://www.youtube.com/watch?v=JYJ_PK13R-c
  - De brochure geeft onder 'meer informatie' de contactgegevens van al de organisaties in België die in 'eerste lijn' kunnen helpen.
  - Myria zelf heeft een algemene telefonische permanentie (maandag- en donderdagvoormiddag). Maatschappelijk werkers, begeleiders, juristen en advocaten kunnen voor een meer gespecialiseerd advies terecht bij een aparte helpdesk op dinsdag en vrijdagmiddag.
- **Vrijwilligers worden meestal aangeklampt met de vraag 'waar kan ik geld lenen voor de kosten van mijn gezinshereniging?'**
- In Vlaanderen is er geen structurele voorziening voor dergelijke lening. In Brussel biedt de Coopérative de Crédit Alternatives (CREDAL) alleen een lening voor vliegtuigtickets. De vluchteling kan proberen bij zijn OCMW, maar weinig OCMW's gaan erop in. Een bank zal niet geneigd zijn om een lening te geven. Lenen bij vrienden of kennissen is niet zo evident omdat deze vaak zelf ook in financiële krapte zitten en er spanningen dreigen als het geld niet op tijd terug betaald wordt.
- Vrijwilligersorganisaties organiseren daarom vaak één of meer benefiet-activiteiten om financieel bij te dragen. Soms geven ze financiële noodhulp of een lening.
- Om binnen de vrijwilligersgroep te pleiten voor een tussenkomst in de kosten of voor een benefietactie, is de film '**Gescheiden**' van **Sophie De Brabandere** zeer geschikt. De film werd gemaakt in opdracht van het voormalige Belgisch Comité voor Hulp aan vluchtelingen (CBAR-BCHV) en is online te vinden op <https://vimeo.com/120813176>
- **Vrijwilligers worden ook geconfronteerd met de emotionele kanten** als de vluchteling over de langdurige scheiding en zijn verwachtingen van de gezinshereniging spreekt. Maakt hij zich zorgen over de risico's die de gezinsleden in het buitenland lopen, of over hun fysieke en mentale gezondheid? Hoe zijn de leefomstandigheden? Gaan de kinderen er naar school? Is er een hechte band ge-

bleven of is er een vervreemding onder de gezinsleden? Naarmate het gescheiden zijn langer duurt, wordt hereniging ook moeilijker. Man-vrouw, kinderen-ouders moeten weer wennen aan elkaar, terwijl de gezinsherenigers tegelijkertijd moeten wennen aan België. Hoe ouder de kinderen bij aankomst zijn, hoe moeilijker. Zijn ze in de puberteit? Kunnen ze nog naar school?⁵⁸

- **Vrijwilligers helpen om een woning voor het gezin te vinden** (zie thema wonen) en huisraad te verzamelen. Een OCMW of CAW zet daar soms buddy's voor in.
- Als de tijd van aankomst bekend is, kan je samen met de ouder in België al de inschrijving van de kinderen in een school regelen. Wacht niet tot ze aangekomen zijn.
- Vrijwilligers zorgen voor **een goed onthaal** en blijven het nieuw samengestelde gezin **helpen waar nodig** en met respect voor het privé leven. Ze zorgen ervoor dat het gezin terecht kan bij een dienst of medewerker van OCMW of CAW voor hulp en begeleiding bij de aanvragen voor huursubsidie, schooltoelage, wettelijke registratie van huwelijk of samenwoning van de partners (belangrijk voor de belastingen), enz..

De vzw AZIZ (Zemst) droeg met een gift en een lening bij in de onkosten van ruim 5000 € voor gezinshereniging en nog eens 2000 € voor verhuizing naar een grotere woning. De partners waren in hun land van herkomst **alleen religieus gehuwd** en hadden **geen feitelijk bewijs van hun huwelijksband**. In tegenstelling tot de 4 kinderen die naar België mochten komen onder 'gezinshereniging', kwam de moeder met een humanitair visum. De gemeente registreerde haar als 'niet-gehuwd'. Dat was even schrikken! Na overleg moest het paar bij een notaris een 'Verklaring op eer van ongehuwde staat' laten opmaken met daarin de vermelding dat "ze nooit burgerlijk gehuwd waren en thans ook niet gehuwd noch wettelijk samenwonend zijn". Met deze verklaring mocht het paar zich dan bij de dienst Burgerlijke stand aanbieden voor een 'verklaring van wettelijke samenwoning'. Erkenning als gehuwd of als wettelijk samenwonend paar is niet alleen emotioneel van belang, maar heeft ook **juridische en fiscale gevolgen**. Het recht kan alleen relaties beschermen die wettelijk vastgelegd zijn. Fiscaal genieten gehuwden en wettelijk samenwonenden het voordeel van het huwelijksquotiënt. Feitelijk samenwonenden hebben dit niet.

Onder de leden van Gastvrij Netwerk circuleren regelmatig dringende oproepen om een huis te vinden voor een herenigd gezin. Zo bv. van **vzw Mondiale Werken regio Lier (MoWe)** dd. 5/05/2018: *Gisteren hebben we een minderjarige Afghaanse vluchteling leren kennen van wie de familie (7 personen) dinsdag 8 mei in België aankomt (via procedure gezinshereniging). De jongen heeft voor zijn familie nog geen huisvesting gevonden (wat een verantwoordelijkheid ook!).*

58 Birsen Taspinar wees in een studiedag bij Odisee, Kenniscentrum Hoger Instituut voor Gezinswetenschappen, dd. 14-06-10, op een hele reeks veranderingen waaraan een gezin zich onder invloed van de migratie moet aanpassen: veranderde strategieën van probleemaanpak, hulpbronnen, betekenis van ouderschap, rol van vader en moeder, gezagspositie, rol van de uitgebreide familie, opvoedingsomgeving, kapitaal (sociaal, economisch, cultureel ...), eisen van de samenleving, keuzemogelijkheden, omgangsvormen, vaardigheid om te accultureren ...

8. KINDERBIJSLAG

8.1. INLEIDING

Erkende vluchtelingen en subsidiair beschermden hebben voor hun kinderen recht op kinderbijslag. Dit wordt geopend door de persoon die het kind (kinderen) bij zich heeft.

Kinderbijslag telt **enkel voor kinderen die in België gedomicilieerd zijn**. Als het kind niet de Belgische nationaliteit heeft, moet het kind zelf ook een toelating of machtiging tot verblijf of vestiging hebben (erkenning als vluchteling of subsidiaire bescherming of gezinshereniging).

Voor gezinnen in armoede is de kinderbijslag onontbeerlijk. Het is een vast en voorspelbaar bedrag dat ze maandelijks ontvangen en waarover ze vrij beschikken voor de opvoeding van hun kind(eren).

In 2018 zijn er (nog) 2 systemen in de kinderbijslag. Dit zal veranderen in 2019.

De (gewone) [kinderbijslag](#): een recht dat geregeld is via het sociaal zekerheidssysteem, voor wie als werknemer of als zelfstandige werkt en bijdragen aan de sociale zekerheid betaalt. Dit recht wordt geopend via de werkgever die aangesloten is bij een van de verschillende kinderbijslagfondsen.

De [gewaarborgde kinderbijslag](#): een vangnet (bijstand) voor wie geen gewone kinderbijslag krijgt en leefgeld of beperkte bestaansmiddelen heeft. Deze bijslag wordt niet automatisch toegekend. De rechthebbende moet (via zijn dienstverlener) zelf een aanvraag doen bij het Federaal Agentschap voor Kinderbijslag (FAMIFED), of bij <http://vlaanderen.famifed.be/nl/> of <http://brussel.famifed.be/nl/>

Toeslagen op de basiskinderbijslag zijn mogelijk voor langdurig werklozen en gepensioneerden, langdurig zieken en arbeidsongeschikten, kinderen met een beperking, wezen en eenoudergezinnen. Sommige daarvan, bijvoorbeeld deze voor kinderen met een beperking, moeten door de ouders zelf aangevraagd worden.⁵⁹

De kinderbijslag is overgeheveld naar de regionale overheden van ons land.

Per 1/01/2019 komt in Vlaanderen een nieuw systeem, het groeipakket, in voege.

- In één gezin zullen er kinderen zijn die de huidige kinderbijslag krijgen en kinderen die het groeipakket krijgen. Elk kind **geboren voor 1 januari 2019** blijft kinderbijslag krijgen volgens het huidige systeem (inclusief rang- en leeftijdstoelage). Elk kind **geboren vanaf 1 januari 2019** krijgt het groeipakket.
- **De keuze van kinderbijslagfonds zal niet meer door de werkgever, maar door de ouders gebeuren.**

59 <http://brussel.famifed.be/nl/gezinnen/kinderbijslagen-en-toeslagen/toeslag-voor-kinderen-met-een-handicap-aandoening>

- De **participatietoelagen**, namelijk kinderopvangtoeslag, kleutertoeslag en schooltoeslag (zie thema schoolkosten / schooltoelage) zullen onmiddellijk gelden voor iedereen, ook voor kinderen die geboren zijn voor 1 januari 2019.

8.2. PROBLEMEN

Zoals vaak stellen zich problemen als mensen de systemen niet voldoende kennen en daardoor hun rechten niet (volledig) opnemen. De systemen zijn voor iedereen ingewikkeld, laat staan voor een pas erkende vluchteling.

Wie leefgeld trekt zal best informatie en hulp vragen aan een professionele dienst zoals het OCMW. Wie werkt, vraagt best uitleg en hulp bij de werkgever.

- De vluchteling moet weten bij welk kinderbijslagfonds hij aangesloten is. Als er al een uitbetaling is gebeurd kan hij dit op het bankafschrift nagaan. Via dit fonds kan hij informatie vragen, o.a. over welke voordelen het fonds aanbiedt, bijvoorbeeld een **geboorte- of adoptiepremie**.

- **Men moet opletten bij opgroeiende kinderen**⁶⁰.

In theorie is er recht op kinderbijslag vanaf de geboorte tot 31 augustus van het jaar waarin het kind 18 jaar wordt. Kinderen met een handicap kunnen kinderbijslag krijgen tot ze 21 jaar zijn.

Dit recht wordt verlengd tot de maand waarin de jongere 25 jaar wordt, als hij (jaarlijks) kan aantonen dat hij nog studeert en de studies beantwoorden aan bepaalde criteria (aantal lessen). Een 18-jarige schoolverlater heeft nog 12 maanden recht op kinderbijslag ('beroepsinschakelingstijd', vroeger wachttijd genoemd).

- Jongeren kunnen vanaf 16 jaar werken als jobstudent. Het [aantal uren werk ten opzichte van studeren kan zijn weerslag hebben op de kinderbijslag](#).

8.3. TIPS VAN EN VOOR VRIJWILLIGERS

- Vluchtelingen gaan er al gauw vanuit dat de sociaal assistent of de vrijwilliger wel weet wanneer er iets aangevraagd moet worden, maar dat is niet altijd zo. Het is beter een vraag teveel te stellen dan te weinig - dat geldt zowel voor vluchtelingen als voor vrijwilligers.
- Leg uit dat de kinderbijslag bedoeld is **voor het levensonderhoud en de opvoeding van kinderen**. Ook al weet je dat het in de realiteit vaak gebruikt wordt om de eindjes van de maand aan elkaar te knopen.
- Leg uit dat het kindergeld, ook als de rechthebbende ouder de (werkende) vader is, **bij voorkeur aan de moeder wordt uitbetaald** en dat deze daarvoor een bankrekening op eigen naam moet hebben.

60 Meer informatie over kinderbijslag en opgroeiende kinderen: www.jongerengids.be of www.famifed.be

- **Let vooral op bij gezinshereniging.** Wanneer de kinderen in België aangekomen zijn moet de rechthebbende ouder zo snel mogelijk een aanvraag voor kinderbijslag indienen. Ofwel via de werkgever, ofwel met hulp van een dienstverlener, ofwel zelf via FAMIFED. (www.famifed.be of 0800 944 34). Kinderbijslag wordt snel geregeld, wat levensnoodzakelijk is in de armoedeperiode na de hereniging.
- **Let op bij een verandering in de gezinssituatie.** Deze kan gevolgen hebben voor de berekening van de bedragen. Elke verandering moet gemeld worden, best binnen de maand na de verandering.
- **Let ook op bij verandering van socio-economische situatie.**
  - Een vluchteling die overgaat van leefgeld of van een tijdelijke tewerkstelling zoals bv. art.60, naar regulier werk met loon, of na verloop van tijd naar werkloosheidsuitkering, moet professioneel advies vragen over welk systeem van kinderbijslag en welke eventuele toeslagen er voor hem van toepassing zijn.
  - Iemand die als langdurig werkloze een toeslag op de basiskinderbijslag kreeg en opnieuw gaat werken, kan de toeslag nog voor maximaal 8 kwartalen behouden, als het gezinsinkomen lager is dan het grensbedrag dat aan de toeslag verbonden is. Als hij binnen de zes maanden opnieuw werkloos of ziek wordt, heeft hij dadelijk recht op de sociale toeslag als die voorheen ook werd uitbetaald.
- **Ga op een positieve manier in op vragen van vluchtelingen over hun rechten.** Jongeren die enkel deeltijds taallessen volgen na hun 18de, begrijpen bijvoorbeeld niet altijd dat ze geen recht op kinderbijslag hebben, ook als ze niet werken. Maak duidelijk waarom er geen recht is en herhaal de uitleg indien nodig. Wijs hun op de alternatieve mogelijkheid van een deeltijdse opleiding ([Leren en Werken](#)). Wie meer dan 13 uren dagonderwijs volgt, kan wel het kindergeld behouden.
- Help de vluchteling om **informatie en formulieren te lezen en te begrijpen.** En let er op dat hij formulieren correct ingevuld binnen de vereiste termijn terug stuurt.

9. SCHOOLKOSTEN & SCHOOL- EN STUDIETOELAGE⁶¹

9.1. SCHOOLKOSTEN

Volgens de Belgische grondwet is de toegang tot het onderwijs gratis tot het einde van de leerplicht. Dit betekent dat de inschrijving in een school van kleuter-, lager en secundair onderwijs gratis is. Toch worstelen vele kwetsbare personen met schoolkosten.

In **kleuter- en basisonderwijs** zijn de materialen en activiteiten gratis voor zover ze strikt noodzakelijk zijn voor de eindtermen en ontwikkelingsdoelen (er bestaat een officiële [lijst van kosteloze materialen](#)). Zwemlessen zijn gratis tijdens 1 schooljaar van basisonderwijs.

De school mag echter wel bijdragen aan de ouders vragen voor materialen en activiteiten die niet strikt noodzakelijk zijn voor eindtermen en ontwikkelingsdoelen. Ook biedt de school bepaalde diensten en producten aan - zoals buitenschoolse kinderopvang, middagtoezicht, maaltijden, drankjes, schoolbus, sportaanbod of lessen Frans na schooltijd ..., waarvan de ouders naar eigen keuze gebruik kunnen maken en er dus voor moeten betalen.

De overheid nam maatregelen om al deze schoolkosten in toom te houden.

- Een scherpe maximumfactuur per schooljaar voor materialen en activiteiten die niet strikt noodzakelijk zijn voor eindtermen en ontwikkelingsdoelen. De bedragen zijn gekoppeld aan de index. In het schooljaar 2017-2018 bedragen ze 45 € voor een kind in kleuteronderwijs en 85 € voor een kind in het lager onderwijs.
- Een minder scherpe maximumfactuur voor meerdaagse uitstappen zoals zee-, bos- of plattelandsklassen. De ouders zijn niet verplicht om hun kind te laten deelnemen en betalen een bijdrage als het kind meegaat. Een **basisbedrag voor de volledige duur van het lager onderwijs is 425 €** (schooljaar 2017-18).
- Het schoolreglement moet minstens 3 betaalmomenten (gespreid over het schooljaar) voorzien.

In het **secundair onderwijs** is er tot nu toe geen maximumfactuur. De kosten gaan over

- didactisch materiaal: boeken of kopieën die nodig zijn voor de lessen ...
- bepaalde activiteiten: theaterbezoek, meerdaagse uitstappen ...
- diensten en producten: maaltijden, drankjes, middagtoezicht, opvang, schoolbus ...

In sommige studierichtingen kunnen de kosten flink oplopen.

In het schoolreglement moet uitleg staan over de bijdrageregeling, de mogelijkheden voor gespreide betaling (bv. 3-maandelijks of maandelijks) en eventueel de sociale regeling.

Het **hoger onderwijs** behoort niet tot de leerplicht en de inschrijving is dus niet gratis.

---

61 Met raad van Ann Vermeulen, medewerker Onderwijs van Vluchtelingenwerk Vlaanderen

Een specifiek tarief voor vluchteling-studenten is wel bespreekbaar bij vele hogescholen en universiteiten. Erkende vluchtelingen en personen met subsidiaire bescherming komen in aanmerking om in te schrijven aan beurstarief (2018-19: 108,8 €). Het tarief hangt af van het inkomen ([studietoelagen van de Vlaamse overheid](#)). De studietoelage wordt aangevraagd na inschrijving, maar men kan bij de inschrijving al aangeven dat men wellicht in aanmerking komt voor het beurstarief.

Een overzicht van alle opleidingen Hoger onderwijs: <https://hogeronderwijsregister.be/home>. Vraag bij de sociale dienst om informatie over toelatingsvoorwaarden, studiefinanciering, taalcursussen, voorbereidingsmogelijkheden en ondersteuning tijdens de studies. Onder bepaalde voorwaarden kan de student ook extra middelen aanvragen.

Voor wie reeds 18 jaar is en nog geen diploma secundair onderwijs op zak heeft, is het **Secundair Volwassenenonderwijs** (vroeger ‘tweedekansonderwijs’) misschien een uitkomst. Dit wordt aangeboden in Centra Volwassenenonderwijs (CVO) en biedt 2 mogelijkheden om een diploma secundair onderwijs te behalen;

- een opleiding in het studiegebied Algemene vorming op niveau van ASO
- een diplomagerichte opleiding in combinatie met een opleiding Aanvullende algemene vorming (AAV)

Er wordt gewerkt met een modulair systeem.

Er is geen inschrijvingsgeld voor een opleiding in het studiegebied Algemene vorming, maar wel inschrijvingsgeld voor een diplomagerichte opleiding (echter niet voor de modules AAV). In een aantal gevallen kan men het inschrijvingsgeld terugkrijgen via een premie.

Een Centrum Volwassenenonderwijs mag kosten aanrekenen voor cursusmateriaal.

9.2. SCHOOLTOELAGE / STUDIETOELAGE

De overheid biedt met een jaarlijkse schooltoelage financiële steun voor kinderen die les volgen in een school van de Vlaamse Gemeenschap. De Dienst Studietoelagen van het Ministerie van Onderwijs verspreidt daar veel informatie over, via www.studietoelagen.be, folders, affiches enz.. De Dienst is ook bereikbaar via het gratis telefoonnummer 1700 van de Vlaamse overheid. Ook secretariaten van scholen, CAW's en OCMW's verspreiden het informatiemateriaal en bieden eventueel hulp bij de aanvraag.

Het belang van de schooltoelage blijkt uit de vergelijking met de schoolkosten (hierboven). In 2017-18 betekent de schooltoelage:

- Kleuteronderwijs: 94,98 € (vast bedrag). Lager onderwijs: 106,86 € tot 160,28 €.
- Secundair onderwijs: minimale toelage 133,08 €. Dit bedrag kan oplopen en er zijn aparte bedragen voor leerlingen in de 4de graad en leerlingen in deeltijds leerplichtonderwijs.

Om in aanmerking te komen voor de schooltoelage zijn er vier criteria:

1. **Nationaliteit:** de toelage is er voor kinderen die per 31-12 van het lopende schooljaar Belg zijn, maar ook voor kinderen van vluchtelingen en subsidiair beschermden. Kinderen van personen met andere verblijfsstatuten moeten minstens 12 maanden onafgebroken wettig verblijf in België hebben.
2. **Pedagogische voorwaarden:** de toelage is er voor kinderen die les volgen in een erkende school die gefinancierd is door de Vlaamse Gemeenschap.
3. **Gezinssituatie:** de Dienst studietoelagen berekent het aantal leefeenheden in het gezin.
4. **Inkomen:** de dienst controleert de fiscale gezinsinkomsten (van beide ouders) van het 2de jaar voor de aanvraag. Alleen voor erkende vluchtelingen is er sinds 2014 een uitzonderingsmaatregel in de controle van het gezinsinkomen (zie onder).

Opgelet: vanaf het schooljaar 2019-2020 wordt de schooltoelage vervangen door de schooltoeslag, die vanaf dan deel uitmaakt van het groeipakket (www.groeipakket.be, voorheen kinderbijslag (zie boven thema Kinderbijslag).

Zoveel mogelijk zal voorzien worden in een automatische rechtentoekenning. Ouders die met hun kinderen in Vlaanderen wonen zullen dan in principe hun schooltoeslag niet meer moeten aanvragen voor kleuter-, lager of secundair onderwijs. Alleen voor kinderen die nog niet bekend zijn in het Groeipakket zal een aanvraagprocedure sneller werken dan de automatische procedure.

Het uitgangspunt is dat de huidige doelgroep van de schooltoelage minstens wordt behouden en dat uitzonderingsmaatregelen zoveel mogelijk worden overgenomen. De bedragen worden wel versterkt, voornamelijk voor kinderen die secundair onderwijs volgen. In het voorjaar van 2019 zullen de gezinnen geïnformeerd worden over de juiste werkwijze en procedure.

De [studietoelage voor het Hoger Onderwijs](#) verandert niet en zal nog steeds toegekend worden door de afdeling Studietoelagen van het Ministerie van Onderwijs.

De voorwaarden om in aanmerking te komen en de procedures zijn vergelijkbaar met deze voor de schooltoelage. Om een idee te geven voor een voltijds studietraject (2017-18):

- volledige toelage: 4.042 € voor wie kotstudent is, 2.426 € voor wie dit niet is.
- uitzonderlijke studietoelage: 5.442 € voor een kotstudent, 3.520 € voor wie dit niet is.

9.3. PROBLEMEN

- **Onbetaalde schoolfacturen** (zie onder bij tips)
- Erkende vluchtelingen en subsidiair beschermden zijn aanvaard onder het criterium 'nationaliteit' van de schooltoelage. Onder het criterium 'inkomen' is er (alleen) **voor erkende vluchtelingen een uitzonderingsmaatregel**. Deze is in voege vanaf het herwerkte Decreet (14-04-2014) en houdt in dat de aanvrager de gezinsinkomsten van het eerste (volledige) fiscaal jaar NA de aanvraag moet kunnen bewijzen.

Om dit te begrijpen verwijzen we naar een signaal dat de **vrijwilligersorganisatie SIAL (Lubbeek)** naar de Vlaamse Ombudsdienst stuurde in 2013.

SIAL signaleerde dat het eerste Decreet (8-06-2007) een inkomensvoorwaarde bevatte (vreemdelingen moesten hun attesten gezinsinkomsten van het 2de jaar voor de aanvraag van de studietoelage aan de buitenlandse belastingdienst vragen) die volgens de internationale Conventie van Genève niet mogelijk is: “erkende vluchtelingen kunnen niet aan de regel van het Decreet voldoen. Zij mogen immers geen contacten opnemen met de overheid van hun land van herkomst, ook niet met de ambassade ervan in België.”

Het Decreet werd per 14-04-2014 vernieuwd met een uitzonderingsmaatregel voor vluchtelingen. Deze garandeert hun de schooltoelage vanaf de aanvraag, maar met een latere uitbetaling. Concreet is de latere uitbetaling zeer nadelig voor een gezin in extreme armoede. **De vrijwilligersorganisatie AZIZ (Zemst)** signaleerde in 2016 een concreet voorbeeld aan de Dienst studietoelagen:

“De vluchteling kreeg wettig verblijfsrecht in 2012. Het gezin werd in juli 2014 herenigd en vroeg een schooltoelage voor het schooljaar 2014-2015. De Dienst studietoelagen vroeg bijkomende inlichtingen: er kon pas uitbetaald worden NADAT de FOD Financiën het gezinsinkomen 2015 berekend had (de berekende belasting op het inkomen 2015) of alle attesten van het vermoedelijk gezinsinkomen 2015 ingediend werden.

Gevolg was dat de studietoelage voor het schooljaar 2014-15 pas in 2016 (na voorlegging van attesten) of zelfs pas in 2017 (na definitieve fiscale aanslag) uitbetaald werd. Ondertussen moesten de ouders zelf alle schoolkosten betalen voor de schooljaren 2014-2015 en 2015-2016”

De Dienst Studietoelagen antwoordde dat de ouders – wanneer de uitzonderingsmaatregel voor hen geldt – voorschotten bij het OCMW kunnen vragen.

Een OCMW beslist echter autonoom en gaat niet altijd op deze vraag in.

9.4. TIPS VAN EN VOOR VRIJWILLIGERS

- Vele vrijwilligersorganisaties worden geconfronteerd met problemen van onbetaalde schoolfacturen. De meesten bemiddelen met de scholen over oplossingen. Mede doordat scholen incassobureaus gingen inschakelen ontstond vanaf schooljaar 2017-18 het **project ‘samen tegen onbetaalde schoolfacturen’**. Zie www.aanpak-schoolfacturen.be. Dit project werkt met scholen. Vrijwilligersorganisaties kunnen contact met de projectcoördinator opnemen en vragen om betrokken te worden bij werkvergaderingen met deelnemende scholen van wie zij leerlingen ondersteunen (bv. met huiswerkbegeleiding).
- Waarschuw de ouders dat zij aan de school heldere uitleg moeten vragen over de schoolfacturen en mogelijkheden voor een sociaal tarief.

- Waarschuw de ouders dat de schooltoelage nu toch – nog - sneller uitbetaald wordt als ze een aanvraagformulier insturen en niet wachten op automatische toekenning. Ook moeten ze hun post of mailberichten goed in de gaten houden voor het geval de Dienst School- en Studietoelagen naar bijkomende inlichtingen vraagt. Als de aanvrager niet tijdig antwoordt, wordt het dossier gesloten.
- **Leg aan de ouders het verband tussen schoolkosten en schooltoelage uit.** Doordat de schooltoelage pas na (vele) maanden uitbetaald wordt, verliezen de ouders dit verband uit het oog. Waarschuw de ouders voor de hoge kosten die er in augustus en september aankomen voor boeken, sportkledij, abonnement op openbaar vervoer, soms een laptop die door de school verplicht wordt, enz .... Stel voor om het bedrag van de schooltoelage te sparen in het vooruitzicht van het volgende schooljaar!
- Onderzoek of de kosten van schooldiensten zoals voor-, naschoolse en vakantieopvang meegenomen (kunnen) worden in het gemeentelijke sociaal-tarief-systeem of (soms) in steun van het OCMW.

9.5. PRAKTIJKVOORBEELDEN VAN LEDEN VAN GASTVRIJ NETWERK

De vrijwilligersorganisatie ELIM heeft sinds 2016 een overeenkomst met alle middelbare scholen van de stad Roeselare om 30 % van de onbetaalde schoolfacturen te betalen.

- Gemiddeld gaat het om 23 leerlingen, van ouders met en zonder papieren.
- Het gemeenschapsonderwijs zoekt zelf naar een oplossing voor de resterende 70 %, bijvoorbeeld een job voor leerlingen van +16. Als per eind van het schooljaar nog niet alles betaald is, legt ELIM het resterend bedrag bij.
- De grootste onkosten liggen in het beroeps- en technisch onderwijs: invulboeken, werkmateriaal voor de praktijkvakken, laptop, tablet, computer, rekentoestel enz.
- ELIM betaalt die onbetaalde facturen niet met subsidiegeld, maar met privé-geld. De serviceclub Kiwanis Roeselare geeft jaarlijks een financiële injectie. De donateurs weten waarvoor het geld gebruikt wordt.
- De stad stelde één schoolpoortwerker aan die voor alle basisscholen bemiddelt tussen de ouders en de school. Deze aanpak blijkt onvoldoende en de problemen blijven groot. In september 2017 organiseerden de Roeselaarse jongeren van Beweging.net daarom een protestmanifestatie.

Onthaalgroep Vluchtelingen Grimbergen betaalt alle schoolrekeningen die na onderhandeling met de school en het OCMW niet ten laste genomen worden. De school- en studietoelagen worden opgevolgd.

De Onthaalgroep doet dit vanuit de visie dat ieder kind recht heeft op volwaardig onderwijs, inclusief de daaraan verbonden activiteiten als schooluitstappen, weekends, laatste-jaars-reizen. Financiële draagkracht van de ouders mag geen beletsel zijn voor een kind of jongere van een vluchteling, asielzoeker of persoon zonder wettige papieren.

10. SCHOOL EN ZORG VOOR HET KIND⁶²

10.1. INLEIDING

Heel wat jongeren komen hier aan zonder ouders.

Met of zonder ouders hebben vluchtelingenkinderen heel wat verhuiservaringen achter de rug om tot hier te geraken, maar ook tijdens de asielpcedure en de eerste periode van verblijfsrecht in België.

Kinderen en jongeren moeten terug kunnen en durven geloven dat ze zich eindelijk weer mogen hechten aan personen en een vaste woonplek.

Als leerlingen zich thuis voelen op school, is de kans op posttraumatische stress, depressie en angsten kleiner. Veel traumatische ervaringen krijgen na een tijd wel een plaats en vragen geen specifieke aanpak.

Toch is een aangepaste psychosociale ondersteuning voor jongeren met een vluchtverleden noodzakelijk. Evenwel zonder in het andere uiterste alle kinderen die uit een oorlogssituatie komen als slachtoffers te zien die voor het leven getekend zijn. Uit onderzoek⁶³ naar kinderen uit oorlogsgebieden blijkt dat rekening houden met hun kwetsbaarheid – zeker in de eerste jaren na aankomst – essentieel is voor een betere cognitieve, lichamelijke en sociaal-emotionele ontwikkeling, maar dat zij ook een enorme veerkracht hebben. Niet al deze kinderen hebben professionele hulp nodig.

Schoolgaan is helend voor de kinderen en biedt hoop en houvast. Over het algemeen willen ze niet ‘bijzonder’ zijn, maar liever als gewone persoon behandeld worden. Wel is er de wens dat leerkrachten interesse tonen voor hun persoonlijke achtergrond. Specifieke aandacht wegens hun kwetsbaarheid hoeft niet specifiek op trauma’s gefocust te zijn, maar wel op het versterken van sociale vaardigheden en onderlinge sociale steun. Meer dan gewone kinderen hebben ze behoefte aan sociale veiligheid. Preventie van pesten en discriminatie zijn dus zeer belangrijk. Dergelijke problemen delen kinderen soms niet met hun ouders omdat ze hen willen sparen. Ze proberen dan zelf oplossingen te vinden of de problemen stilzwijgend te verwerken, wat niet altijd lukt.

Didactische en pedagogische begeleidingsdiensten van de onderwijsnetten en –centra ontwikkelden al vele aanbevelingen en nuttige materialen. Eén van de vele voorbeelden is de handleiding voor het basisonderwijs van het Onderwijscentrum Brussel: ‘[Groei-boek Anderstalige Nieuwkomers](#)’. We wijzen ook graag op de film ‘[De kinderen van Juf Kiet](#)’, 2017, geregisseerd door Petra Lataster-Czisch en Peter Lataster.

62 Met raad van Ann Vermeulen, medewerker Onderwijs van Vluchtelingenwerk Vlaanderen.

63 Veel informatie hierover is te vinden op de website www.pharos.nl. In ons land specialiseerde ODISEE, het Kenniscentrum Hoger Instituut voor Gezinswetenschappen zich in trauma en veerkracht bij gevluchte kinderen en gezinnen. Het organiseerde er al meerdere boeiende studiedagen over. De Koning Boudewijnstichting signaleerde recent een Europees onderzoeksrapport over de nood aan gepaste voorzieningen in opvang en onderwijs voor jonge vluchtelingenkinderen en hun ouders: <https://www.kbs-frb.be/nl/Newsroom/Press-releases/2018/20180420NDTFIEY>.

10.2. PROBLEMEN

PIJNLIJK VERBAND TUSSEN ONGELIJKHEID EN ONGELIJKE RESULTATEN EN MIGRATIEACHTERGROND

- Hier past een citaat uit een ZOOM⁶⁴ van Koning Boudewijnstichting: *“Vlaanderen behoort tot de groep OESO-onderwijssystemen waar de prestatieverschillen tussen leerlingen met een migratieachtergrond en de anderen het grootst zijn. Het gemiddeld verschil tussen deze twee groepen ... komt volgens de OESO overeen met meer dan twee studie jaren... De economische achtergrond van het gezin kan deels verklaren waarom er een prestatieverschil is bij leerlingen met een migratieachtergrond, maar niet waarom het verschil met de anderen zo groot is. Het prestatieverschil dat uitsluitend door de migratieachtergrond wordt verklaard, komt voor in België en dan vooral in Vlaanderen; in andere landen is dat niet zo.”*
- Ter aanvulling een citaat uit de [Nota Onderwijs](#) van Vluchtelingenwerk Vlaanderen (ter voorbereiding van de gemeenteraadsverkiezingen 2018): *“we staan nog veraf van gelijke onderwijskansen en er ligt nog heel wat groeipotentieel in de scholen, buurtwerking, lerarenopleidingen, lokaal beleid...”*⁶⁵

SPECIALE MAATREGELEN VOOR ANDERSTALIGEN DIE NEDERLANDS ALS TWEDE TAAL LEREN

- In het basisonderwijs krijgen scholen vanaf een bepaald aantal anderstalige nieuwkomers bijkomende middelen.
- Nieuwkomers die bij het instromen de leeftijd van 12 jaar bereikt hebben, moeten één jaar OKAN (OnthaalKlas voor Anderstalige Nieuwkomers) volgen alvorens ze kunnen instromen naar het regulier onderwijs – zowel voltijds als deeltijds. Zie: kruispuntmi.be/thema/gelijke-onderwijskansen/onderwijs-minderjarige-nieuwkomers.
- De hierboven genoemde Nota Onderwijs van Vluchtelingenwerk verwijst naar recent evaluatieonderzoek dat niet alleen voordelen, maar ook enkele nadelige effecten van het OKAN-systeem signaleert: *“leerlingen komen vaker in het waterval-systeem terecht, blijven vaker zitten, krijgen vaker een C-attest. Het transitie-moment – van onthaal naar reguliere klas – zorgt voor moeilijkheden, zowel in basis- als in secundair onderwijs. De leerkrachten blijken onvoldoende voorbereid of gevormd om de overgang vlot te laten verlopen”*. De extra ondersteuning moet ook doorlopen in het regulier onderwijs.

64 KBS, ZOOM, Segregatie in het onderwijs doorbreken (<https://www.kbs-frb.be/nl/Activities/Publications/2017/20170831ND>)

65 https://www.vluchtelingenwerk.be/sites/default/files/vluchtelingenwerk_krachtlijnen-gastvrij-gemeente_0.pdf

KRAPTE AAN SCHOLEN EN TIJDIG INSCHRIJVEN

De toename van scholen houdt geen gelijke tred met toename van leerlingen én scholen starten heel vroeg met inschrijvingen voor het volgend schooljaar. De laatste jaren is er een 'krappe scholenmarkt'. Bepaalde leeftijdsgroepen zijn snel volzet of ouders kunnen met hun kind niet in een nabije school terecht. Vooral kwetsbare ouders weten niet dat ze tijdig, proactief en via digitale weg moeten inschrijven voor het volgend schooljaar als dit een eerste keer is of verandering van school betekent.

SCHOOLSE ACHTERSTAND VANAF DE KLEUTERLEEFTIJD⁶⁶

In Vlaanderen gaan bijna alle kleuters naar de kleuterschool. Een klein aantal doet dit niet of is onregelmatig en onvoldoende aanwezig. Uit onderzoek blijkt dat dit vooral kleuters uit de grootsteden en uit kwetsbare gezinnen zijn.

PISA-onderzoek toonde aan dat kleuteronderwijs ertoe doet: wie als jong kind meer dan 1 jaar naar de kleuterschool ging, scoort op 15-jarige leeftijd duidelijk beter dan wie slechts 1 jaar of niet ging. De leerplicht geldt wel pas voor kinderen tussen 6 en 18 jaar, maar er wordt sterk geadviseerd om kinderen minstens 1 voorafgaand jaar naar kleuteronderwijs te sturen. Prof. Michel Vandenbroeck, expert in Gezinspedagogiek, pleit dat er meer aandacht naar zorgaspecten (zindelijkheid, slapen, manier van spreken met de kinderen...) voor de jongste kleuters moet gaan.⁶⁷ Netwerk tegen Armoede stelt voor om de redenen te onderzoeken waarom bepaalde ouders hun kind (te) lang thuis houden.⁶⁸

STUDIEKEUZE

Hoe en waarom een leerling in een bepaalde studierichting terecht komt is een ander structureel probleem van het Vlaams onderwijssysteem: de keuzemomenten gebeuren te vroeg, bepaalde studierichtingen en -niveaus zijn overgewaardeerd, leerlingen komen door uitsluitingsattesten in een watervalstelsel terecht. Nieuwkomers weten (te) weinig over de mogelijke studierichtingen, over welke best geschikt zijn voor hun kind, naar welke mogelijke vervolgopleidingen of beroepen de studierichtingen leiden.

De Centra voor Leerlingenbegeleiding (CLB) bieden onderwijskiezer.be/index.php, maar deze leerlingen hebben, meer dan andere, behoefte aan persoonlijke steun van leraars, professionelen of een vrijwilliger die hen wegwijs wil maken.

10.3. TIPS VAN EN VOOR VRIJWILLIGERS

— **Besef dat de psychische gezondheid van kinderen in sterke mate afhangt van deze van hun ouders.** Ouders willen graag hun taak als opvoeder weer oppakken.

66 <https://www.klasse.be/75743/wat-houdt-ouders-tegen-kleuter-naar-school-sturen/>; <https://onderwijs.vlaanderen.be/nl/elke-dag-kleuteronderwijs-telt>

67 E. Tiquet: Alle kleuters regelmatig naar school? Een pleidooi voor zorg en leren. In: COV Basis nov. 2016. <https://cov.acv-online.be/images/Basis12-schoolwijzer-kleuters-tcm194-398594.pdf>

68 Netwerk tegen Armoede: <http://www.netwerktegenarmoede.be/nieuws/intrekking-leefloon-zal-geen-enkele-kleuter-naar-school-halen>

Als de ouders gerust zijn omdat ze weten waar hun kinderen terechtkomen, voelen kinderen zich ook veiliger.

- Als vrijwilliger kan je de ouders steunen. Zij hebben baat bij goede en tijdige informatie over het onderwijssysteem en over wat er bij opvoeden van hen verwacht wordt. Wel moeten helper (professioneel en vrijwilliger) en vluchteling er rekening mee houden dat de verschillende achtergrond soms heel andere antwoorden geeft. Je deelt ervaringen en kennis, maar blijft op sommige vlakken voor elkaar wisselend insider/outsider.
- Vraag vanuit de vrijwilligersvereniging dat de school ‘netwerkt’ met personen die de ouders ondersteunen en hun vertrouwen genieten. In onderwijsjargon valt dit onder ‘bredeschoolwerking’.

VRIJWILLIGERS DRAGEN OP VEEL MANIEREN BIJ AAN EEN GOEDE BRUG TUSSEN OUDERS EN SCHOOL.

- **Ze hebben gelegenheid om regelmatig met de ouders over onderwijs en school te spreken.**
- Regelmatige huisbezoek of praatgroepen die de vereniging organiseert, bieden gelegenheid om met mekaar te spreken over leerplicht, kinderopvang, kleuterschool, scholen, schoolsysteem en studiekeuzemogelijkheden. Enkele nuttige instrumenten:
  - Het [gratis pakket](#) van de Vlaamse overheid: ‘[Voor het eerst naar school. Tips en weetjes voor ouders en hun kleuters](#)’. In 13 talen.
  - De [vertaalfiches van Klasse](#) in 9 talen om meertalig te communiceren met de ouders over diverse thema’s als leerplicht, inschrijven in een school, contactpersonen aan wie je een vraag kan stellen, CLB, inspectie, hoe je huiswerk begeleidt, handen wassen, luizen ....
- Ze tonen belangstelling voor de school, kijken agenda en rapporten na en bespreken samen met ouders en kinderen hoe ze deze best kunnen opvolgen.

Vooraf gezinnen met weinig ‘schoolcultuur’ hebben hier baat bij. Wanneer de ouders wel de verzorgingstaken opnemen, maar alle onderwijstaken aan de school overlaten, merken vrijwilligers in de agenda’s vele notities over vergeten sportkleding of taken die niet (tijdig) gemaakt werden ... De agenda wordt niet regelmatig ondertekend, er worden geen boeken gelezen .... Omgekeerd zijn er echter ook ouders die (te) hoge eisen stellen aan hun kinderen omdat deze moeten waarmaken wat hun niet is gelukt en niet meer zal lukken vanwege hun vluchtsituatie. Dergelijke ouders kunnen heel onrealistisch en onredelijk zijn. Ouders en jongeren zijn vaak heel blij als ze aan een vertrouwde vrijwilliger raad kunnen vragen.

- **Ze helpen met huiswerkbegeleiding.**

Vooraf door de taalbarrière zijn vele ouders (nog) niet in staat om hun kinderen bij het huiswerk te helpen. Dit is heel frustrerend, zeker als ze dit vroeger juist wel deden. Ouders vragen vaak of iemand hun kinderen kan helpen. In het begin gaat het

meestal om taalondersteuning, maar Frans en wiskunde in het secundair onderwijs volgen zeker. (Onder volgt een uitgewerkt praktijkvoorbeeld van ELIM in Roeselare)

— **Ze gaan met de ouder(s) mee naar het oudercontact.**

Deze vorm van communicatie is bij ons helemaal ingeburgerd. Leraren geven uitleg over de prestaties van de kinderen en hopen tegelijk meer inzicht te krijgen in hun context en eventuele behoeften aan preventieve of ondersteunende maatregelen. Vele vluchtelingenouders weten niet hoeveel waarde de school aan deze contacten hecht. Ze blijven soms weg omdat ze deze vorm van communicatie niet kennen of het gesprek nog niet helemaal kunnen volgen zonder tolk. Of ze durven zich, zeker in het begin, niet 'bemoeien met de interne keuken van de school'.

De vrijwilliger kan, in samenspraak, eventueel vooraf een tolk aanvragen. Als een tolk niet nodig is, gaat een vrijwilliger zelf mee en neemt achteraf nog eens met de ouders door wat er gezegd is. Belangrijk is om de ouders zelf actief in het contact te betrekken en aandacht te besteden aan twee aspecten:

- De manier om kritiek op ouders en kinderen te geven, vraagt vaardigheid in interculturele communicatie. Positieve waardering voor wat wel goed gaat, aanspreken op veerkracht, coping en competenties werken beter dan kritiek.
- Vrijwilligers nemen - vanwege taal en tijd - soms een te grote rol bij het oudercontact op. Het is beter om gezamenlijk af te spreken wat onder de verantwoordelijkheid van de ouders valt en wat de vrijwilliger kan oppakken of voor het gezin uitzoeken. Dit wordt door school en ouders zeer gewaardeerd.

— **Ze helpen met aanvragen van de schooltoelage en mogelijke andere toelagen (sport, cultuur, vakantieactiviteiten ...).** Vaak immers is de vrijwilliger, beter dan de school, op de hoogte van de armoedesituatie waarin het gezin leeft. (zie ook thema 'schoolkosten, school- en studietoelage')

— **Wees ook nabij wanneer er leer- of gedragmoelijkheden zijn.**

Vele ouders zijn niet vaardig genoeg om preventief hulp te vragen aan de school, de zorgleerkracht of het Centrum leerlingbegeleiding (CLB) van het schoolnet. Bij CLB's is er trouwens meestal een lange wachttijd vooraleer effectief geholpen wordt. Bij een orde- of tuchtmaatregel is begeleiding echter zeer dringend. Scholen zijn verschillend, maar nemen een dergelijke maatregel soms sneller dan verwacht, vooral wanneer een vorm van fysiek of psychisch geweld de 'integriteit' van een andere leerling of een leraar heeft aangetast.

Scholen zetten dan een procedure in gang en roepen de ouders per aangetekende brief op voor een gesprek met de directeur. Begrijpen deze dan het dringend karakter van de 'oproep'? De bezwaren die de school aanvoert? De mogelijke gevolgen? Hopelijk gaat dan een vertrouwde vrijwilliger met de ouders mee naar de directeur, luistert naar de school én naar de leerling, probeert een dialoog aan te gaan en bestudeert het schoolreglement. Als herstel van de relatie mogelijk is, gebeurt dit onder voorwaarden, zoals een verplichting om hulp aan te nemen van de school of van het CLB. Als vrijwilliger volg je dan best op of dit effectief gebeurt.

Wat te doen bij een procedure voor definitieve uitsluiting? Vooraleer beroep aan te tekenen bij de beroepscommissie van de school, kunnen leerling en ouders – met hulp van een vrijwilliger – best advies of een klachtenonderzoek vragen bij de klachtenlijn van het **Kinderrechtencommissariaat**: klachtenlijn@kinderrechten.be of 0800 20808. Er volgt een snel antwoord. Het kinderrechtencommissariaat ziet als onafhankelijke instelling ook toe op de manier waarop schoolbesturen optreden. Indien nodig treedt het als bemiddelaar op tussen de leerling en het schoolbestuur.

Voor advies in verband met de psychische aspecten van dergelijke incidenten kan men best contact opnemen met Tejo (www.tejo.be) die jongeren tussen 10-20 jaar, in 12 steden van Vlaanderen helpt met laagdrempelige, anonieme en gratis therapeutische begeleiding.⁶⁹

10.4. PRAKTIJKVOORBEELDEN VAN LEDEN VAN GASTVRIJ NETWERK

Vele leden bieden huiswerkbegeleiding. Goed overleg met de scholen (zorgcoördinator) is hierbij noodzakelijk.

- Begeleiding op school biedt het voordeel van een vast tijdstip, rustige omgeving en overleg met onderwijzer/leerkracht.
- Begeleiding thuis biedt het voordeel dat men de thuissituatie kent, een vertrouwensband opbouwt en de ouders erbij kan betrekken.

De vrijwilligersvereniging ELIM van Roeselare biedt huiswerkbegeleiding sinds 2006. Ze heeft de beschikking over een grote huis met o.a. drie lokalen waar een 30-tal kinderen tweemaal per week na schooltijd ontvangen worden.

Er is samen met een aantal scholen een goed systeem uitgewerkt:

- een vast team van vrijwilligers, leerlingen van Roeselaarse middelbare scholen en stagiaires van de Vives hogescholen Brugge, Torhout en Kortrijk.
- Selectie van de kinderen gebeurt volgens GOK-criteria (Gelijke Kansenonderwijs) door de scholen, in overleg met ouders en de begeleiders.
- De begeleiding is geen bijles. Van de begeleiders wordt verwacht dat zij de kinderen begeleiden bij hun huiswerk zoals ouders dit zouden doen.
- Voor leerlingen met leesproblemen zijn er in samenspraak met de scholen softwareleesprogramma's.
- Als het huiswerk klaar is kunnen de kinderen zich ontspannen met educatieve spelen, al of niet op beschikbare pc's, of met boeken.

Andere vrijwilligers van ELIM zijn beschikbaar om de ouders – en andere personen op de vlucht te helpen.

69 Deze verwijzing is ontleend aan de brochure '[Het juridisch randje aan de relatie tussen ouders en kinderen](#)'. Te downloaden of gratis te bestellen bij de Koning Boudewijnstichting.

Meerdere vrijwilligersorganisaties helpen scholen om leerlingen in contact te brengen met vluchtelingen.

- Een vluchteling die bereid is om zijn verhaal te geven over herkomstland, vlucht en nieuw leven hier, wordt best goed voorbereid. Scholen beseffen vaak niet dat vluchtelingen werken tijdens de schooluren, zich nog niet taalvaardig genoeg voelen om voor een klas te spreken, of hun eigen privacy willen beschermen. Een alternatieve aanpak met een film of een boek, al of niet met een getuigenis van een vrijwilliger, is vaak beter.
- Een ander alternatief is dat leerlingen met een vrijwilliger op bezoek gaan in een opvangcentrum.
- Organisaties met een onthaalhuis waar permanentie is, bieden korte inleefstages voor studenten.

11. WERK⁷⁰

11.1. INLEIDING

Werk is een belangrijke factor om de sociale kwetsbaarheid te verminderen.

Voor vluchtelingen en nieuwkomers wordt werk vaak gezien als de motor voor integratie en participatie. Het is echter niet zo gemakkelijk om met een migratieachtergrond de arbeidsmarkt te betreden.⁷¹

De startpositie voor werken (wat men ook ‘professionele integratie’ noemt) van vluchtelingen is zeer divers naar herkomst, leeftijd, opleidingsniveau, oriëntatie, taalbeheersing.... Sommigen hebben goede kwalificaties en competenties, anderen hadden nooit eerder kans om opleiding te volgen. Door de vlucht uit hun land, vluchtroute, asielprocedure, taalverwerving ... lopen vluchtelingen achterstand op. Dat het moeilijk is om de draad weer op te pakken en weer in zichzelf en een zinvol bestaan te geloven, is waar, maar mag niet veralgemeend worden.

Heeft een erkend vluchteling een **arbeidskaart** nodig? Neen. Een persoon met subsidiaire beschermingsstatus moet een arbeidskaart C aanvragen.

Het meest voorkomend traject ziet eruit als volgt:

- de vluchteling dient een aanvraag tot Maatschappelijke Integratie bij OCMW in. Hij krijgt leefloon verbonden met een activeringstraject dat o.a. werk onder Artikel 60 of GPMI voorziet (zie thema Maatschappelijke integratie). Door te werken verwerft hij na bepaalde tijd ‘rechten uit arbeid’, m.a.w. recht op werkloosheidsuitkering.
- Daarop volgt meestal een min of meer lange periode van werkloosheid:
  - ofwel zoekt hij werk, wat vaak moeizaam gaat en leidt tot onzekere werksituaties;
  - ofwel gaat hij naar de VDAB om een beroepsopleidingstraject te vragen.

Voorwaarde is dat hij een voldoende taalniveau⁷² (minstens [Nederlands 1.2](#)) heeft. Na oriëntatie kan hij een korte of lange beroepsopleiding kiezen. De vraag is dan wel of de gekozen opleiding op korte tijd en in een bereikbaar opleidingscentrum beschikbaar is.

VDAB biedt wel grote voordelen: het aanbod is divers en ondersteunend (met beroepsoriëntatie, coaching, leren solliciteren ...) en wordt bekroond met een officieel attest dat (in theorie) betere toegang tot tewerkstelling opent.

- In 2017 lanceerde VDAB een speciaal [Actieplan ‘Integratie door Werk’](#) (met info in 4 talen) voor de categorie ‘werkzoekenden met migratieachtergrond’. Daarin

70 Met raad van Pascal Debruyne, medewerker Integratie van Vluchtelingenwerk Vlaanderen.

71 Zeer aanbevolen is de uiteenzetting van Hans Boutellier, [Samen werken en Samen leven](#), 16-05-2018, tijdens de [KIS-jaarbijeenkomst: ‘Liever meer onderzoeksgegevens dan onderbuikgevoelens’](#), Kennisplatform Integratie & Samenleving NL.

72 Zie http://www.klaretaalrendeert.be/op_het_werk/taalniveaus

staat dat de VDAB aandacht zal geven aan taal leren op de werkvloer via ‘werkplek-leren’.

Voor hoger opgeleide nieuwkomers stelt de VDAB aan de bedrijfswereld voor om de competenties snel te testen door een [BIO-beroepsinlevingsovereenkomst](#) of een individuele [IBO-beroepsopleiding](#) aan te bieden.

Vluchtelingen met een diploma van secundair of hoger niveau uit hun herkomstland, proberen best om hun diploma hier te laten erkennen of ‘gelijkwaardigheid’ met een Vlaams diploma aan te vragen: <https://www.belgium.be/nl/Leren/internationaal/diplomas/gelijkwaardigheid>. Dit doen ze bij NARIC (<http://naricvlaanderen.be/>).

Vluchtelingen met vakervaring kunnen te rade gaan bij een [EVC-aanbieder](#) om erkenning van Eerder Verworven Competenties aan te vragen en deze in een portfolio te bundelen.

11.2. PROBLEMEN

Recent werd in de ‘[Vlaamse Migratie- en Integratiemonitor 2018](#)’ voor de zoveelste keer bevestigd dat België, in alle gewesten, opvallend slecht scoort in tewerkstelling van niet-Belgen. *“De Vlaamse arbeidsmarkt verkleurt in toenemende. Uit de beschikbare gegevens (van 2016) blijkt echter dat de sociaaleconomische positie van personen afkomstig van buiten de EU nog steeds duidelijk minder goed is dan de positie van personen van Belgische of EU-herkomst”*:

- de werkzaamheidsgraad ligt lager: 46% voor migranten van buiten de EU tegenover 73,1% voor autochtone Belgen,
- de werkloosheidsgraad ligt veel hoger,
- personen van niet-EU herkomst werken veel meer in de tertiaire sector. Bij de Vlaamse overheid slechts 9% en bij de 308 Vlaamse gemeenten slechts 11%,
- ze werken 4 keer meer in korte en onregelmatige contracten (precaire jobs),
- en vooral in de laagste dagloonklassen,
- bij personen van niet-EU herkomst zijn er veel meer huishoudens zonder inkomen uit werk of met een inkomen van slechts één verdieners.

Meer specifieke gegevens over vluchtelingen zijn te vinden in de publicatie [Integratie aan het werk. 15 aanbevelingen](#) van de Koning Boudewijnstichting, maart 2016. De inzichten en aanbevelingen komen uit bedrijfs- en verenigingsleven en opleidingsinstaties.

- Vluchtelingen willen zo snel mogelijk uit afhankelijkheid van een leefloon of werkloosheid geraken. In de regel krijgen ze banen ver onder hun niveau aangeboden en accepteren deze. Zo werken bv. hooggekwalificeerde personen als kamerpersoneel in hotels .... Op die manier verdwijnen deze mensen wel uit de officiële werkloosheidsstatistieken, maar blijven hun echte competenties onderbenut. Op termijn kan dit leiden tot frustratie (pag. 20).⁷³

73 Ook de GPMI’s (geïndividualiseerd project voor maatschappelijke integratie) die OCMW’s samen met de vluchtelingen opstellen lijden aan dit principe. Soms laat een OCMW zelfs niet toe dat een vluchteling eerst een opleiding verkiest om daarna beter werk te hebben.

- De structurele hindernissen tot de arbeidsmarkt zijn wel gekend: taalkennis, scholingsniveau, discriminatie, moeilijke erkenning van buitenlandse kwalificaties, maar ook de toegang tot sociale & professionele netwerken (pag.18).
- Sollicitanten moeten een CV voorleggen waarin scholing en opleiding met bijhorende diploma's en certificaten aangetoond worden. Het zijn echter de reële competenties die voor de werkgever de doorslag moeten geven (pag.21) ...

Uit ervaringen van vrijwilligers kunnen wij nog aanvullen:

- Door snel met werk te beginnen, is er zelden tijd voor opleiding of studeren,
- voor vluchtelingen uit oorlogsgebieden is het vaak niet (meer) mogelijk om hun diploma('s) te verkrijgen of het duurt zeer lang,
- vluchtelingen krijgen vaak alleen informatie over het aanbod van OCMW en VDAB voor beroepsopleiding en werkervaring. De regionale en boven-regionale mogelijkheden zijn echter veel ruimer, denk o.a. ook aan Syntra, Centra Volwassenenonderwijs (CVO) en zeer veel private initiatieven.

11.3. TIPS VAN EN VOOR VRIJWILLIGERS

- De [Nota krachtlijnen voor een Gastvrije gemeente. Werken aan Werk](#) van Vluchtelingenwerk Vlaanderen (2018) pleit voor **meer erkenning van de aanvullende rol** die zelforganisaties van vluchtelingen en vrijwilligerswerkingen of socio-culturele organisaties kunnen opnemen (pag.4).⁷⁴ Sommigen bouwen goed gestructureerde vrijwilligersopdrachten uit waarin de vluchteling taal oefent en competenties bewijst. Als het initiatief ook omkaderd wordt door formele diensten van de gemeente en aan VDAB gemeld wordt, zou dit in het traject naar formeel werk kunnen mee gerekend worden.

Wat vrijwilligers vooral kunnen doen is: luisteren, informatie helpen zoeken, aanmoedigen, en steun bieden die varieert van raad tot coaching.⁷⁵

- Als de professionele consulent niet verder kijkt dan het taalniveau of weinig toeschietelijk is voor een vrijwilliger die ondersteuning geeft, kan je 'achter de schermen werken', bijvoorbeeld nagaan welke vragen of verwachtingen de nieuwkomer heeft, samen met hem opzoeken voor welke sectoren of functies er opleidingen geboden worden die toegankelijk, haalbaar en eventueel extra ondersteunend zijn (bv. in de zorgsector of voor knelpuntberoepen).
- **Coaching is ook nodig als de vluchteling al werkt en mistoestanden ondervindt.** Mensen werken soms jaren aan een stuk in opeenvolgende interimcontracten, met tussenpauzes van werkloosheid.⁷⁶ Of een bedrijf houdt de werknemer buitensmate lang in het interim-regime, betaalt jarenlang het minimumloon, biedt geen

⁷⁴ Een aanvullende rol die vergelijkbaar is met 'bredeschoolwerking' bij het thema 10. School.

⁷⁵ In Brussel brengt de vereniging '[Duo for a Job](#)' met haar mentorprogramma jonge werkzoekenden van buiten de EU (nieuwkomers, vluchtelingen of Belgen met een migratieachtergrond) in contact met oudere of gepensioneerde werknemers die dan coaching uitvoeren.

⁷⁶ <http://www.netwerktegenarmoede.be/lokaalsociaal/lokale-uitdagingen/werk/oostende--samen-divers>

kans op doorgroei, betaalt overuren niet uit, rekent niet alle personen ten laste mee bij de maandelijkse uitbetaling⁷⁷ .... Wat doe je dan als vrijwilliger? Je kan helpen om informatie te zoeken, bv. over loon via www.jobat.be (brutolonen en bruto-netto-calculator). Kom zeker niet tussen bij het bedrijf, maar signaleer en vraag advies – altijd in samenspraak met de werknemer - aan vakbond of middenveld.

- Vrijwilligers kunnen een jongere (vanaf 16 jaar) helpen zoeken naar **een studentenjob**.⁷⁸ Eventueel spreekt de vrijwilliger zijn eigen netwerk aan, of helpt de jongere om een kort CV op te stellen zodat hij een goede indruk maakt.
- Een vrijwilliger kan een bedrijf of de lokale overheid attent maken op geschikte competenties van een volwassene. De boven genoemde KBS-publicatie geeft het voorbeeld van een vereniging die een Irakese koeltechnicus met ervaring in het bedrijf van zijn vader, aan een Belgisch bedrijf voorstelde. De man kreeg met een sollicitatiegesprek de kans om zijn ervaring en kennis van de koeltechniek concreet aan te tonen (pag. 21).
- Een vrijwilligersorganisatie kan **een werkwinkel of een lokale informatiemarkt over trajecten naar werk** organiseren (zie onder praktijkvoorbeelden). Vluchtelingen hebben baat bij brede informatie over openbare en privé diensten die begeleiding, werkervaring en opleiding aanbieden voor personen met migratieachtergrond.
- De organisatie kan **een informatieavond over ‘vluchtelingen en werk’ organiseren voor de brede bevolking in de gemeente**. Liefst in samenwerking met de Dienst Integratie en/of het OCMW. Dan kunnen getuigenissen van personen van buitenlandse afkomst en positieve verhalen uit de werksfeer aan bod komen. Zo kunnen vooroordelen als zouden vluchtelingen niet werkbereid zijn, bestreden worden.
- **Vrouwen met migratieachtergrond** hebben vaak geen ervaring met buitenshuis werken. Interessant is het [rapport Anders gaan werken: vrouwen met een migratieachtergrond op de Vlaamse arbeidsmarkt](#) (2016) omdat het obstakels, structurele mechanismen en randvoorwaarden ontleedt. Zo bv. dat deze vrouwen niet voldoende specifiek begeleid worden tijdens het inburgeringstraject en niet meegenomen worden in het activeringsbeleid dat alleen op uitkeringsgerechtigde werklozen gericht is. Deze vrouwen zouden als doelgroep van positieve acties vooruit kunnen geholpen worden. De mogelijkheid om met positieve acties te werken, bestaat al 10 jaar op papier. Recent meldde UNIA dat er eindelijk een Koninklijk Besluit voor positieve acties in de privé sector in aanmaak is.⁷⁹ Unia hoopt dat de publieke sector zal volgen.
- **Personen die vroeger een onderneming hadden en hier opnieuw willen starten**, hebben specifieke informatie nodig over de mogelijkheid om hun beroepskenis te bewijzen, over vergunningen, haalbaarheidsonderzoek, valkuilen, BTW-wet-

77 Het bedrijf voert dan aan dat dit later wel via de fiscale aanslag geregeld wordt, maar voor de werknemer betekent dit maandelijks een te laag inkomen.

78 Zie <http://www.aclvb.be/sites/default/files/publicaties/studentenarbeid-2018.pdf>

79 UNIA 7-05-2018, <https://www.unia.be/nl/artikels/positieve-acties-kunnen-de-arbeidspositie-van-sommige-groepen-versterken>

geving, verzekering enz. Wijs naar de opleidingsmogelijkheden bij [Syntra](#), of naar de workshops en microkredieten bij de coöperaties [Starterslabo](#) of [Microstart](#).

- **Vluchtelingen die willen studeren** hebben het vaak moeilijk om het OCMW dat hun leefloon betaalt, te overtuigen van hun competentie en motivatie.

Vrijwilligers kunnen helpen door informatie te geven over hogeschool of universiteit, want tegenwoordig beslissen deze zelf over de toelating tot hoger beroepsonderwijs (Hbo5), bachelor- en master. Ze bieden ook diverse opstapmogelijkheden.

- **In het middenveld ontwikkelt Vluchtelingenwerk Vlaanderen meerdere projecten** die expertise opbouwen om hindernissen naar werk bij opgeleide vluchtelingen te overwinnen:
  - het lopende [project AZO](#) waarin VwV samenwerkt met het Starterslabo in Gent, STEBO VZW in Limburg, UNIZO, VDAB .... Het project organiseert over heel Vlaanderen infomomenten en begeleiding op maat. Een trajectbegeleider staat de kandidaat ondernemer bij van begin tot eind. Op www.projectazo.be is te vinden welke partner in welke regio actief is, en wanneer de infomomenten plaats vinden.
  - Het lopende [project 'Jobcoaches'](#), in samenwerking met de VDAB. Twintig vrijwillige jobcoaches werden opgeleid en worden ingezet om een brug te slaan tussen werkzoekende vluchtelingen en werkgevers.

Uit vroegere projecten voor hooggeschoolde vluchtelingen zijn er nog brochures en rapporten beschikbaar:

- de brochure [‘het talent zit in de wachtkamer’](#), op basis van onderzoek hoe het komt dat hooggeschoolde vluchtelingen zo moeilijk werk vinden dat aansluit bij hun studieniveau en hun eerder opgedane ervaring.
- de digitale nota [‘Aan de slag in Vlaanderen als gevluchte arts’](#) en de digitale [‘brochure voor buitenlandse artsen’](#) die aan artsen en verpleegkundigen zelf de informatie biedt over de vereiste stappen en nuttige adressen.
- het digitale rapport [‘Wij zijn een deel van hun nieuw verhaal’](#) op basis van een project van negen jaar voor studiebegeleiding van hoogopgeleide vluchtelingen.

11.4. PRAKTIJKVOORBEELDEN VAN LEDEN VAN GASTVRIJ NETWERK

De vrijwilligersorganisatie Welcome in Mechelen vzw organiseerde samen met ROJM op 16/01/2018 een brede informatie- en kennismakingsavond “Samen op stap naar werk” voor alle nieuwkomers van alle leeftijden in en rond Mechelen.

De zaal zat stampvol. De aanwezigen kregen in meerdere gespreksronden uitleg van VDAB, een paar vakbonden, de Kamer van Koophandel, het tewerkstellingsproject WerKans, het mentor2work-project dat bedrijven aanspreekt om meer diversiteit te realiseren, het AZO-project dat vluchtelingen helpt naar ondernemerschap ...

Mondiale Werken Regio Lier vzw (MoWe) organiseert een wekelijkse **werkclub** waar vluchtelingen met vrijwilligers spreken over hun verwachtingen, ambities en

plannen, samen mogelijke vacatures bekijken, contact leggen met werkgevers en interim-kantoren, een CV opmaken... Via de werkclub vonden meerdere vluchtelingen regulier werk in landbouw, drukkerij, IT-bedrijf,... en vakantiewerk, vooropleiding, vrijwilligerswerk. Sommige werkgevers kennen de werkclub ondertussen, melden hun vacatures en lieten zich overtuigen om vluchtelingen een kans te geven.

De vzw organiseert zelf ook **werk en vrijwilligerswerk** met vrijwilligersvergoeding,

- in de verhuisdienst en bij renovatie van transitwoningen (woonhulp-project)
- tewerkstelling in artikel 60, via wijk-werken (groenonderhoud in de transitwoningen), als jobstudent,...;

De vrijwilligers van de werkclub hebben een achtergrond in HRM of arbeidsmarkt en voeren de gesprekken en begeleidingen uit met de juiste competenties – naast hun voltijdse job. Voldoende vrijwilligers met dit profiel vinden is wel niet eenvoudig. Begeleiding naar werk is zwaar en weinig bemoedigend. Het blijft moeilijk om werkgevers te vinden die een vacature voor vluchtelingen willen open stellen. Een vaak gebruikt argument is onvoldoende kennis van het Nederlands. Maar als er resultaat geboekt wordt, komen er via mond-aan-mond reclame onmiddellijk nieuwe mensen naar de werkclub.

De vzw organiseert ook een wekelijkse namiddag met **naaiatelier** voor vrouwen. Met de steun van de KBS werden daarvoor 2 nieuwe naaimachines aangekocht.

Vzw Limburgs Platform voor Vluchtelingen is partner in het driejarig interregionaal project IN de Zorg - UIT de Zorgen (2018-2020).

Samen met 7 andere partnerorganisaties in de EU regio Maas-Rijn (Familiehulp, het Internationaal Comité, ACV-Limburg, Vluchtelingenwerk Nederland, Zuyderland, Zorg aan Zet en het Duitse Rode Kruis van regio Aken) werkt het project op 2 pijlers:

- de perceptie bij zorgverstrekkers, organisaties en cliënten ten aanzien van vluchtelingen. Tegelijk aan de perceptie van vluchtelingen op zorgverlening,
- aan 500 vluchtelingen in de regio een stage en/of duurzame tewerkstelling aanbieden in zorg- en welzijnsorganisaties.

Hand-in -Hand-Gent oefende op sollicitatiegesprekken en overlegde met VDAB en de vakbond ABVV om meer toegankelijkheid voor nieuwkomers te bieden.

Andere organisaties zoeken /organiseren vrijwilligerswerk voor vluchtelingen

- **Huizen van Vrede Brugge** biedt magazijnwerk aan.
- **Steunpunt Integratie Lubbeek** organiseerde een tolkdienst waarbij vluchtelingen tegen vrijwilligersvergoeding tolken op school voor nieuwe vluchtelingen.
- **Werkgroep Vluchtelingen Wetteren** schakelde vluchtelingen in bij de gemeentelijke zwerfvuilactie en vroeg ze te flyeren voor 11.11.11.

12. BUDGETBEHEER EN VASTE KOSTEN⁸⁰

12.1. INLEIDING

Geldzorgen kunnen een grote rem zijn voor de integratie. Diensten en vrijwilligers moeten daarom aandacht besteden aan armoede en financiële problemen van nieuwkomers.

Het [Steunpunt tot Bestrijding van Armoede](#) van de federale Staat, de gemeenschappen en gewesten, erkent dat het systeem van de maatschappelijke integratie met leefloon, toeslagen, tegemoetkomingen en premies wel helpt om menswaardig te kunnen leven, maar zeer ingewikkeld is. Vele tegemoetkomingen zijn verbonden aan bepaalde categorieën van personen (bv. wel personen met leefloon, maar niet de personen met onregelmatig of laag loon uit werk). Ze zijn beperkt tot het lenigen van basisbehoeften, maar veranderen de structurele problemen niet.⁸¹

Ook het middenveld met [Netwerk tegen Armoede](#) en [Welzijnszorg](#) klaagt dit aan. In het 'Dossier 2016 ['Armoede is een verhaal van 1 op 7'](#) inventariseert Welzijnszorg de oorzaken van armoede, de moeilijkheden die mensen in armoede ondervinden in hun dagelijks leven, en waar het fout loopt in beleidskeuzes zodat armoede al jaren 1 op 7 Belgen treft.

Ons economisch systeem zit bovendien vol 'armoedevallen': het gemak om geld af te halen, reclame, lenen en kopen op krediet .... Niet iedereen is bestand tegen allerlei verleidingstechnieken met bv. kredietkaarten, reclame en aanbiedingen, huis-aan-huis-verkopers .... Sommige nieuwkomers krijgen het gevoel dat ze hier kunnen gebruik maken van ongekende mogelijkheden waar ze vroeger alleen maar van konden dromen.

Tegelijk is ons systeem zeer hard voor wie niet of te laat betaalt. Dan komen er boetes. Schulden groeien exponentieel snel aan en uiteindelijk moet er toch betaald worden.

Naast de objectieve of structurele armoede, is er ook een subjectief gevoel van armoede. Elk gezin ervaart een bepaald inkomen anders en gaat anders om met geld.

De vzw Vlaams Centrum Schuldenlast⁸² vermeldt in een [nota 'schuldpreeventie'](#) dat *"allochtone (sic) cliënten vaak opvallend beter met het lage leefgeld kunnen toekomen dan de gemiddelde cliënt". Dit mag natuurlijk niet zomaar veralgemeend worden. Allochtone gezinnen zijn vaak heel creatief in het onderhoud van hun gezin. Zij hebben het eerder moeilijker met andere kosten zoals medische kosten, uitgaven voor energie, gas en water..."*

Vrijwilligers krijgen bij een huisbezoek vaak een factuur met aanmaning onder de neus. Ook hebben ze vaak ervaring met een lade of schoendoos die volgestopt is met reclame, facturen en belangrijke brieven door elkaar. Niet iedereen geeft het graag toe, maar als het probleem te groot is geworden, komt het toch op tafel. Vrijwilligers moeten wel beseffen dat budget beheren een thema is waar je gemakkelijk de zelfredzaamheid

80 Met medewerking van CAW Limburg

81 Zie hiervoor Steunpunt tot bestrijding van armoede, [Tweejaarlijks verslag](#) 2016-17, o.a. pag 26-27

82 3 Zie <http://www.vlaamscentrumschuldenlast.be/>

aantast. Ze kunnen uitleg en raad geven, eventueel helpen om met de leveranciers (voor energie, telefoon ...) te bemiddelen voor een gespreide betaling, ofwel doorverwijzen naar OCMW of CAW.

12.2. PROBLEMEN

Algemene structurele problemen maken het moeilijk om eindjes aan elkaar te knopen:

- het leefgeld is lager dan de armoedegrens: in 2018 bedraagt het leefloon voor een alleenstaande 933 € en voor een gezin 1.230 €, terwijl de Europese armoedegrens op 1.115 € ligt voor een alleenstaande en 2.341 € voor een gezin;
- leefgeld, werkloosheidsuitkeringen of loon uit dienstencheques worden soms met vertraging uitbetaald, waardoor o.a. de huur niet tijdig kan betaald worden;
- interimwerk leidt tot onregelmatige inkomsten.

En specifieke problemen voor vluchtelingen:

- ze kennen de taal en de systemen (nog) niet goed;
- ze dragen soms nog schulden mee uit de periode van hun vluchtroute;
- ze dragen vaak nog verantwoordelijkheid voor achtergebleven gezinsleden, ouders of familie en sturen deze regelmatig wat geld;
- de procedure gezinshereniging brengt torenhoge extra kosten met zich mee die het leefloon of de inkomsten uit werk ver te boven gaan (zie thema gezinshereniging);
- binnen de gemeenschappen van vluchtelingen wordt vaak veel geleend;
- het gevaar is reëel dat nieuwkomers een handtekening onder een document zetten zonder dat ze de inhoud of de draagwijdte echt begrijpen.

Stijgende energiefacturen of medische facturen doen kwetsbare gezinnen vaak de das om. Ze wonen vaak in slecht geïsoleerde woningen, waardoor hun energiefactuur de hoogte in schiet.

12.3. TIPS VAN EN VOOR VRIJWILLIGERS

- Juist omdat het beschikbaar budget zeer krap is, moet men in een vroeg stadium over **budgetbeheer** spreken. Misschien kan een vrijwilligersorganisatie aan het OCMW of CAW voorstellen om daar samen een initiatief rond te organiseren?

Sommige centra voor Basiseducatie⁸³ bieden de **cursus ‘Een huis vol papieren’** aan. Informeer bij het Centrum in de buurt of en wanneer deze opleiding daar door gaat. Misschien kan de cursusgever aan vrijwilligers nuttige informatie geven om bij specifieke vragen een goed antwoord te kunnen geven?

De cursus omvat 13 lessen van elk 3 uur, in de dag of ‘s avonds, en gaat over:

---

83 Zie basiseducatie.be/cbe-open-school-halle-vilvoorde/cursus/een-huis-vol-papieren

- je papieren klasseren en op orde houden
  - formulieren (op de computer) invullen (bv. verzekering)
  - ingewikkelde facturen begrijpen (bv. elektriciteitsfactuur)
  - contracten lezen en begrijpen (bv. huurcontract, lening)
  - meterstanden doorgeven met de computer
  - je budget beheren
  - online informatie vragen over je rechten en plichten
  - de verschillende diensten voor de consument kennen.
- Wijs op het ' **sociaal tarief' voor bepaalde categorieën** zoals personen met leefgeld, personen met een handicap, of bejaarden met gewaarborgd inkomen. Zij krijgen [sociaal tarief voor elektriciteit en/of aardgas](#), wat 1/5de van het normale tarief is. Het tarief is identiek in heel België en wordt in de meeste gevallen automatisch toegepast. Controleren kan via de factuur want het sociaal tarief staat daarop vermeld. Als het ten onrechte niet is toegepast, moet de persoon contact opnemen met het gratis nummer 0800 120 33 of het contactcenter van de FOD Economie. Zolang men het sociaal tarief geniet, heeft een overstap van energieleverancier geen zin. Sociaal tarief wordt ook toegepast voor water: [Water en sociale tegemoetkomingen' \(2018\)](#).
- Personen met een laag inkomen uit werk, hebben geen recht op sociaal tarief. Voor hen is een regelmatige vergelijking tussen de energieleveranciers belangrijk. Waarschuw dat deur-aan-deur-verkopers van energiecontracten niet betrouwbaar zijn. Wijs naar de folder van de VREG '[je kan minder betalen voor elektriciteit en aardgas](#)'
- Voor wie verwarmt met stookolie is er het [sociaal verwarmingsfonds](#), aan te vragen via OCMW. Waarschuw voor elektrische bijverwarming die veel verbruikt en duur is.
- Wat baten echter de sociale tarieven en vergelijkingen tussen leveranciers in een huurwoning die slecht geïsoleerd is? Vraag aan het OCMW of het woonloket van de gemeente of er een energiescan kan uitgevoerd worden. De [energiescan](#) is eigenlijk een huisbezoek, waarbij 'energiesnoeiers' de energetische situatie van de woning en het gedrag van de bewoners in kaart brengen. Deze energiescan is gratis voor wie behoort tot de doelgroepcategorieën.

Vrijwilligers kunnen diverse rollen opnemen om te ondersteunen bij financiële aspecten.

- Een **informerende rol**. Bn. door tijdens de praktische oefeningen Nederlands eens het thema 'belastingen en waarom deze moeten betaald worden' of 'schulden en budgetbeheer' te kiezen. Vraag eventueel hulp van een professionele dienstverlener.

- Druk de nieuwkomer op het hart dat hij geen originele belangrijke documenten en attesten mag afgeven. Als dit uitzonderlijk toch nodig zou zijn, moet hij altijd **een kopie nemen van wat hij inlevert**.
- Geef uitleg over **vaste kosten** die iedere maand terugkomen of op bepaalde tijdstippen betaald moeten worden. Nieuwkomers staan daar niet altijd bij stil. Ze hebben dan op het eind van de maand geen geld meer om facturen te betalen, of te weinig geld op de bankrekening zodat de domiciliëring niet uitgevoerd wordt, wat aanleiding geeft tot boetes. Of ze denken niet aan de schoolkosten ....
- **Een praktische rol**. Bijvoorbeeld door tips te geven over het herkennen en bewaren van administratieve papieren. Bij een vluchteling thuis kan je helpen om de lade of schoenendoor met documenten, reclamefolders en facturen uit elkaar te halen. Wijs op de logo's en geef uitleg over hoe het een van het ander te herkennen is. Leg uit dat bepaalde papieren moeten bewaard worden.
- Leg samen met de vluchteling basismappen aan voor attesten van bv. de inburgeringscursus, VDAB-opleiding, facturen, loonfiches, school, belastingen, aanvragen sociale woning ... Dat kan vaak ook op de computer. Vluchtelingen zijn daar soms beter in dan oudere vrijwilligers, maar in de vrijwilligersgroep is er vast wel iemand om dit aan de nieuwkomer uit te leggen.
- **Welzijnszorg** ontwikkelde een [budgetoefening](#). Het is een goede manier om met nieuwkomers te spreken over besteding van het beschikbare budget. Of als het onder de vrijwilligers van de organisatie gebeurt, is het een manier om stil te staan bij de wijze waarop we naar armoede kijken. De oefening kan zowel individueel als in groep gemaakt worden.
- Voor **schuldhulpverlening** bij schulden en rechten en plichten bij schulden kan een vrijwilliger veel opsteken via <http://www.eerstehulpbijschulden.be/> van het Vlaams Centrum Schuldenlast. Hij kan, indien nodig, doorverwijzen naar OCMW of CAW. De schulden aanpakken via bemiddeling van vzw [MyTrustO](#) is wellicht (nog) te moeilijk.

De Federale Overheidsdienst Financiën geeft volgende tip op een aanslagbrief personenbelasting van een persoon die 0 € belasting moet betalen:

“Er wordt u toch een aanslagbiljet toegezonden omdat de toekenning van sociale voordelen (studietoelagen, huisvestingspremie, sociale leningen, huisvesting, verhoogde tegemoetkoming, verzekering voor geneeskundige verzorging) aan een inkomensvoordeel is verbonden.

U kunt uw inkomsten over het algemeen bewijzen aan de hand van dit aanslagbiljet. Bewaar daarom dit volledige document. U kunt het ook terugvinden op onze website www.myminf.be.”

13. REIZEN EN MOBILITEIT

13.1. INLEIDING

Personen die internationale bescherming kregen (erkende vluchtelingen en subsidiair beschermden) kunnen naar het buitenland reizen. Velen voelen dit aan als een bevrijding, want tijdens de asielpprocedure mochten zij het land niet uit.

Eindelijk is het dan weer mogelijk om familie, land- en lotgenoten of vrienden die in andere landen terecht gekomen zijn, te bezoeken. De Europese Unie wordt door vluchtelingen eerder als één geheel i.p.v. als verschillende natiestaten beleefd. Binnen een of twee uur zit je in Nederland, Duitsland of Frankrijk.

Wat met de familie die in het herkomstland achterbleef? Dit is niet zo eenvoudig.

Er zijn heel belangrijke beperkingen zolang de vluchteling of subsidiair beschermde in het Vreemdelingenregister geregistreerd blijft en dus nog niet de Belgische nationaliteit heeft.

13.2. PROBLEMEN

- **Teruggaan naar het land van herkomst is NIET toegestaan** (ook niet om een zieke ouder te bezoeken of te begraven). Dit geldt voor personen die erkend vluchteling volgens de Conventie van Genève zijn, maar tegenwoordig ook vaak voor personen met subsidiaire bescherming.
- Het Commissariaat-Generaal voor Vluchtelingen en Staatlozen (CGVS) waarschuwt:
  - in [de brochure 'U bent als vluchteling erkend in België. Uw rechten en plichten'](#). *“De erkenning werd immers toegekend omwille van een gegronde vrees voor vervolging in het land van herkomst. Als u naar uw land van herkomst terugkeert, loopt u het risico uw vluchtelingenstatus te verliezen. U kunt ook geen paspoort meer aanvragen bij de ambassade van uw land van herkomst. Als u dit toch doet, loopt u het risico uw vluchtelingenstatus te verliezen.”* (pag. 10 en 12).
  - In de brochure [‘U geniet subsidiaire bescherming in België. Uw rechten en plichten’](#) staat: *“U hebt het recht om naar het buitenland te reizen, maar als u naar uw land van herkomst terugkeert, loopt u het risico uw subsidiaire beschermingsstatus te verliezen. Elke reis naar uw land van herkomst moet u tijdens de eerste 5 jaar van uw verblijf melden bij de gemeente waar u woont.”* (versie mei 2018, pag.15).
- **Om te reizen naar het buitenland, ook binnen de Europese Unie**, moet de vluchteling of subsidiair beschermd in het bezit zijn van een geldige elektronische vreemdelingenkaart én een Belgisch reisdocument dat dienst doet als het nationaal paspoort dat hij niet kan verkrijgen. Soms is er ook een visum nodig⁸⁴.

84 Zie ook <http://www.agii.be/thema/vreemdelingenrecht-internationaal-privaatrecht/verblijfsrecht-uitwijzing-reizen/reizen/reisdocumenten>

- Vanaf 1-01-2018 moet de erkend vluchteling dit Belgisch reisdocument aanvragen bij het gemeentebestuur van de gemeente waar hij is ingeschreven.
- De subsidiair beschermde wendt zich normaal tot de ambassade van zijn land van herkomst. MAAR *“Indien u geen paspoort hebt of kan verkrijgen omdat de autoriteiten in uw land van herkomst direct verantwoordelijk zijn voor het vastgestelde risico op ernstige schade⁸⁵, vraagt u een bijzonder reisdocument voor subsidiair beschermde aan bij de gemeente waar u bent ingeschreven. Een bijzonder reisdocument wordt afgeleverd op voorwaarde dat uw identiteit en nationaliteit vaststaan en u een attest voorlegt van onmogelijkheid om een nationaal paspoort of reistitel te verkrijgen. Dit attest van onmogelijkheid kunt u aanvragen op het CGVS.”* (brochure ‘U geniet subsidiaire bescherming’ pag. 15).
- **De duur van het verblijf in het buitenland is beperkt.** Voor een periode van maximum 3 maanden zijn er geen speciale verplichtingen. Voor een periode langer dan drie maanden moet de persoon:
  - voor zijn vertrek de gemeente inlichten van zijn voornemen om België te verlaten en terug te keren. Indien zijn verblijfsvergunning tijdens zijn afwezigheid zou verlopen, vraagt hij de verlenging ervan aan vooraleer hij vertrekt, omdat hij bij terugkeer een geldige vreemdelingenkaart moet hebben;
  - zich na terugkeer in België binnen de 15 dagen bij de gemeente aanmelden, met zijn geldige verblijfsvergunning.
- **Opgelet! wie in het kader van Maatschappelijke Integratie leefloon ontvangt,** moet bovendien rekening houden met [speciale maatregelen die van toepassing zijn sinds 9 januari 2016](#):
  - meldingsplicht: ieder verblijf in het buitenland van minstens een week moet voor het vertrek aan het OCMW gemeld worden, ook de duur en reden van het verblijf;
  - eventuele schorsing van de uitbetaling van het leefloon: wanneer de leefloonge-rechtigde meer dan 4 (al dan niet opeenvolgende) weken per kalenderjaar in het buitenland verblijft. Een uitzondering kan toegekend worden als hij in het buitenland studies of een stage volgt in het kader van een opleiding tot het behalen van een volwaardig diploma, of een ernstig ziek familielid bijstaat.
  - NB. Dit geldt ook voor mensen met een IGO (Inkomens Garantie voor Ouderen).

13.3. TIPS VAN EN VOOR VRIJWILLIGERS

- Vluchtelingen krijgen herhaaldelijk uitleg over de voorwaarden voor reizen naar het buitenland: door de brochures van het CGVS, tijdens de overgangperiode (zie thema Maatschappelijke integratie), tijdens de inburgeringscursus (zie thema

85 http://www.myria.be/files/20180418_PV_contactvergadering.pdf waar verduidelijkt werd: een contact met de ambassade heeft in principe geen effect op de subsidiaire bescherming en brengt geen intrekking van deze beslissing teweeg, vooral als bescherming is verleend op basis van willekeurig geweld (artikel 15, onder c) de kwalificatierichtlijn). De situatie kan anders zijn als bescherming is verleend op basis van artikel 15, onder b) risico van onmenselijke en vernederende behandeling), maar niets gebeurt automatisch en de situatie wordt geval per geval bekeken.

Inburgering en Integratie) en via het OCMW. Toch is het, wegens het belang ervan, goed dat ook vrijwilligers op de hoogte zijn.

- Bij verplaatsingen lokaal en in het binnenland merken vrijwilligers dat nieuwkomers niet altijd vaardig zijn met de vereiste vervoersdocumenten (ze kopen bv. een enkel ticket maar geen retourkaartje of weekendretour met de trein). Daarom een kort overzicht:

DE BUS.

Mensen met een leefloon of inkomensgarantie of met Verhoogde tegemoetkoming (zie thema Gezondheidszorg) krijgen korting op een Buzzy Pazz of Omnipas voor 12 maanden. Dit vervoerbewijs geeft recht op onbeperkt gebruik van alle vervoerdiensten van De Lijn. Je moet aan de vluchteling wel uitleggen dat het abonnement persoonlijk is. Ook dat de Lijn enkel in Vlaanderen rijdt en er voor de MIVB en TEC in Brussel aparte kaartjes gekocht moeten worden.

DE FIETS.

De meesten onder ons leren van jongs af aan fietsen, maar voor de vluchtelingen die in onze regio terecht komen is fietsen vaak een nieuwe ervaring. Hier ligt bij uitstek een rol die vrijwilligers op zich kunnen nemen. Fietsen is gezond en goedkoop, mits een stevig slot. Praktijklessen geven veel plezier en uiteindelijk veel vrijheid. Ook lessen over verkeersregels en ‘wegwijsmomenten’ zijn echt wel nodig. Je kan iemand op een parkeerplaats of in het park praktische oefeningen en verkeerslessen geven en later samen stad en platteland verkennen.

“Heel nuttig, want ik ken niets van die verkeersregels hier. In Syrië kennen we geen witte lijnen op de weg en hier in België staat het er vol van. Op den duur weet je niet meer waar je moet fietsen” lacht ‘leerling’ Tallad.

DE TREIN.

Veel nieuwkomers zijn aangewezen op het openbaar vervoer en nemen de trein voor verdere afstanden. Maken ze gebruik – en op de correcte manier - van de ticketautomaten, de diverse meerrittenkaarten en weekendretour? Kopen ze hun tickets voor ze opstappen? Want voor wie deze pas op de trein koopt is het serieus duurder en bovendien riskeert men een grote boete.

Wie Verhoogde tegemoetkoming heeft, kan een verminderingskaart aanvragen die het reizen 50% goedkoper maakt.

DE AUTO

Vaak vraagt een werkgever aan de sollicitant of hij/zij een rijbewijs heeft. Geen rijbewijs hebben is dikwijls een motief voor afwijzing. Vaak willen vluchtelingen dus een auto kopen om aan werk te geraken. Ze moeten dan een rijbewijs bezitten en vaak nog een rijexamen afleggen. [Rijbewijzen uit herkomstlanden van buiten de EU worden niet altijd erkend.](#) Het is de moeite waard om dit uit te zoeken.

In 2017 is de rijopleiding in Vlaanderen aangepast.

Op <https://www.rijbewijzer.be/> vindt men alle nieuwe gegevens over theorie-examen, app en praktijkboek, oefenperiode, praktijkexamen, vormingsmoment voor begeleiders en terugkommoment. Kijk ook naar <https://startlife.be/nl-BE/article/rijbewijs-de-veranderingen-in-2018> en <http://www.goca.be/nl/p/rbw-tolk>

Om het theoretisch rijbewijs te oefenen bestaan er online heel wat gratis oplossingen. Bij Centra voor Basiseducatie en Centra voor Volwassenenonderwijs kan men terecht in dag- en avondcursussen. Soms organiseert ook VDAB de lessen.

Er zijn ook privé initiatieven waar eventueel beroep op gedaan kan worden:

De mogelijkheden om het examen met een tolk af te leggen, zijn ingeperkt.

In het Vlaams Gewest kan het theorie-examen, vanaf 01.03.2017, enkel nog afgelegd worden in het Nederlands OF met bijstand van een beëdigde tolk Frans, Duits of Engels. In Brussel kan het examen vanaf 30-04-2018 enkel nog afgelegd worden in het Nederlands of Frans of met bijstand van een beëdigde tolk Engels of Duits.

Autorijlessen via de rijsschool zijn heel duur, wat een fikse hindernis is voor personen met laag inkomen.

Waarschuw dat een autoverzekering of 'verzekering burgerlijke aansprakelijkheid motorrijtuig' verplicht is. De wettelijke verplichting geldt trouwens voor alle motorrijtuigen (bromfiets, auto, quad,...). De verzekering vergoedt de schade die men met zijn motorrijtuig aan anderen veroorzaakt.

<http://www.kwbeensgezind.be/buddy/>

Sinds 2018 ontwikkelt KWB Antwerpen rijlessen met vrijwilligers.

Het initiatief ontstond als follow up van een geslaagde beroepsopleiding voor hoogte-werker waaraan 12 Afghaanse vluchtelingen deelnamen. Niettegenstaande hun succes vonden ze geen werk omdat ze geen rijbewijs hadden.

Een kleinschalige proef met rijlessen werd positief geëvalueerd door vrijwilligers en doelgroep. Sindsdien bouwt KWB in de provincie Antwerpen een project uit waarbij buddy's (begeleiders) zich engageren om gedurende 9-12 maanden rijlessen te geven.

KWB biedt:

- een voertuig, verzekering en brandstofkosten
- coaching als begeleider/buddy
- goede koppeling tussen buddy en kandidaat
- vorming om het officiële attest van begeleider te verkrijgen en training in het omgaan met bijzondere doelgroepen

KWB vraagt:

- een afgebakend en volgehouden engagement (9 tot 12 maanden)
- openheid om jongeren uit kwetsbare doelgroepen te coachen en begeleiden
- min. 2 keer per maand rijinstructie geven (2 uur per sessie)
- bereid zijn om de rijlessen te geven 's avonds en in het weekend.

GASTVRIJ NETWERK

Vrijwilligers voor mensen op de vlucht

Deze toolkit is een uitgave van

GASTVRIJ NETWERK VZW
KRUIDTUINSTRAT 75, 1210 BRUSSEL
T 02 225 44 00 - F 02 201 03 76
GASTVRIJNETWERK@VLUCHTELINGENWERK.BE